

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI REHBERLİK VE PSİKOLOJİK
DANIŞMANLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
2023-YL-015

**BİRLİKTE EBEVEYNLİĞE GEÇİŞ PROGRAMI'NIN
(BEGEP) BİRLİKTE EBEVEYNLİK ALGILARI
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

HAZIRLAYAN

Ayşe Gül SEYHAN

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Yalçın ÖZDEMİR

AYDIN- 2023

T.C.

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Ayşe Gül SEYHAN tarafından hazırlanan Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programı'nın (BEGEP) Birlikte Ebeveynlik Algıları Üzerindeki Etkisi başlıklı tez 17.01.2023 tarihinde yapılan savunma sonucunda **oybirliği % 11 benzerlik oranıyla** aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Unvanı ve Adı Soyadı	Kurumu	İmza
Başkan	Prof. Dr. Yalçın ÖZDEMİR	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	
Üye	Prof. Dr. Abbas TÜRNUKLÜ	Dokuz Eylül Üniversitesi	
Üye	Doç. Dr. Didem AYDOĞAN	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu **Yüksek Lisans** tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun ..... tarih ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Savaş DUMAN

Enstitü Müdürü

T.C
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

17 / 01 / 2023

AYŞE GÜL SEYHAN

ÖZET

BİRLİKTE EBEVEYNLİĞE GEÇİŞ PROGRAMI'NIN (BEGEP) BİRLİKTE EBEVEYNLİK ALGILARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Ayşe Gül SEYHAN

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yalçın ÖZDEMİR

2023, XVI+98 sayfa

Bu araştırmada Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programı'nın (BEGEP) evli, bir arada yaşayan, ilk bebeklerini bekleyen çiftlerin birlikte ebeveynliği, romantik ilişki kalitesi, depresyon ve kaygı düzeyleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. BEGEP, ebeveynliğe geçiş dönemindeki çiftlerin birlikte ebeveynlik ilişkisi kurmasını ve geliştirmesini hedefleyen kanıt temelli bir müdahale programıdır. 120-180 dakika arasında süren beş oturumdan oluşmaktadır. Araştırma, Aydın ili Efeler ilçesinde yaşayan seçkisiz atama yoluyla oluşturulan 15 deney ve 20 kontrol grubunda olmak üzere toplam 35 çift ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaş ve evlilik süresi ortalaması sırasıyla 30.60 ve 2.58'dir. Araştırmada deney ve kontrol gruplu, öntest-sontest-izleme testli gerçek deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizi için Tekrarlayan Ölçümler için ANOVA uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular, BEGEP'in çiftlerin birlikte ebeveynlik düzeyleri üstünde anlamlı bir etkisi olduğunu gösterirken, romantik ilişki kalitesi, depresyon ve kaygı düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkiye rastlanılmamıştır. Sonuç olarak, BEGEP'in etkililiği bilimsel yöntemlerle sınanmış ve çiftlerin birlikte ebeveynliği üzerinde olumlu bir etkisi olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: birlikte ebeveynlik ilişkisi, ebeveynliğe geçiş dönemi, romantik ilişki kalitesi, ebeveyn ruh sağlığı

ABSTRACT

THE EFFECTS OF TRANSITION TO COPARENTING PROGRAM ON COPARENTING PERCEPTION

Ayşe Gül SEYHAN

MSc Thesis at Educational Sciences, Guidance and Psychological Counseling

Supervisor: Prof. Dr. Yalçın ÖZDEMİR

2023, XVI + 98 pages

In this study, it was examined the effect of the Transition to Coparenting Program on parent candidates' coparenting relationship, romantic relationship quality, depression, and anxiety levels. Couples must be live together, and they must be expecting their first baby. BEGEP is an evidence-based intervention program aimed at couples in the transition period to parenthood to establish and develop a coparenting relationship. It consists of five sessions and each session takes time around 120-180 minutes. The research was carried out with a total of 35 couples, including 15 experiment and 20 control groups. Participants live in Aydın, Efeler. The mean age and duration of marriage of the participants were 30.60 and 2.58, respectively. The design of this study is true experimental design with experiment and control groups, pretest-posttest-follow up test. Repeated Measures of ANOVA was applied for the analysis of the data. Findings of the study obtained that BEGEP had a significant positive effect on the coparenting perception of couples, while there was no significant effect on the quality of romantic relationships, depression, and anxiety levels. As a result, the effectiveness of BEGEP was scientifically tested and it was found to have a positive effect on couples' coparenting.

Key Words: coparenting relationships, transition to parenthood, romantic relationship quality, parents' mental health

ÖNSÖZ

Ebeveynlik uygulamalarının, çocuğun sağlıklı gelişiminde etkisi olduğu görüşü bu kadar kabul gören bir olguyken, ebeveynlik uygulamalarının nasıl daha sağlıklı yapılabileceğini konu alan bilimsel çalışmaların, alanyazına katkı sunması, daha da önemlisi sadece bir çocuğun bile gelişimine katkı sunması beni bu zorlu süreçteki en çok motive eden bilinç oldu. Diğer motivasyon kaynağım ise süreç içinde hem akademik hem de kişisel gelişimimde iz bırakan, tezi tamamlayabilmemde büyük emekleri olan kişilerin destekleriydi. Her birinin ismini burada vermek mümkün olmasa da, burada yazabileceğim kadar, bende iz bırakanlara teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Öncelikle, yüksek lisans sürecim boyunca hem akademik hem de hayatın içinden bilgi ve deneyimlerini paylaşarak her zaman beni aydınlatan, akademik ve kişisel gelişimimde emeği büyük olan, değerli hocam, tez danışmanım Prof. Dr. Yalçın ÖZDEMİR'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Gerek yüksek lisans sürecinde gerekse proje sürecimiz boyunca birlikte çalışabilme imkânı bulmak benim için büyük bir şanstı.

Tezimi okuyarak, son haline gelmesinde emekleri olan değerli jüri üyeleri hocalarım Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ ve Doç. Dr. Didem AYDOĞAN'a çok teşekkür ederim. Hem projemiz, hem de yüksek lisans eğitimim boyunca bana birçok katkısı bulunan, kıymetli hocam Doç. Dr. Ali Serdar SAĞKAL'a ve istatistik hakkındaki bilgilerimin mimarı diyebileceğim, kıymetli hocam Doç. Dr. Gökhan AKSU'ya süreç boyunca destekleri ve öğrettikleri için çok teşekkür ederim. BEGEP'in uygulamasını gerçekleştiren kıymetli hocam Doç. Dr. Mehmet ŞAKİROĞLU'na çok teşekkür ederim. Yüksek lisans sürecim boyunca akademik deneyimlerini aktaran, en büyük destekçim, değerli arkadaşım, Dr. Aylin YILMAZ HİĞDE'ye çok teşekkür ederim. BEGEP'in geliştirilme ve uygulanma sürecinde birlikte çalıştığımız, sevgili arkadaşlarım Arş. Gör. Mesude Seven GÜRÇEN'e, Psk. Dan. Gaye ÖZDER'e emekleri ve destekleri için çok teşekkür ederim.

Bütün hayatım boyunca her zaman yanımda olduklarını ve olmaya da devam edeceklerini bildiğim kıymetli babam Musa SEYHAN ve biricik annem Nurten SEYHAN'a süreç içerisindeki cesaretlendirmeleri ve destekleri için çok teşekkür ederim. Şu sıralar ebeveynliğe geçiş döneminde olan, sevgili abim Murat Aydın SEYHAN ve kıymetli eşi Betül SEYHAN'a süreç boyunca öğrendiklerimi paylaştığımda, özveri ile beni dinleyip, uyguladıkları için çok teşekkür ederim. Sevgili yeğenlerim Eliz, İlke ve Ece SEYHAN, bir çocuğun hayatına dokunabilmenin ne kadar kıymetli ve önemli olduğunu ilk sizinle

algılayabildim. Hem kişisel hem de mesleki gelişimimi bu bilinçle devam ettireceğime dair size söz veriyorum.

Bu çalışma TÜBİTAK (Proje N0: 118K047) tarafından desteklenen ve Prof. Dr. Yalçın Özdemir'in yürütücülüğünü yaptığı "Birlikte Ebeveynlik: Doğası, Çocuklar Üzerindeki Etkileri ve Güçlendirilmesi" başlıklı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında gerçekleştirilen bu çalışmaya verilen destek için TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

Son olarak, çalışmada yer alan deney ve kontrol gruplarındaki katılımcılarımıza, tez çalışmam sürecinde bana yardımlarını sunan tüm değerli hocalarıma, meslektaşlarıma ve arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Ayşe Gül SEYHAN

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
EKLER DİZİNİ	xvi
KISALTMALAR DİZİNİ	xvii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	8
1. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE ALANYAZINDA İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	8
1.1. Birlikte Ebeveynliğin Dayandığı Temel Kuramlar.....	8
1.1.1. Ekolojik Sistem Kuramı	8
1.1.2. Aile Sistemleri Kuramı.....	9
1.2. Birlikte Ebeveynlik	10
1.2.1. Birlikte ebeveynliğin alt boyutları.....	11
1.2.2. Birlikte ebeveynliğin çocuğun gelişimi üzerindeki etkisi	14
1.3. Ebeveynliğe Geçiş Dönemi	16
1.3.1. Ebeveynliğe geçiş dönemi özellikleri	17
1.3.2. Ebeveynliğe geçiş dönemi ve birlikte ebeveynlik.....	18
1.4. Evlilik İlişkisi Kalitesi	19
1.4.1. Evlilik ilişkisi kalitesi ve birlikte ebeveynlik.....	20

1.5. Ebeveyn Ruh Sağlığı	21
1.5.1. Depresyon.....	22
1.5.2. Kaygı.....	23
1.5.3. Birlikte ebeveynlik ve ebeveyn ruh sağlığı	24
1.6. Birlikte Ebeveynlik Temelli Müdahale Programları.....	25
1.7. Alanyazında Birlikte Ebeveynlik Çalışmaları	26
1.7.1. Birlikte ebeveynlik konusunda yapılan ulusal çalışmalar	26
1.7.2. Birlikte ebeveynlik konusunda yapılan uluslararası ampirik çalışmalar.....	28
1.7.3. Birlikte ebeveynlik konusunda yapılan deneysel çalışmalar.....	29
2. BÖLÜM.....	33
2. YÖNTEM.....	33
2.1. Araştırma Modeli	33
2.2. Çalışma Grubu	34
2.3. Veri Toplama Araçları	37
2.3.1. Demografik Bilgi Formu (DBF)	37
2.3.2. Birlikte Ebeveynlik Ölçeği (BEÖ)	37
2.3.3. Birlikte Ebeveynlik Ölçeği-Doğum Öncesi Versiyonu (BEÖ-DÖV)	38
2.3.4. Kısa Semptom Envanteri (KSE)	38
2.3.5. Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği (ARİKÖ).....	38
2.3. Bağımsız Değişken	39
2.4. İşlem Yolu	42
2.5. Veri Çözümleme Teknikleri	43
3. BÖLÜM.....	45
3. BULGULAR VE YORUMLAR	45
3.1. BEGEP'in Deney ve Kontrol Gruplarındaki Katılımcıların Birlikte Ebeveynlik İlişkisi Üzerindeki Etkisi	45
3.2. BEGEP'in Deney ve Kontrol Gruplarındaki Katılımcıların Romantik İlişki Kalitesi Üzerindeki Etkisi	53

3.3. BEGEP'in Deney ve Kontrol Gruplarındaki Katılımcıların Depresyon Düzeyi Üzerindeki Etkisi	57
3.4. BEGEP'in Deney ve Kontrol Gruplarındaki Katılımcıların Kaygı Düzeyi Üzerindeki Etkisi	60
4. BÖLÜM.....	65
4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	65
4.1. Sonuç ve Tartışma	65
4.2. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler.....	69
KAYNAKLAR.....	71
EKLER	87
EK 2.1. Demografik Bilgi Formu	87
EK 2.2. Birlikte Ebeveynlik Ölçeği (BEÖ)	89
EK 2.3. Birlikte Ebeveynlik Doğum Öncesi Versiyonu (BEÖ-DÖV)	92
EK 2.4. Kısa Semptom Envanteri (KSE).....	94
EK 2.5. Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği (ARİKÖ).....	96
EK 2.6. Etik Kurul Onayı	97
ÖZGEÇMİŞ.....	98

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1: Araştırma Deseni.....	33
Tablo 2.2: Katılımcılara İlişkin Sosyo-demografik Veriler.....	35
Tablo 2.3: BEGEP Modülleri ve Hedefleri.....	40
Tablo 3.1: DeneY ve Kontrol Grubunun Öntest, Sontest ve İzleme Testi Ölçümlerinden Elde Edilen Puanlarının Mauchly Küresellik Testi Sonuçları.....	48
Tablo 3.2: DeneY ve Kontrol Grubundaki Katılımcıların Birlikte Ebeveynlik Puanlarının Betimsel İstatistik Tablosu.....	49
Tablo 3.3: DeneY ve Kontrol Grubu Katılımcılarının Birlikte Ebeveynlik Ölçeği Puanlarının Tekrarlanan Ölçümler için ANOVA Sonuçları.....	49
Tablo 3.4: DeneY Grubundaki Katılımcıların Birlikte Ebeveynlik Öntest, Sontest ve İzleme Testi Puan Ortalamalarına İlişkin Bonferroni Test Sonuçları.....	50
Tablo 3.5: Kontrol Grubundaki Katılımcıların Birlikte Ebeveynlik Öntest, Sontest ve İzleme Testi Puan Ortalamalarına İlişkin Bonferroni Test Sonuçları.....	51
Tablo 3.6: DeneY ve Kontrol Gruplarının Birlikte Ebeveynlik Öntest, Sontest ve İzleme Testi Puan Ortalamalarına İlişkin Bonferroni Testi Sonuçları.....	51
Tablo 3.7: DeneY ve Kontrol Grubunun Öntest, Sontest ve İzleme Testi Ölçümlerinden Elde Edilen Puanlarının Mauchly Küresellik Testi Sonuçları.....	55
Tablo 3.8: DeneY ve Kontrol Grubundaki Katılımcıların Romantik İlişki Kalitesine İlişkin Betimsel İstatistik Tablosu.....	56
Tablo 3.9: DeneY ve Kontrol Grubu Katılımcılarının ARİKO Puanlarının Tekrarlanan Ölçümler için ANOVA Sonuçları.....	56
Tablo 3.10: DeneY ve Kontrol Grubunun Öntest, Sontest ve İzleme Testi Ölçümlerinden Elde Edilen Puanlarının Mauchly Küresellik Testi Sonuçları.....	57
Tablo 3.11: DeneY ve Kontrol Grubundaki Katılımcıların Depresyon Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistik Tablosu.....	58

Tablo 3.12:	Deney ve Kontrol Grubu Katılımcılarının KSE (Depresyon) Puanlarının Tekrarlanan Ölçümler için ANOVA Sonuçları.....	59
Tablo 3.13:	Deney ve Kontrol Grubunun Öntest, Sontest ve İzleme Testi Ölçümlerinden Elde Edilen Puanlarının Mauchly Küresellik Testi Sonuçları.....	62
Tablo 3.14:	Deney ve Kontrol Grubundaki Katılımcıların Kaygı Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistik Tablosu.....	63
Tablo 3.15:	Deney ve Kontrol Grubu Katılımcılarının KSE (Kaygı) Puanlarının Tekrarlanan Ölçümler için ANOVA Sonuçları.....	63

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1:	Feinberg'in Ekolojik Kuramına Göre Birlikte Ebeveynlik Boyutları.....	12
Şekil 3.1:	Öntest Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği.....	46
Şekil 3.2:	Sontest Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği.....	47
Şekil 3.3:	İzleme Testi Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği.....	47
Şekil 3.4:	Deney ve Kontrol Grubu Birlikte Ebeveynlik Ölçeği Öntest ve Sontest ve İzleme Ölçümleri Puan Ortalamalarındaki Değişimi Gösteren Çizgi Grafiği...	52
Şekil 3.5:	Öntest Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği.....	53
Şekil 3.6:	Sontest Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği.....	54
Şekil 3.7:	İzleme Testi Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği.....	54
Şekil 3.8:	Öntest Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği.....	60
Şekil 3.9:	Sontest Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği.....	61
Şekil 3.10:	İzleme Testi Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği.....	61

EKLER DİZİNİ

EK 2.1: Demografik Bilgi Formu.....	85
EK 2.2: Birlikte Ebeveynlik Ölçeği (BEÖ).....	87
EK 2.3: Birlikte Ebeveynlik Ölçeği Doğum Öncesi Versiyonu (BEÖ-DÖV).....	90
EK 2.4: Kısa Semptom Envanteri (KSE).....	92
EK 2.5: Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği (ARİKÖ).....	94
EK 2.6: Etik Kurul Onayı.....	95

KISALTMALAR DİZİNİ

AÇEV:	Anne Çocuk Eğitim Vakfı
ARİKÖ:	Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği
BEGEP:	Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programı
BEÖ:	Birlikte Ebeveynlik Ölçeği
BEÖ-DÖV:	Birlikte Ebeveynlik Ölçeği- Doğum Öncesi Formu
DBF:	Demografik Bilgi Formu
KSE:	Kısa Semptom Envanteri
TÜBİTAK:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

GİRİŞ

Ebeveynlik, çocuk ile ebeveynin arasındaki biyolojik ilişkinin yanında ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecindeki görev ve sorumlulukları da kapsamaktadır. Çocuğun gelişiminde ebeveynler önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynlik uygulamalarının doğru ya da yanlış, yeterli ya da yetersiz yapılması çocuğu psikolojik, fizyolojik ve sosyal açılardan etkilemektedir (Baumrind,1991; Kamptner, 1988). Örneğin, gelişimin erken dönemlerinde yeterince beslenmemiş bir çocuk çeşitli gelişim problemleri yaşayabileceği gibi, yeterince ilgi ve sevgi verilmemiş bir bebeğin, yaşamının ileriki yıllarında psikolojik problemler yaşama ihtimali diğer insanlara göre daha fazladır (Bowlby, 2008). Ebeveynlerin çocuğun gelişimleri üzerindeki etkisi bu kadar önemli bir yere sahipken, ebeveynlik uygulamalarının araştırmalara konu olması kaçınılmazdır. Ancak alanyazındaki ebeveynlik çalışmalarına bakıldığında sadece bir ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşimi dolayısıyla her bir ebeveynin bireysel ebeveynlik tarzlarını ve davranışlarını konu aldığı görülmektedir (Davies ve Cummings, 1994; Fincham, 1998; Maccoby ve Martin, 1983). Son yıllarda ise her iki ebeveynin de çocuk yetiştirme süreçlerine aktif katılmasının önemi anlaşılmış ve bu doğrultudaki çalışmalar ön plana çıkmaya başlamıştır (örn. Choi vd., 2019; Özdemir ve Sağkal, 2020;). Alanyazında her iki ebeveynin çocuk yetiştirme sürecine katılıp, ortak hareket etmeleri, birlikte ebeveynlik “coparenting” olarak kavramsallaştırılmıştır (Feinberg, 2003; Mchale, 1997). Ulusal alanyazına bakıldığında birlikte ebeveynlik kavramının aynı zamanda “ortak ebeveynlik” olarak da ele alındığı görülmektedir (Gürmen, 2019; Salman-Engin vd., 2019). Birlikte ebeveynlik, ebeveynlerin çocuk yetiştirme süreçlerini ortaklaşa yürütmeleri, çocukla ilgili sorumluluğun paylaşılması ve aileye ortak liderlik etmeleri anlamına gelmektedir (Mchale, 1995). Birlikte ebeveynlik ilişkisinin yürütülebilmesi için ebeveynlerin çocuk yetiştirme süreçlerinde iş birliği içinde olması gerekmektedir (Feinberg, 2003). Birlikte ebeveynlik olgusu, uluslararası alanyazında eşlerin birbirleriyle olan ilişkileri, ebeveyn çocuk ilişkisi, birlikte ebeveynliğin çocuk üzerindeki etkilerinin anlaşılması gibi birçok açıdan ele alınmıştır (Feinberg ve Kan, 2008; Hohmann-Marriott, 2011; Teubert ve Pinquart, 2010). Bunun yanı sıra, Türkiye’de birlikte ebeveynlik olgusu araştırılmış olmasına rağmen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu ve bu özelliğin kültürel bağlamda daha fazla sayıda incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

Birlikte ebeveynlik, ebeveyn tutum ve davranışlarının çocuklar üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla kavramsallaştırılmıştır (Mchale, 1995). Alanyazında birlikte

ebeveynliğin çocukların sosyal, duygusal, davranışsal ve bilişsel gelişim alanlarıyla ilişkilendirildiği birçok ampirik çalışma bulunmaktadır (Cummings ve Davies, 1994; Hohmann-Marriott, 2011; Jean ve Elizabeth, 2022; Negrini, 2020). Bu çalışmaların sonuçlarında, olumsuz birlikte ebeveynlik davranışlarının çocuğun sağlıklı gelişimine etkisinin olumsuz olduğu görülürken, olumlu birlikte ebeveynlik ilişkisinin ise çocuğun sağlıklı gelişimine destek olduğu gözlenmiştir (Cummings ve Davies, 1994; Negrini, 2020). Örneğin, olumsuz birlikte ebeveynlik davranışlarından olan ebeveynlik çatışması, çocuğun içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemleriyle ilişkilendirilmiş ve çalışmanın sonuçlarında, ebeveynler arasındaki çatışmaya maruz kalan çocukların, daha fazla içselleştirme ve dışsallaştırma gibi davranış problemlerine sahip olduğuna ulaşılmıştır (Warmuth, Cummings ve Davies, 2020). Diğer bir çalışmada ise, olumlu birlikte ebeveynlik ilişkisi, çocukların psikolojik uyumları ile ele alınmış ve birlikte ebeveynliğin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesinin daha uyumlu çocuk davranışlarıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Teubert ve Pinquart, 2010). Ampirik araştırmaların bulguları ışığında, sağlıklı bir birlikte ebeveynlik ilişkisi yürütebilmenin, çocuğun erken gelişim dönemlerinden, geç ergenlik dönemine kadar bütün gelişimsel süreçlerinde olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir (Mchale ve Lindahl, 2011). Bu sebeple, birlikte ebeveynlik kavramı, çocuğun sağlıklı gelişimini desteklemede önemli bir olgudur (Feinberg, 2003).

Ebeveyn olmak bir bireyin hayatındaki en büyük, en köklü değişimleri barındıran yaşam olaylarından bir tanesidir. Bu değişim süreci ebeveynliğe geçiş dönemi olarak adlandırılmaktadır (Cowan ve Cowan, 2003). Ebeveynliğe geçiş döneminin ne zaman başlayıp ne zaman bittiği hakkında birçok farklı görüş olsa da en çok kabul göreni, ilk kez anne/baba olan bireylerde gebelik ile başlayıp doğumdan sonra birkaç ay içinde sonlandığıdır (Fox, 2019). Bireyler kendilerini anne-baba kimliğine bu süreçte hazırlamaktadır (Cowan ve Cowan, 2003). Ebeveyn olmak, bütün toplumlarda mutluluk veren, kutlanılan bir yaşam olayı olmasının yanında, ebeveynliğe geçiş dönemi ebeveyn adayları için stres faktörü olabilecek unsurlar barındırmaktadır (Kluwer, 2010). Örneğin gebelik sürecinde, anne adayının bedenindeki ve hormonlarındaki değişikliklere uyum sağlayabilmesi, bebek ile ilgili hazırlıkların yapılması, aile bütçesinin çocuğun ihtiyaçlarına göre yeniden planlanması gibi yaşam olayları, stres yaratabilecek unsurlardan bazılarıdır (Deave vd., 2008; Feinberg, 2002). Doğumdan sonra ise, çiftlerin kendilerine ve eşlerine zaman ayıramaması, çocuğun bakımı ile ilgili sorumluluklar, uykusuzluk, iş-yaşam dengesinde yeni bir düzen kurulması gibi değişimler ebeveynler için zorlayıcı deneyimler

olabilmektedir (Trillingsgaard vd., 2014). Ebeveynliğe geçiş dönemi hakkında yapılan çalışmalarda evlilikten alınan doyumun bu süreçte azaldığı da belirtilmektedir (Leonhardt vd., 2022).

Ebeveynliğe geçiş döneminde, ebeveynlerin sağlıklı birlikte ebeveynlik ilişkisine sahip olması, ebeveynler/ebeveyn adayları için koruyucu faktörlerden biridir (Durtschi vd., 2017). Birlikte ebeveynlik, çocuğun yetiştirilme sürecinin anne ve baba tarafından ortaklaşa yürütülmesine yaptığı vurgu açısından ebeveynler arasında adaletli bir yaklaşıma sahiptir. Birlikte ebeveynlik ilişkisi, çocuğun bakımından birinci derecede annenin sorumlu olmasından ziyade çocuğun yetiştirilme sürecine babanın da katılımını artırır (Altenburger, 2022). Başka bir açıdan ise birlikte ebeveynlik ilişkisi, ebeveynlerin ebeveynlik süreçlerinde birbirlerini olumlu bir şekilde desteklemelerini içermektedir (Parkes vd., 2019). Bu bağlamda, eş desteğinin hissedilmesi ebeveynlerin geçiş dönemlerinde karşılaşılan sorunlarla başa çıkabilmelerinde kaynak oluşturmaktadır ve süreçte kolaylaştırıcı bir etkisi bulunmaktadır. Bu sebeple, olumlu bir birlikte ebeveynlik ilişkisi yürütebilmenin, ebeveynlerin hem bireysel iyi oluşları hem de evlilik ilişkilerinden aldıkları doyum üzerinde olumlu etkisi olduğu söylenebilir (Hohmann-Marriott, 2011; Williams, 2019).

Birlikte ebeveynlik ilişkisi çocuğun yetiştirilme süreçlerinde ebeveynlerin rol ve sorumlulukları paylaşmasını içermektedir (Feinberg, 2003). Bu bağlamda, birlikte ebeveynlik ilişkisi, toplumsal cinsiyet rollerinin aksine daha eşitlikçi, daha da önemlisi daha adaletli bir yaklaşıma sahiptir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri, gelişen ve değişen aile yapıları için bireylerin yaşamlarında çeşitli zorluklara sebep olmaktadır. Örneğin, eğitim seviyelerinin artmasıyla birlikte, iş hayatında olan kadınların oranı artmış ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlara getirdiği ev işi, yemek yapma çocuk bakımından birinci derecede sorumlu olma gibi görevlerin yanına iş insanı olma rolü de eklenmiştir (Patel ve Parmentier, 2005). Ancak, alanyazında çalışma hayatında bulunan kadınların ev işlerinde ve çocuk bakımıyla ilgili sorumluluklarında ciddi değişimler olmadığı görülmüştür (Eisend, 2019; Saygan ve Uludağlı, 2021). Bu nedenle, var olan sorumluluklarına yeni sorumlulukların da eklenmesi çalışma hayatındaki kadınlar için zorluklar yaratmaktadır (England, 2010). Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri erkekler için de bazı zorluklar taşımaktadır. Örneğin, ailenin geçiminin sorumluluğu tamamen erkektedir (Saygan ve Uludağlı, 2021). Bu bağlamda, ailedeki rollerin daha eşitlikçi olması hem kadınlar hem de erkekler açısından faydalıdır. Son yıllarda yapılan çalışmalarda bireylerin eskiye kıyasla geleneksel toplumsal

cinsiyet rollerine daha az bağı kaldıkları belirtilmesine rağmen ebeveynliğe geçiş dönemi özelinde yapılan çalışmalarda, aile içindeki rollerin daha geleneksel bir yapıya dönüştüğü vurgulanmaktadır (Cowan ve Cowan, 2000; Perales vd., 2018). Batı toplumlarına benzer olarak Türkiye’de ebeveynliğe geçiş döneminde olan ve olmayan evli bireylerle yapılan bir çalışmaya göre ebeveynliğe geçiş döneminde çiftlerin rol ve sorumlulukları daha geleneksel bir düzene evrilmektedir (Sönmez, 2021). Anne Çocuk Eğitim Vakfı’nın (AÇEV) Türkiye’de İlgili Babalık ve Babalık Belirleyiciliği (2017) isimli raporunda Türkiye’deki babalık deneyimleri incelenmiştir. Raporda babalığın, ilk önce çocuğun bakımını sağlamayla başladığı ifade edilmesine rağmen, Türkiye’deki 0-3 yaş grubunda çocuğu olan babaların çoğunluğunun çocuğun bakımını sağlama rolünden ziyade çocuğu kucaklama, sarılma gibi fiziksel yakınlık kurduğu belirtilmiştir. Babaların %91’i çocuğun bakımından birinci derecede sorumlu olanın eşleri olduğunu ifade ettiği görülürken, babalardan sadece %0.01’inin her koşulda çocuğun tüm bakımını üstlenebileceğini ve bunu kendi sorumluluğu olarak gördüğünü belirtmiştir. Ayrıca çalışmada babaların %50’si, çocuğunu hiçbir zaman tuvalete götürmediğini, %36’sı hiçbir zaman çocuğunun altını değiştirmedeğini, %35’i de hiçbir zaman çocuklarının tırnaklarını kesmediğini belirtmiştir. Bu istatistiklerde, Türkiye’de ebeveynliğe geçiş dönemindeki ailelerin toplumsal cinsiyet rollerine daha fazla bağı kaldığı ve çocuk yetiştirme süreçlerinde baba katılımının yeterince sağlanmadığı görülmektedir. Çocuğun yetiştirilme sürecinde babanın da aktif rol oynaması, çocuğun sağlıklı gelişiminde önemli bir yere sahiptir (Uludağlı, 2017). Birlikte ebeveynlik ilişkisi çocuğun yetiştirilme sürecindeki görev ve sorumlulukların paylaşılması, her iki ebeveynin de sürece katılması sebebiyle daha eşitlikçi bir yaklaşıma sahiptir (Feinberg, 2003). Bu bağlamda ebeveynlerin, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinden uzaklaşması, ebeveynliği ortaklaşa yürütmesi, ebeveynliğe uyum sağlamalarında ve çocuğun sağlıklı gelişiminin desteklemesinde etkilidir.

Alanyazına bakıldığında ebeveyn ve ebeveyn adaylarına yönelik tutum ve davranışları konu alan birçok müdahale programı olduğu görülmektedir. Ampirik çalışmalarda müdahale programlarının ebeveynlik bilgi ve becerilerini arttırmada etkili olduğu vurgulanmaktadır (Feinberg ve Kan, 2008; Vural-Batık ve Kalkan, 2018). Ayrıca, kanıt temelli müdahale programlarının ebeveynlerin bireysel iyi oluşlarında, evlilik ilişki kalitelerinde ve çocuğun sağlıklı gelişimi üzerinde olumlu etkilerinin olduğu da belirtilmektedir (Feinberg ve Kan, 2008; Hock vd., 2022). Müdahale programlarının uygulama zamanı programın etkili olması açısından önemlidir (Feinberg ve Kan, 2008). Feinberg (2002) ebeveynlik bilgi ve becerilerinin kazandırılması için en kritik zamanın ebeveynliğe geçiş dönemi olduğunu ifade

etmektedir. Çünkü geçiş dönemleri doğasında değişim, gelişim ve belirsizlikleri barındırır (Meleis, 2010). Bu dönemlerde, bireyler değişen yaşam olaylarına uyum sağlama sürecine girerler ve öğrenmeye açıklardır (Young vd., 2020). Bu nedenle ebeveynliğe geçiş döneminde müdahale programının uygulanması, ebeveynlerin psikolojik uyum süreçlerini kolaylaştırmada etkilidir (Young vd., 2020). Ayrıca, birlikte ebeveynlik ilişkisinin bu dönemde gelişecek olması, bilgi ve becerilerin kazanılmasını kolaylaştırmaktadır (Feinberg, 2002). Bu bağlamda, mevcut çalışmada etkililiği incelenen Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programı'nda (BEGEP) da, ebeveynlerin birlikte ebeveynliğe ilişkin bilgi sahibi olmasının yanında ebeveynliğin ortaklaşa nasıl yürütülebileceğine dair becerilerin de öğretilmesiyle, ebeveynliğe geçiş döneminin stres faktörleriyle başa çıkma becerilerinin artırılması amaçlanmıştır. Son olarak, ebeveynliğe geçiş döneminde anne/baba adaylarına, ebeveynliği ortaklaşa yürütme konusunda bilgi ve beceri kazandıracak müdahale programlarına uluslararası alanyazında rastlanmasına rağmen ulusal alanyazında kanıt temelli, önleyici programlar geliştirmeye yönelik çalışmaların olmadığı gözlemlenmiştir. Birlikte ebeveynlik özelinde bir ebeveynliğe geçiş programı bulunmamaktadır. Bu nedenle, Türk kültüründe birlikte ebeveynliğe yönelik hazırlanan müdahale programı ulusal alanyazın için ilk olma niteliği taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programı'nın (BEGEP), ilk bebeklerini bekleyen çiftlerin, birlikte ebeveynlik ilişkisi, romantik ilişki kaliteleri, depresyon ve kaygı düzeyleri üzerindeki etkisini incelemektir. BEGEP, Türk kültürüne özgü bir birlikte ebeveynlik müdahale programı olup, ebeveyn adaylarının, birlikte ebeveynlik ilişkisini geliştirebilmelerini, birlikte ebeveynlik hakkındaki bilgilerini arttırmalarını ve birlikte ebeveynlik becerilerini kazanmalarını amaçlamaktadır. Ayrıca birlikte ebeveynlik ile ilişkili olduğu bilinen, çiftlerin romantik ilişki kalitesi, depresyon ve kaygı düzeyleri de bağımlı değişkenler olarak araştırmaya dâhil edilerek BEGEP'in çiftlerin romantik ilişki kalitesi, depresyon ve kaygı düzeyleri üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Bu araştırmanın problem cümleleri şunlardır:

- BEGEP'e katılan ve katılmayan ilk kez anne/baba olacak çiftlerin birlikte ebeveynlik ilişkisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

- İlk defa anne/baba olacak çiftlerin BEGEP'e katılmadan önce, katıldıktan sonra ve uygulamadan altı ay sonra birlikte ebeveynlik ilişkisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
- BEGEP'e katılan ve katılmayan ilk kez anne/baba olacak çiftlerin romantik ilişki kaliteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
- İlk defa anne/baba olacak çiftlerin BEGEP'e katılmadan önce, katıldıktan sonra ve uygulamadan altı ay sonra romantik ilişki kaliteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
- BEGEP'e katılan ve katılmayan katılımcıların depresyon düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
- İlk defa anne/baba olacak çiftlerin BEGEP'e katılmadan önce, katıldıktan sonra ve uygulamadan altı ay sonra depresyon düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
- BEGEP'e katılan ve katılmayan katılımcıların kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
- İlk defa anne/baba olacak çiftlerin BEGEP'e katılmadan önce, katıldıktan sonra ve uygulamadan altı ay sonra kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmanın problem cümlelerine bağlı olarak aşağıdaki denenceler test edilmiştir:

1. Denence: BEGEP'e katılan deney grubundaki katılımcıların birlikte ebeveynlik ilişkisi öntest ortalama puanlarına göre sontest ve izleme testi ortalama puanları, kontrol grubuna göre, anlamlı düzeyde farklıdır.
2. Denence: BEGEP'e katılan deney grubundaki katılımcıların romantik ilişki kalitesi öntest ortalama puanlarına göre sontest ve izleme testi ortalama puanları, kontrol grubuna göre, anlamlı düzeyde farklıdır.
3. Denence: BEGEP'e katılan deney grubundaki katılımcıların depresyon düzeyi öntest ortalama puanlarına göre sontest ve izleme testi ortalama puanları, kontrol grubuna göre, anlamlı düzeyde farklıdır.

4. Denence: BEGEP'e katılan deney grubundaki katılımcıların kaygı düzeyi öntest ortalama puanlarına göre sontest ve izleme testi ortalama puanları, kontrol grubuna göre, anlamlı düzeyde farklıdır.

Araştırmanın sayıltıları aşağıdaki gibidir:

- Araştırmaya katılan çiftleri kendilerine uygulanan ölçme araçlarını içten ve doğru bir şekilde yanıtlamışlardır.
- Araştırmada deney ve kontrol gruplarında yer alan çiftlerin, deneysel koşullar dışındaki olgunlaşmalarının deney süresince aynı olduğu varsayılmıştır.

1. BÖLÜM

1. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE ALANYAZINDA İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde araştırmanın değişkenlerine ilişkin kuramsal açıklamalar, ulusal ve uluslararası alanyazında yapılan ampirik çalışma sonuçları yer almaktadır.

1.1. Birlikte Ebeveynliğin Dayandığı Temel Kuramlar

1.1.1. Ekolojik Sistem Kuramı

Bronfenbrenner'in (1979) geliştirdiği Ekolojik Sistem Kuramı, bireyin gelişiminin anlaşılması için birey ve bireyin çevresi ile ilişkilerinin incelenmesinin önemli olduğunu savunmaktadır. Bu kuramın temel bakış açısı, bireyin çevresindeki herhangi bir değişimin bireyin davranışlarında ve gelişiminde değişikliklere yol açacağıdır. Bireyin çevresi ile ilişkisinin anlaşılması için iç içe geçmiş katmanlardan oluşan bir ekolojik sistem modeli bulunmaktadır. Bu modelin en iç kısmında birey yer almaktadır. Bireyin etrafını ise gelişimini doğrudan etkileyebilecek yakın çevresini temsil eden mikrosistem çevrelemiştir. Mikrosistem içinde meydana gelen etkileşimler, örneğin ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşim, genellikle ikili düzeydedir. Bronfenbrenner (1979), ikili düzeydeki etkileşimlerin, üçüncü bir kişinin katılımıyla değişip uyarlanabileceğini belirtmektedir. Bu katılımın pozitif ya da yıkıcı olması durumunda, ikili düzeydeki ve dolayısıyla bireysel düzeydeki gelişim de etkilenmektedir. Modelde ikinci katman olan alt sistem mezosistemdir. Bu alt sistem mikrosistemdeki grupların etkileşimlerini oluşturmaktadır. Örneğin, bireyin ailesi ve öğretmenleri arasındaki etkileşim mezosistem içerisinde gerçekleşmektedir. Modeldeki üçüncü katman ekzosistemdir. Bu katman çocukla doğrudan ilişkisi bulunmayan ancak çocuğun hayatını etkileyebilecek unsurları içeren çevresini içermektedir. Komşularıyla olan ilişkileri, iş hayatı bu katmandaki sistemlere örnektir. Dördüncü katman olan makrosistem, bütün insanları etkileyen ve daha evrensel açıdan ele alınan konuları içermektedir. Çocuğun içinde yaşadığı toplumun kültürü, inanç sistemi, yaşam biçimi gibi faktörler bu sistem altında ele alınmaktadır. Her bir sistemi en geniş açıdan içine alan ve en son eklenen katman olan kronosistem, çocuğun içerisinde olduğu yaşam olaylarını içermektedir. Bu yaşam olayları çocuğu geçici ya da kalıcı olarak etkileyebilir (Bronfenbrenner, 1994). Örneğin,

2020 yılından bu yana bütün dünyada etkisini sürdüren COVID-19 salgınından etkilenen bir çocuk için bu olay kronosistem içerisinde ele alınmaktadır.

Özetle, ekolojik sistemler kuramı, çevrenin farklı düzeylerde, çocukların gelişimini nasıl etkileyebileceğini anlamak için temel sağlamaktadır. Bu bakış açısı ile aile sistemleri teorileri, Bronfenbrenner'in ekolojik sistemler teorisinde ana hatlarıyla belirtilen mikrosistem içindeki ilişkilerin ayrıntılı bir açıklamasını sağlar ve çocukların gelişimini etkileyebilecek aile içindeki etkileşimleri ele almaktadır. Bu bağlamda, birlikte ebeveynlik ilişkisi de çocuğun mikrosistemi içerisinde ele alınan ikili etkileşimlerden biridir.

1.1.2. Aile Sistemleri Kuramı

Aile Sistemleri Kuramı, Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler kuramında ana hatlarıyla belirtilen mikrosistem içindeki ilişkilerin ayrıntılı bir açıklamasını sağlamakta ve çocukların gelişimini etkileyebilecek, aile (örneğin ebeveynler arası ve ebeveyn-çocuk ilişkileri) içindeki ikili etkileşimlere odaklanmaktadır (Cox ve Paley, 1997). Bu kuram çekirdek aileyi farklı alt sistemlerden oluşan daha büyük bir sistem olarak ele almaktadır (Minuchin, 1974). Bu sistemi, bireylerin, iletişim ve etkileşimleri doğrultusunda oluşan daha küçük alt sistemler oluşturmaktadır. Alt sistemlerden bazıları karı-koca, anne-baba, anne-çocuk, baba-çocuk arasındaki ilişkililerdir. Aile bireylerinin sayısı arttıkça bu sistemler de artmaktadır. Örneğin, kardeş alt sistemi ikinci çocuk doğduktan sonra oluşan yeni bir alt sistemdir (Minuchin, 1974).

Anne-baba alt sistemi ilk çocuğun doğumuyla ortaya çıkmaktadır. Sağlıklı bir ailedeki karı-koca alt sistemi, karşılıklı desteği kaybetmeden çocuğun yetiştirilmesi görevini yerine getirmek için farklılaşmakta ve anne-baba alt sistemini oluşturmaktadır. Bunun yanında, karı-koca alt sistemi ise varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bu nedenle, anne-baba alt sistemini karı-koca alt sisteminden ayıran sınıra ihtiyaç duyulmaktadır (Minuchin, 1974). Sağlıklı bir anne-baba alt sistemi, ebeveynlerin çocuk ile ilgili rol ve sorumlulukları paylaşmasını, ebeveynlerin kendi aralarındaki iletişimi ve etkileşimi içermektedir. Bu bağlamda, anne-baba alt sistemi çiftlerin arasındaki romantik ilişkiden ayrılmaktadır (Cox ve Paley, 1997). Birlikte ebeveynlik ilişkisi de, anne-baba alt sisteminde kurulan ilişkidir. Dolayısıyla, anne-baba alt sistemi birlikte ebeveynlik kavramının temelini oluşturmaktadır (Feinberg, 2003; Mchale, 2007).

1.2. Birlikte Ebeveynlik

Aile sistemleri kuramında temelleri atılan ve eş alt sisteminin bir uzantısı olan anne-baba alt sistemindeki ebeveyn ilişkisi birlikte ebeveynliği temsil etmektedir (Feinberg, 2003). Gable ve arkadaşları (1994), birlikte ebeveynliği, eşlerin ebeveynlik rollerinde birlikte hareket etme ya da birbirlerine karşı durma dereceleri olarak tanımlamaktadır. McHale ve arkadaşlarına (2002) göre ise birlikte ebeveynlik bir çocuğu büyütmek ve yetiştirmek için iki veya daha fazla yetişkinin sorumluluğu paylaşarak, işbirliği halinde olmalarıdır. Feinberg'e (2003) göre birlikte ebeveynlik, eşlerin ebeveynlik süreçlerinde yetki ve sorumlulukları paylaşmasıdır. Yukarıda bahsedilen bu tanımlamalarda birlikte ebeveynlik ilişkisinde ortak olan özellikler, ebeveynlerin çocuk yetiştirme süreçlerinde birlikte hareket etmesi, iş birliği yapması ve sorumlulukları paylaşmasıdır.

Birlikte ebeveynlik 1980'lerin başında aile bütünlüğünü korumamış, boşanmış ebeveynlerin (non-intact families) çocuk yetiştirme süreçlerinde ortak hareket etmeleri için kavramsallaştırılmış olsa da 1990'lı yıllarda aile bütünlüğü bozulmamış, boşanmamış ailelerde de (intact families) çalışılmaya başlandığı görülmektedir (Mchale, 1997). Çocuğun bakımı ile ilgilenen, çocuk yetiştirme sürecinde iş birliğinde bulunan bireyler birlikte ebeveynler olarak tanımlanmaktadır (Mchale ve Lindahl, 2011). Bu bağlamda, birlikte ebeveynlik ilişkisinde bakım verenlerin cinsiyeti, cinsel yönelimi, çocuğun biyolojik ebeveyni olup olmamaları, yasal süreçler ve ebeveynlerin evli olup olmaması yerine çocuğun bakımından sorumlu olup olmadıkları önem kazanmaktadır (Bai vd., 2022; Van Egeren ve Hawkins, 2004).

Birlikte ebeveynlik ilişkisi, yetişkinlerin ilişkisinin çocuk yetiştirmeyle ilgili olmayan romantik, cinsel, duygusal, finansal ve yasal yönlerini içermemektedir (Van Egeren ve Hawkins, 2004; Feinberg, 2003). Dolayısıyla, birlikte ebeveynlik ilişkisi evlilik ilişkisi, ya da her iki ebeveynin de çocukla olan ilişkisinden farklıdır. Bu ilişki eşler arasındaki ikili etkileşimlerden (dyadic interactions) ziyade, çocuk ve ebeveynler arasındaki üçlü etkileşimleri (triadic interactions) içermektedir (Mchale ve Lindahl, 2011). Mchale (1995) birlikte ebeveynliğin özünü, çocuk yetiştirme sürecinde eşlerin karşılıklı destek ve bağlılığı olarak açıklamaktadır.

Birlikte ebeveynlik çalışmalarında birlikte ebeveynlik ilişkisinin başlangıcı olarak ilk çocuğun doğumundan itibaren kabul edilmesine rağmen daha güncel çalışmalarda birlikte

ebeveynliğin temellerinin ebeveynlerin erken zihinsel temsilleri ve beklentileri ile doğum öncesi dönemde atıldığı savunulmaktadır (Kuersten-Hogan, 2017; Van Egeren, 2003). Bu nedenle, doğum öncesi dönemde çiftlerin birlikte ebeveynlik becerilerini kazanması önemlidir.

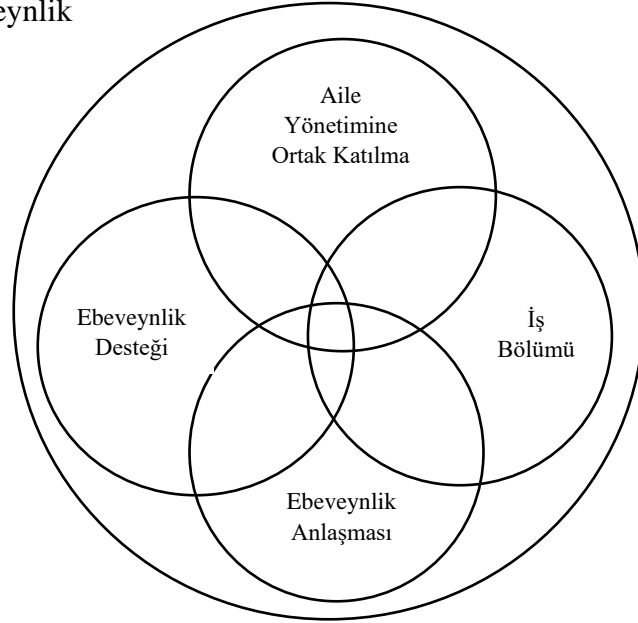
Birlikte ebeveynlikte ebeveynlik rollerinin yetki ve sorumluluk açısından eşit olduğu veya olması gerektiği anlamına gelmemektedir (Deutsch vd., 2001). Ebeveynlik ilişkisindeki eşitlik derecesi, rollerin ve sorumlulukların dağılımı ebeveynlerin yaşadığı yerdeki sosyal ve kültürel bağlama bakılarak belirlenmektedir (Van Egeren ve Hawkins, 2004). Ancak ebeveynler arasında, rollerin ve sorumlulukların hakkında bir anlaşmanın olması geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinden ziyade eşlerin iş bölümü yapması, aile yönetimiyle ilgili kararları ortaklaşa almaları açısından da eşitlikçi bir yaklaşıma sahip olmasını sağlamaktadır (Ranta vd., 2022).

Özetle birlikte ebeveynlik, eşlerin çocuk yetiştirme süreçlerinde ortaklaşa hareket etmeleri, çocukla ilgili sorumlulukların paylaşılmasını ve eşlerin çocuk ile ilgili konularda eşit yetkiye sahip olmasını ifade etmektedir. Çocuğun bakımı ile ilgilenen her birey birlikte ebeveynler olarak tanımlanabilmektedir. Birlikte ebeveynlik, çocuğun ve tüm ailenin refahını artırarak ebeveynler için bir destek kaynağı olabilmektedir. (McDaniel vd., 2017). Ayrıca güçlü bir birlikte ebeveynlik ilişkisi negatif ebeveynlik tutum ve davranışlarını azaltıp daha güçlü bir ebeveyn çocuk ilişkisinin ortaya çıkmasıyla ilişkilidir (Hock ve Mooradian, 2013).

1.2.1. Birlikte ebeveynliğin alt boyutları

Birlikte ebeveynlik çalışmalarına bakıldığında, birlikte ebeveynliğin çok boyutlu bir yapıdan oluştuğu görülmektedir (Feinberg, 2003; Margolin vd., 2001; Özdemir vd., 2021; Van Egeren ve Hawkins, 2004). İlk olarak Feinberg'in (2003) ekolojik sisteme dayandırdığı birlikte ebeveynliğin dört boyutu bulunmaktadır (bknz. Şekil 1.1.).

Birlikte Ebeveynlik

Şekil 1.1. Feinberg'in Ekolojik Kuramına Göre Birlikte Ebeveynlik Boyutları (Feinberg, 2003)

Yukarıda şekilde belirtildiği gibi dört boyut tanımlanmaktadır: (I) Ebeveynlik anlaşması (childrearing agreement), eşlerin çocuk yetiştirme konusunda ortak fikirlerinin olmasını kapsamaktadır. Ortak bir karara varılamadığı durumlarda birlikte ebeveynlik çatışmasının söz konusu olduğu söylenebilmektedir. (II) Birlikte ebeveynlik desteği (coparenting support), eşlerin birbirilerinin ebeveynliklerini onaylamalarını ve takdir etmelerini içermektedir. Bu bağlamda ebeveynlik desteğinin olmadığı, eşlerin birbirlerini yapıcı olmayan bir şekilde eleştirdiği suçladığı durumlarda ise birlikte ebeveynlik küçümsemesi olduğu belirtilmektedir. (III) İş bölümü (division of labor), eşlerin çocuk yetiştirmeyle ilgili sorumlulukların algılanması ve bu bağlamda yapılan sorumluluk paylaşımını içermektedir. Son boyut ise aile yönetiminin ortak yürütülmesidir (joint family management). Bu boyut, aile kurallarının belirlenmesinde, çocukla ilgili kararların alınmasında ebeveynlerin ortak roller üstlenmesini içermektedir. Bu boyutlar ayrı ayrı adlandırılrsa da Şekil 1'de görüldüğü gibi birbiri ile ilişkili kavramlardır.

Van Egeren ve Hawkins (2004) birlikte ebeveynliği dört boyutlu bir yapı olarak ele almışlardır. Bunlar birlikte ebeveynlik dayanışması (coparenting solidarity), birlikte ebeveynlik desteği (coparenting support), birlikte ebeveynliğin küçümsemesi (undermining coparenting) ve ebeveynliğin paylaşımıdır (shared parenting). Birlikte ebeveynlik dayanışması, eşlerin duygusal açıdan birbirine desteğini ve yakınlığını içermektedir. Eşlerin birbirinin anne babalığı hakkındaki olumlu düşünceleri ve bunları ifade etmeleri birlikte ebeveynlik dayanışmasının göstergesidir. Eşlerin ebeveyn olarak birlikte büyüme ve

gelişmelerini de kapsamaktadır. Birlikte ebeveynlik desteği ise, bir ebeveynin diğerinin çocuk yetiştirme sürecindeki çabasını desteklemesini içermektedir. Eşlerden her ikisinin de desteği birbirlerinin ebeveynliklerini geliştirici nitelikte olması gerekmektedir. Birlikte ebeveynliğin küçümsenmesi, bir ebeveynin diğer ebeveynin çocuk hakkında aldığı kararlara karşı durması, ebeveynin ebeveynlik davranışlarını yargılaması, eleştirmesi ve engellemesidir. Bu boyutta ebeveynlerin birbirlerinin ebeveynlik yetkinliklerine güvenmemesi ön plana çıkmaktadır. Son boyut olan ebeveynliğin paylaşımı ise ebeveynlerin çocuk yetiştirme süreçlerinde çocuk yetiştirme ile ilgili sorumlulukları paylaşmasıdır. Bu boyutta, sorumluluğun ebeveynler arasında adaletli bir şekilde paylaşılması ön plana çıkmaktadır.

İçinde yaşadığımız toplumda ise Özdemir ve arkadaşları (2021) tarafından gerçekleştirilen Birlikte Ebeveynlik Ölçeği geliştirme çalışmasında açılımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri doğrultusunda birlikte ebeveynliğin altı boyutlu bir yapıdan oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. (I) Birlikte ebeveynlik anlaşması boyutu, ebeveynlerin çocuk yetiştirme süreçlerinde ortaklaşa hareket edebilmelerini, benzer hedeflerinin olmasını içermektedir. Çocukla ilgili alınan kararların birlikte alınması da bu boyutta ön plana çıkmaktadır. (II) Birlikte ebeveynlik çatışması boyutu, ebeveynlerin çocukla ilgili konularda ortak bir karara varamayıp ters düşmesini, birbirlerine bağırmalarını, çatışmaların çıkmasını içermektedir. (III) Birlikte ebeveynlik desteğinde, anne babaların birbirlerinin ebeveynliğini desteklemesini, övmesini ve takdir etmesini içermektedir. (IV) Birlikte ebeveynliğin küçümsenmesi anne babaların, birbirlerinin ebeveynlik yetkinliklerini yeterli bulmaması, annelik babalık otoritesini küçümsemesi, bir ebeveynin öteki ebeveynin ebeveynlik davranışlarına müdahale etmesini içermektedir. (V) Birlikte ebeveynlik iş bölümü, ebeveynlerin çocuk yetiştirmeyle ilgili görev ve sorumluluklar hakkında iş birliği yapmasını içermektedir. Bu boyutta, ebeveynlerin sorumlulukların paylaşımı konusunda eşit olmalarından ziyade adaletli ve her iki ebeveynin de kabul edeceği bir iş paylaşımının yapılması esas kabul edilir. (VI) Aile ilişkilerinin ortak yönetimi boyutu, ebeveynlerin çocuk yetiştirme süreçlerinde ortak kararlar verebilmelerini içermektedir (Özdemir vd., 2021). Bu boyut çocukla ilgili alınacak kararlarda her iki ebeveynin de ortak rol ve sorumluluklar almasını kapsamaktadır.

Özetle, birlikte ebeveynliğin alt boyutlarının isimlendirilmesi farklı araştırmacılara göre değiştiği görülse de, alt boyutların içeriği ve kapsadığı kavramlar açısından benzerlik

görülmektedir. Bu nedenle, birlikte ebeveynlik konusunda çalışmaları olan araştırmacılar tarafından ele alınan ortak konular, ebeveynlerin çocuk yetiştirme süreçlerine ortaklaşa katılarak, rol ve sorumlulukları paylaşması, birbirlerini anlamaları ve ebeveynlik uygulamaları hakkında birbirlerini desteklemeleridir.

1.2.2. Birlikte ebeveynliğin çocuğun gelişimi üzerindeki etkisi

Birlikte ebeveynlik ilişkisi çocuklar üzerindeki etkisini incelemek üzere kavramsallaştırılmıştır (Mchale, 1995). Ampirik çalışmaların ışığında birlikte ebeveynlik ilişkisinin yürütülebilmesinin çocuğun bütün gelişim aşamalarında önemli bir etkisi bulunmaktadır (Mchale ve Lindahl, 2011). İlk olarak çocuğun erken yaşam döneminde birlikte ebeveynlik ilişkisinin, çocuğun üzerindeki etkilerine bakıldığında çocuğun sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişim alanları ele alınmaktadır. Brown ve arkadaşlarının (2010) çalışmasında birlikte ebeveynlik desteğinin çocuğun sosyal ve duygusal gelişimine destek olduğu ve daha uyumlu bebek davranışlarıyla ilişkili bulunduğu belirtilmiştir. Diğer bir çalışmada ise olumsuz birlikte ebeveynliğin alt boyutlarından, ebeveynlik çatışmasının azalması ve birlikte ebeveynlik anlaşmasının sağlanabilmesi bir yaşındaki çocuklarda, çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimine katkıda bulunarak öz düzenleme becerilerini geliştirdiği ve çocuğun uyumlu davranışlarını desteklediği bulgusuna ulaşılmıştır (Feinberg vd., 2009). Choi ve arkadaşlarının (2019) birlikte ebeveynlikte iş bölümü yapabilmeyi ve çocukların davranış problemlerini iki yönlü olarak ele aldıkları boylamsal çalışmasında, benzer şekilde birlikte ebeveynlikte iş bölümü yapabilen ailelerde büyüyen çocukların daha az davranış problemleri yaşadıkları belirtilmiştir. Diğer bir açıdan ise ebeveynler arasındaki çatışmanın fazla olduğu ailelerin çocuklarında içselleştirme (kaygı, depresyon ve sosyal izolasyon) ve dışsallaştırma (öfke, saldırganlık) gibi davranış problemlerine daha fazla rastlandığı çalışma bulguları bulunmaktadır (Zemp vd., 2018). Daha önceki bölümde ifade edildiği gibi, birlikte ebeveynlik ilişkisi ebeveynlerin çocuğun yetiştirilmesi süreçlerinde ortak hareket edebilmelerini içermektedir. Dolayısıyla, birlikte ebeveynlik çocuğun yetiştirilme sürecinde baba katılımının artırılması konusunda da etkilidir (Lee vd., 2022). Jean ve Elizabeth 'in (2022) çalışmasında gelişimin erken dönemlerinde baba katılımının olması çocuğun dil gelişiminde etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda birlikte ebeveynlik hakkındaki ampirik çalışmalara bakıldığında ebeveynliğin ortaklaşa yürütülebilmesinin çocuğun erken dönemlerinde sağlıklı gelişimi üzerinde birçok açıdan etkisi bulunmaktadır.

Ebeveynliğin ortaklaşa yürütülebilmesi çocuğun okul öncesi ve okul dönemlerinde de çocuk üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Ren ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında okul öncesi dönemdeki çocukların ilkokula hazırbulunmuşlukları ile babaların birlikte ebeveynlik algılarının ele alınmasının sonucunda çocukların okula uyum süreçlerinin ve ilkokula hazırbulunmuşluklarının birlikte ebeveynlik ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Başka bir çalışmada ise okul öncesi dönemdeki çocuklarda, birlikte ebeveynlik ile çocuğun sosyal-duygusal gelişimi ve rutinleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda birlikte ebeveynlik, çocukların rutinlerinin tutarlılığı ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun yanında, birlikte ebeveynlik ilişkisi ile çocukların öz kontrol becerisinin gelişimi arasında pozitif bir ilişki tespit edilirken, çocukların davranış problemleri ve kaygı düzeyleri arasında negatif bir ilişki olduğuna değinilmiştir (Ren ve Xu, 2019). Dopkins-Stright ve Neitzel'e (2003) göre ise birlikte ebeveynliğin yürütüldüğü bir ailede yetişen çocuğun ebeveynlerinin birbirlerine karşı gösterdiği desteği model alması, çocukların okul dönemlerinde öğretmen ve arkadaşlarıyla etkileşimlerine de yansiyarak olumlu bir etki yaratmaktadır. Ayrıca yine birlikte ebeveynlik alt boyutlarından ebeveynlik desteğinin sağlandığı aile ortamında yetişen çocukların, sınıf uyumu ve öğrenme süreçleri ele alındığında, bu çocukların dikkat düzeylerinin daha iyi olduğu ve öğrenme süreçlerinde daha aktif olduğu hakkında araştırma bulgusu bulunmaktadır (Brody ve Flor, 1996).

Birlikte ebeveynlik ilişkisinin özellikle çocuğun ergenlik döneminde yürütülebilmesi diğer gelişim aşamalarından daha önemlidir (Feinberg vd., 2007; Mchale ve Lindahl, 2011). Çünkü ergenlik dönemi, çocuğun daha gelişmiş bir bilişsel ve ilişkisel yeteneğe sahip olduğu bir dönemdir. Ergenlik dönemindeki bir çocuk, ebeveynleri üçgenleme ve ebeveyn-çocuk koalisyonu yapma gibi davranışlara teşvik edebilmektedir (Feinberg vd., 2007). Ayrıca bazı çalışmalarda, olumsuz birlikte ebeveynlik davranışlarından olan birlikte ebeveynlik çatışması ergenlerde de uyum sorumlularıyla ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (Fauber vd., 1990; Feinberg vd., 2007). Başka bir açıdan ise Erel ve Burman'ın (1995) araştırmasında çocuk ailedeki etkili iletişim ve yapıcı çatışma çözme becerileri konusunda ebeveynlerini model alarak kendi iletişimlerinde de ebeveynlerinin iletişimine benzer bir tutum sergilediğini belirtmişlerdir. Bu sebepler doğrultusunda, çocuğun ergenlik döneminde ebeveynliğin ortaklaşa yürütülmesi önem taşımaktadır.

Özetle, birlikte ebeveynlik ilişkisinin kavramsallaştırılmasında ebeveynlik ilişkisinin çocuğun sağlıklı gelişimini birçok açıdan etkilediği hakkında kanıtların bulunması etkili

olmuştur (Feinberg, 2003). Birlikte ebeveynliğin çocuklar üzerindeki etkisini ele alan ampirik çalışmalara bakıldığında, birlikte ebeveynlik ilişkisinin sağlıklı yürütülememesi ile çocukların saldırganlık, uyumsuzluk, olumsuz çocuk-ebeveyn ilişkileri, zayıf sosyal beceriler, içselleştirme ve dışsallaştırma davranış sorunları gibi çeşitli olumsuz sonuçların ilişkilendirildiği görülmektedir (Brown vd., 2010; Choi vd., 2019; Feinberg vd., 2009; Marriott, 2011). Cowan ve Cowan (2014) ebeveynlik ilişkisinin sağlıklı yürütülebilmesini çocuğun iyi oluşu ve eşlerin bireysel ebeveynlik kalitesiyle ilişkilendirmiştir. Başka bir ifadeyle, birlikte ebeveynlik ilişkisi, ebeveynlerin bireysel ebeveynliklerini de olumlu etkilemektedir. Ayrıca, Feinberg ve arkadaşları (2007) birlikte ebeveynlik ilişkisini, ebeveynlik uygulamalarını yordamada evlilik kalitesinin üstünde ve daha önemli bir olgu olarak belirtmektedir.

1.3. Ebeveynliğe Geçiş Dönemi

Ebeveynliğe geçiş dönemi bireylerin hayatları boyunca yaşadıkları gelişimsel geçiş dönemlerinden biridir (Meleis, 2010). Geçiş dönemleri, kişilerin yaşamlarındaki köklü değişiklikler, uyum süreçleri ve belirsizlikler ile karakterize olan dönemlerdir (Cowan ve Cowan, 2000). Bir çift ilk kez ebeveyn olduğunda, aile sistemleri genişler ve daha karmaşık hale gelir, yeni ilişkiler kurulur veya var olan ilişkilerin yeniden yapılandırılması gerekir (Cowan ve Cowan, 2000). Bu sebeple, ebeveynliğe geçiş dönemi de bireylerin ebeveyn olma yolunda yaşamlarındaki köklü değişikliklere, anne-baba olmaya, yeni rollere ve sorumluluklara uyum sağlamalarını içermektedir (Young vd., 2020).

Bu dönemin ne zaman başladığı ve bittiği hakkında fikir ayrılıkları bulunmasıyla birlikte doğum öncesi dönemden başlayıp, doğum sonrası üç yıla kadar süren araştırmalar yürütülmüştür. Örneğin, Goldberg (1988) ebeveynliğe geçiş döneminin anne adayının hamileliği ile başladığını ve doğumdan birkaç ay sonra sonlandığı görüşündedir. Gottlieb ve Pancer (1988) ise ebeveynliğe geçiş döneminin başlangıcını anne adayının hamileliğe karar verilmesiyle başladığını, çocuğun 2-3 yaşına gelmesiyle sonlandığını belirtmektedir. Cowan ve Cowan'a (2000) göre ebeveynliğe geçiş dönemi ilk çocuğun doğumunda başlayıp, çocuğun iki yaşına gelmesiyle sonlanmaktadır. Fakat ebeveynliğe geçiş döneminde, dönemin ne zaman başladığı ve bittiği, geçişin uzunluğu ve zamanlaması, çifte ve yaşanan bağlama özgü faktörlerden etkilenebilir; bu nedenle, belirli bir başlangıç ve son tanımlanabilir veya önemli olmayabilir (Kluwer, 2010). Bu dönemde ön plana çıkan asıl konu hem bireyler hem

de ilişkiler için köklü değişikliklerin olması sürecin kendi içerisinde stres faktörü olabilecek unsurları barındırmasıdır (Kluwer, 2010).

1.3.1. Ebeveynliğe geçiş dönemi özellikleri

Ebeveyn olmak çoğunlukla olumlu bir olay olarak görülse de aynı zamanda bu süreç ebeveynler için doğumdan önce ve sonraki dönemlerde depresyon, kaygı ve stres gibi sorunlara karşı artan hassasiyetle ilişkilidir (Çelik ve Atasever, 2020; Onus, 2019; Parfitt ve Ayers, 2014; Tarsuslu vd., 2020). Ebeveynliğe geçiş dönemi, bireylerin hayatlarında birçok değişikliğe neden olmaktadır. Bu değişiklikler anne babaların bireysel olarak yaşamlarında değişenler, sorumlulukların paylaşımı ve evlilik ilişkilerinin değişimi olarak ayrı ayrı ele alınabilmektedir. Bebeğin doğumuyla birlikte ebeveynlerin vaktinin çocuğunu bebeğin bakımı ve bebekle ilgili işlere ayırmaktadır. Dolayısıyla anne babaların kendilerine ayırdıkları zamanda azalma görülmektedir. Benzer şekilde, sosyalleşmeye de daha az vakit ayırırlar. Özellikle bebeğin erken dönemlerinde ebeveynlerin uyku saatlerinin ve miktarının düzensiz olması da yine bu dönemin özellikleri içerisinde bulunmaktadır. (Don vd., 2014; Gay vd., 2004; Young vd., 2020).

Ebeveynliğe geçiş sürecini konu alan araştırmalarda, eşler arasındaki aile ile ilgili görev dağılımının ebeveynliğe geçiş dönemi öncesinde daha eşitlikçi bir yaklaşıma sahip olsa bile ebeveynliğe geçiş döneminde rol ve sorumlulukların paylaşımı daha geleneksel bir yapıya evrilerek, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine göre dağılım gösterdiği ifade edilmektedir (Perales vd., 2018). Başka bir ifadeyle annelerin bebeğin bakımı ve ev işleriyle daha fazla ilgilenirken babaların ailenin geçiminden sorumlu olarak para kazanması, ev dışındaki işlerin sorumluluğunu alması, ailenin korunması ve otorite görevi görmesi gibi görevleri üstlenmektedir (Baxter vd., 2008).

Ebeveynliğe geçiş dönemi çiftlerin evlilik ilişkisinin değiştiği ve etkilendiği bir dönemdir (Cowan ve Cowan, 2000). Yapılan ampirik çalışmalar bu dönemde çiftlerin evlilik ilişkilerinden aldıkları doyumun azaldığı yönünde sonuçlar ortaya koymaktadır (Kluwer, 2010). Benzer şekilde Twenge ve arkadaşları (2003) tarafından yapılan meta analiz çalışmasında da ebeveynliğe geçiş dönemindeki çiftlerin çocuğu olmayan çiftlere ve ebeveynliğe geçiş döneminde olmayan çocuklu çiftlere göre evlilik ilişkilerinden aldıkları doyumun daha az olduğuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, ebeveynliğe geçiş dönemi boyunca eşler arasındaki çatışmanın arttığına dair çalışma sonuçlarına da ulaşılabilmektedir (Slep ve

O'leary, 2005). Bu süreçte çatışmaların sağlıklı çözülememesi, çatışmaların kalıcı olmasına neden olarak çiftlerin “yeni normal” haline gelebilmektedir. Bunun sonucunda da evlilik ilişkisinden alınan doyumun düşmesi, eşlerin bireysel iyi oluşlarını negatif etkilemesi veya boşanmaya sebep olması gibi sonuçlarla karşılaşılabilir (Feinberg vd., 2016; Kluwer, 2010).

Özetle, ebeveynliğe geçiş dönemi, doğum sonrası dönemdeki ilişki değişimleri, ev ve çocuk bakımı ile ilgili işlerin artması, rol ve sorumlulukların değişmesi gibi özelliklerle tanımlanmaktadır. Sürecin nasıl geçirildiği, yeni ebeveynlerin uyumunu, ebeveynlik kalitelerini, evlilik ilişkilerini ve çocuğun sağlıklı yetiştirilmesini etkilemektedir. .

1.3.2. Ebeveynliğe geçiş dönemi ve birlikte ebeveynlik

Doğum öncesi dönemde, ebeveyn adaylarında, bebek zihinsel olarak temsil edilir. Bu doğrultuda, çiftler arasındaki rol ve sorumlulukların paylaşımı hakkında çeşitli fikirler ortaya atılarak uzlaşmaya varılmaya çalışılır (Dew ve Wilcox, 2011). Birlikte ebeveynlik ilişkisinin temelleri de eşler arasında bu dönemde atılmaktadır (Feinberg, 2002; McHale vd., 2004). Feinberg (2002) ebeveynliğe geçiş dönemini birlikte ebeveynlik ilişkisinin ortaya çıktığı ve geliştiği zaman dilimi olarak belirtir. Bu sebeple de, birlikte ebeveynlik becerilerinin kazandırılması için en uygun dönem olduğunu ifade etmiştir. Riggs ve arkadaşlarının (2018) ebeveynliğe geçiş dönemi hakkında yaptığı ampirik çalışmada doğum öncesi beklentilerin doğum sonrası ebeveynlik deneyimlerini etkilediğini bulmuştur. Çiftlerin iş bölümü yapabilme becerilerine ve aile ilişkilerine ilişkin doğum öncesi algıları, doğum sonrası ebeveynlik kalitesine yansımaktadır. Bu sebeple birlikte ebeveynlik becerilerinin doğum öncesi dönemde kazandırılmış olması önemlidir. Başka bir açıdan ise ebeveynliğe geçiş döneminde eş desteği sürecin barındırdığı stres kaynaklarına karşı koruyucu faktörlerden biridir. Birlikte ebeveynliğin yapıtaşlarından olan ebeveynlik desteğinin kazandırılması hem anneler için hem de babalar için sürecin daha sağlıklı geçirilmesine katkı sunmaktadır (Schoppe-Sullivan vd., 2016). Birlikte ebeveynlik anlaşması çiftlerin süreç içerisinde çocukları hakkında ortak hedeflere sahip olmalarını, sahip olmadıkları takdirde de etkili iletişim yöntemleri ile bir birlerine karşı daha empatik yaklaşabilmeleri konusunda önemlidir (Don vd., 2013). Bu dönem, daha önce ifade edildiği gibi doğasında evlilik çatışmalarının artmasını barındırmaktadır. Çatışmaların yapıcı çözümü ise birlikte ebeveynlik anlaşmasının sağlanabilmesine katkı sağlamaktadır (Özdemir ve Sağkal, 2020). Ebeveynliğe geçiş sürecinde ebeveynler yeni rol ve sorumluluklara sahiptir. Birlikte ebeveynlik özelinde

bakıldığında birlikte ebeveynlik iş bölümünün sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi, ebeveynlerin mental ve fiziksel sağlığına katkıda bulunurken aynı zamanda çocuğun da sağlıklı gelişimine de olumlu bir etkisi bulunmaktadır (Bai vd., 2022).

Sonuç olarak, ampirik araştırmaların ışığında birlikte ebeveynlik becerilerinin kazandırılması için en uygun dönem ebeveynliğe geçiş dönemidir (Feinberg, 2002). Ebeveynlerin, geçiş döneminde olması, geçiş dönemlerinin doğası itibarıyla değişim ve gelişimlere daha açık olması bu becerilerin hem kazanılmasını kolaylaştırır hem de bu süreçte uygulanan programlar yeni ebeveynlere rehber niteliği taşımaktadır (Feinberg, 2002). Birlikte ebeveynlik ve ebeveynliğe geçiş döneminin incelendiği deneysel çalışmalara bakıldığında hem doğum öncesi hem de doğum sonrası dönemlerde müdahale programlarının uygulandığı görülmektedir (Feinberg vd., 2016; McHale vd., 2015). Ancak, doğum öncesi beklenti ve deneyimlerin de ebeveynlik kalitesini etkilediğine dair bulguların olması, doğum öncesi dönemde yapılan birlikte ebeveynlik müdahale programlarına odaklanılması gerektiğine işaret etmektedir (Feinberg vd., 2016).

1.4. Evlilik İlişkisi Kalitesi

Başkalarıyla bağlantı kurma ve aidiyet duygusu hissetme arzusu insan yaşamının temel ihtiyaçlarından (Kolozyari, 2015). Romantik ilişki kurmak da kişinin aidiyet duygusunu, yakınlık ve bağlılığı hissettiği ilişki çeşitlerinden biridir (Sternberg, 1986). Romantik ilişki kurmak yetişkinliğe girişi belirleyen gelişimsel görevlerin en kritiklerindedir (Eryılmaz ve Atak, 2011). Beliren yetişkinlik döneminde bireyler anlamlı romantik ilişkiler kurmayı ve sürdürmeyi öğrendiği için romantik ilişkiler tipik olarak ergenlik döneminde görülenlerden daha büyük ve daha ciddi bir bağlılığı içerir (Rauer vd., 2013). Campbell ve arkadaşları (2005) romantik ilişkileri lunaparklardaki hız trenlerine benzetmiştir. Romantik ilişkiler de bazen hız treni deneyiminde olduğu gibi, nefes kesici duygusal yükselişleri de, negatif hissettiren sert düşüşleri de içermektedir.

Bireylerin romantik bir ilişkiye sahip olması kadar bu ilişkinin niteliğinin de önemli olduğu, birçok çalışma tarafından ortaya konmuştur (Demir, 2008; Gómez-López vd., 2019). Romantik ilişkinin niteliğinin alanyazında romantik ilişki kalitesi, evlilikle birlikte ise, evlilik ilişkisi kalitesi olarak kavramsallaştırıldığı görülmektedir (Kalkan ve Aydoğan, 2019). Evlilik ilişkisi kalitesi, bir eşin evliliğinin tüm güncel yönlerini değerlendirirken yaşadığı öznel mutluluk ve tatmin duygusu olarak tanımlanmıştır (Brown ve Booth, 1996).

Fletcher ve arkadaşları (2000) romantik ilişki kalitesinin bileşenlerini romantik ilişkiden alınan doyum, eşlerin ilişkiye adanmışlık seviyesi, eşler arasındaki güven, eşlerin birbirlerine yakınlığı, eşler arasındaki tutku ve aşk olarak belirtmişlerdir. Ayrıca, Fletcher ve arkadaşları (2000) romantik ilişki kalitesinin ölçümünde de bu boyutların ön plana çıktığını vurgulamışlardır.

1.4.1. Evlilik ilişkisi kalitesi ve birlikte ebeveynlik

Çiftlerin evlilik ilişkisi ile ebeveynlik ilişkisi kavramsal ve ampirik olarak birbirinden farklı olsa da, Minuchin aile sistemleri kuramında ailenin bütün sistemlerinin birbirine bağlı olduğunu varsaymaktadır (McHale vd., 2004). Bu bağlamda da evlilik ilişkisi ile ebeveynlik ilişkisi farklı olmasının yanında birbirini etkileyen alt sistemlerdir (McHale vd., 2004). Kavramsal olarak birlikte ebeveynlik, çift ilişkisinin romantik boyutundan farklıdır, çünkü biri ebeveynlik ve çocuk yetiştirme konularını içerirken, diğeri eşler arasındaki ilişkiyi, evlilik ilişkisini içerir (Feinberg 2003). Feinberg de (2003), Minuchin'in aile sistemleri kuramında olduğu gibi evlilik ilişkisi ile birlikte ebeveynlik ilişkisi arasındaki ilişkiyi dinamik ve çift yönlü olarak tanımlamaktadır. Çiftlerin evlilik ilişkisindeki sorunları ele alma becerileri, birbirlerine destek olma yolları, karar alma süreçleri gibi çeşitli özellikleri birlikte ebeveynlik ilişkisine de yansımaktadır (Durtschi vd., 2017). Bu sebeple çiftlerin evlilik ilişkilerindeki tutum ve davranışları birlikte ebeveynlik ilişkisinde de etkilidir. McHale ve arkadaşları (2004) etkili birlikte ebeveynlik yürütebilmenin, evli çiftleri birbirine bağlayabildiğini ifade ederken, sağlıklı bir birlikte ebeveynlik ilişkisi yürütemeyenler, kendi başlarına her biri çok yetenekli ebeveynler olabilecek iki kişi arasında bir engel oluşturabileceğini belirtmiştir. Van Egeren (2004) bir çalışmada doğum öncesi dönemdeki evlilik ilişkisinin sağlıklı olması, doğumdan sonraki olumlu ebeveynlik deneyimleri için zemin hazırladığını belirtmektedir. Başka bir ifadeyle, çiftlerin doğum öncesindeki evlilik ilişkisi deneyimleri, anne-babaların nasıl birer ebeveyn olacağına etki etmektedir.

Ebeveynliğe geçiş döneminde, çiftlerin evlilik ilişkilerinden aldıkları doyum düşmektedir (Twenge vd., 2003). Bu dönemde sağlıklı bir birlikte ebeveynlik ilişkisine sahip olmak, ebeveynler için koruyucu faktörlerden birisidir. Durtsch ve arkadaşlarının (2017), ampirik çalışmada, ebeveynliğin ilk üç yılında destekleyici birlikte ebeveynlik, ebeveyn stresi ve ilişki kalitesi arasındaki ilişkiyi boylamsal ve kesitsel bir desende incelemek için

farklı etnik kökene sahip çiftlerden oluşan bir örneklem kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise destekleyici birlikte ebeveynliğin hem anneler hem de babalar için daha yüksek evlilik ilişkisi kalitesini önemli ölçüde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Fagan ve Palkovitz (2011) tarafından yapılan bir çalışmada ise, birlikte ebeveynlik desteği, romantik ilişki kalitesi ve çocuk yetiştirilme sürecinde baba katılımı ele alınmıştır. Araştırma bulgularında evli ve bir arada yaşayan çiftlerdeki romantik ilişki kalitesi ile baba katılımı arasında güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda, romantik ilişki kalitesi ile birlikte ebeveynlik desteğinin arasında da yine güçlü bir ilişki bulunduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, yüksek düzeyde evlilik ilişkisi kalitesine sahip ebeveynlerin, çocuklarla ilgili konularda daha fazla birbirlerine destek sağladığı, karar alma süreçlerinde daha fazla ortaklaşa hareket edebildiği ve daha az ebeveyn çatışması yaşadıkları görülmektedir (Zemp vd., 2017). Son olarak Yiting, ve arkadaşlarının (2022) çalışmasında da evlilik ilişkisi kalitesinin birlikte ebeveynlik desteği ile pozitif bir ilişkisi olduğu belirtilirken ebeveynliğin küçümsenmesiyle negatif bir ilişkiye sahip olduğu ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, çiftlerin, ebeveynlik süreçlerinde birbirlerini desteklemesi, iş bölümü yapması, sağlıklı iletişim kurarak, karşılaştıkları çatışmaları yapıcı bir şekilde çözmesi gibi faktörler hem birlikte ebeveynlik ilişkisinin hem de evlilik ilişkisinin niteliği için faydalı unsurlardır. Birlikte ebeveynlik ilişkisi ile evlilik ilişkisinin kalitesi arasında birbirlerini etkileyen iki yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Dolayısıyla etkili bir birlikte ebeveynlik ilişkisi, çiftlerin romantik ilişkisinin kalitesini arttırmada etkili olabilmektedir (Durtschi vd., 2017). Mevcut araştırmada da ebeveynlik ilişki kalitesi araştırmanın bağımlı değişkenlerinden biri olarak belirlenerek BEGEP'in çiftlerin romantik ilişki kaliteleri üzerindeki etkisi incelenmiştir.

1.5. Ebeveyn Ruh Sağlığı

Anne babalar ebeveynlik süreçlerinin sağlıklı ilerleyebilmesi için etkili yollar geliştirebilirler bile, çocuk yetiştirme deneyimi, birçok ebeveyn için zorlayıcı olabilecek stres faktörleri barındırmaktadır. Bu stres faktörleri de anne babalarda depresyon ve kaygı gibi psikolojik sıkıntılardaki artışa yol açabilmektedir (Nomaguchi, 2012). Bu sebeple, ebeveynlerin ruh sağlığının, herhangi bir ebeveyn işleyişi modelinde dikkate alınması önemlidir (Belksy, 1984).

Bireylerin ruh sağlığı ebeveynlik davranışlarına etki etmektedir. Bu sebeple, ebeveynin ruh sağlığı ile çocuğun sağlıklı gelişimi arasında bir ilişki bulunmaktadır (Soloski ve Kimmes, 2017). Örneğin, erken çocukluk döneminde çocuklarda gözlenen psikiyatrik rahatsızlıkların, aynı cinsten ebeveynin depresyonu arasında bir ilişki bulunduğu ifade edilmektedir (Karabekiroğlu vd., 2008). Başka bir açıdan ele alındığında ise ebeveyn stresi, ebeveynlik davranışlarına yansiyarak, sonucunda ebeveynlerin birbirlerine ve çocuğa duygusal desteğini ifade etmelerine, çocuk yetiştirme süreçlerinde karşılaşılan çatışmaların yapıcı bir şekilde çözülmesine ve ebeveynlerin hem eşleriyle hem de çocuklarıyla sağlıklı bir şekilde sınırlarını koruyabilmesine engel olabilmektedir (Tissot vd., 2017). Ayrıca, çalışmalarda daha yüksek düzeyde depresyon yaşayan ebeveynler, daha az olumlu ebeveyn-çocuk etkileşimi gösterme, çocuğun bakımı ve ihtiyaçlarını giderme konusunda daha çok zorlanma, daha az destekleyici ebeveynlik yapma gibi eğilimlere sahip olabileceği ifade edilmektedir. Bunun sonucunda ise, çocuğun fiziksel ve duygusal gelişiminin olumsuz etkilendiği belirtilmektedir (Tissot, vd., 2017).

1.5.1. Depresyon

Depresyon, en az iki hafta boyunca belirli bir dizi semptomun deneyimlenmesiyle kategorize edilebilen psikolojik bir bozukluktur (Amerikan Psikiyatri Derneği, 2013). Bu semptomlar, bir zamanlar keyif veren şeylere karşı ilgi kaybı, uyku güçlükleri, yorgunluk, üzüntü, değersizlik ve umutsuzluk gibi duyguları içerir ancak bunlarla da sınırlı değildir (Therond vd., 2021). Depresyon, bireyler için bir duygu durumu olarak görülse de kişinin hayatını idame ettirebilmesini, işlevselliğini, algılarını, dikkatini ve bilişlerini de etkiler (Karamustafaloğlu ve Yumrukçal, 2011).

Depresyon bireysel bir ruh sağlığı sorunu olarak görülüp tedavi edilmesinin yanında birçok araştırma depresyonun kişinin diğerleriyle etkileşimlerini ve ilişkilerini etkileyen, doğası gereği ilişkişel bir durum olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Wilson ve Durbin, 2010). Dolayısıyla ilişkişel bir durum olarak, depresyonun aile bağlamında oynayabileceği rolü anlamak önem kazanır.

Depresyonun alt tiplerinden, doğum sonrası depresyon ebeveynliğe geçiş dönemi sorunlarından biridir (Karamustafaloğlu ve Yumrukçal, 2011). Hem ebeveynleri hem de çocuğun sağlıklı gelişimini olumsuz etkilemektedir (Matthey vd., 2000). Türkiye’de yapılan, 1464 yeni doğum yapan katılımcının yer aldığı kesitsel bir çalışmada, her dört kadından

birinde doğum sonrası depresyon belirtilerine rastlanmıştır (Kolukırık vd., 2019). Erkeklerde bu oranın daha az olduğu belirtilmektedir (Matthey vd., 2000). Başka bir ifadeyle annelerin doğum sonrası depresyon yaşama ihtimali babalara göre daha fazladır. Annelerde doğum sonrası depresyon için risk faktörlerine bakıldığında eğitim düzeyinin düşük olması, aile nüfusunun fazla olması, depresyon ve premenstrüel sendrom öyküsünün olması, eş desteğinin olmaması ve ciddi bir soruna sahip olma gibi faktörler olduğu ifade edilmiştir. (Kolukırık vd., 2019). Babalar için bakıldığında bu risk faktörleri yine annelerinkiyle benzer olarak, evde yaşayan kişi sayısı, psikiyatrik öyküsü olarak sıralanırken, babalarda ayrıca gebeliğin planlı olmaması, eşle romantik ilişkide sorun yaşama, sosyal desteğin az olması gibi faktörler de risk oluşturmaktadır (Peker vd., 2015). Doğum sonrası depresyon için koruyucu faktörlere bakıldığında, hem anneler hem de babalar için, eş desteği, romantik ilişki kalitesinin yüksek olması, çocuk yetiştirme sürecine babanın da katılması, sosyal desteğin olması, sosyo-ekonomik düzeyin yüksek olması gibi faktörler sıralanabilmektedir (Zhang ve Razza, 2022).

1.5.2. Kaygı

Kaygı bozuklukları, yoğun ve aşırı derecede korku ve endişenin varlığı ile tanımlanan ruh sağlığı sorunlarını kapsamaktadır (Amerikan Psikiyatri Derneği, 2013). Psikolojik sorunlar arasında dünyada en yaygın olanının kaygı bozukluğu olduğu belirtilmektedir (Bandelow ve Michaelis, 2017). Kaygının çeşitleri durumluluk ve sürekli kaygı olarak söylenebilmektedir (Leal vd., 2017). Durumluluk kaygısı kişinin karşılaştığı anlık tehlikeye karşı ve tehlikenin var oluşuna bağlı olarak gösterilen tepkilerdir (Leal vd., 2017). Sürekli kaygı ise kişinin geçmiş yaşamından kaynaklanan, sebebi öznel olan, kaygı yaratan durumun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli olmayan, belirsizliğin hâkim olduğu duruma gösterilen tepkidir (Leal vd., 2017). Kaygı geniş bir ana başlık gibidir. Kaygının birçok farklı semptomu bulunmasıyla birlikte, bireylerin kaygıyı yaşama düzeyi, belirtileri, kaygının çeşidi ve süresi kişiye göre değişmektedir (Huddy vd., 2005). Çalışmalarda kaygının da depresyon gibi çevresel ve ilişkisel bir niteliği olduğu belirtilmektedir (Garfield ve Lincoln, 2012). Dolayısıyla kaygının da aile bağlamında ele alınması önemlidir.

Ebeveynlerin kaygısının, hem ebeveynlerin öznel iyi oluşunda hem de çocuğun sağlıklı gelişiminde etkisi olduğu hakkında sınırlı sayıda da olsa araştırma bulguları bulunmaktadır. Alanyazında ebeveynlerin kaygı düzeyi hakkındaki çalışmaların bulgularında çeşitlilik gözlemlenmektedir. Örneğin, Grant ve arkadaşlarının (2008) yaptığı çalışmada

ebeveynliğe geçiş sürecinde ebeveynlerin zamana göre kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, Don ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında ebeveynlerin kaygı düzeyi doğum öncesi dönemden doğum sonrası döneme kadar giderek azaldığı belirtilmektedir. Belirli bir düzeyde kaygı yaşanması normalken ebeveynlerin kaygı düzeyinin sürekli yüksek olması çeşitli olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Belzung ve Griebel, 2001). Örneğin annenin doğum öncesi dönemde kaygı düzeyinin yüksek olması bebeğin anne karnındaki gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olduğu gibi, çocukların daha sonraki yıllarda karşılaştığı bilişsel, davranışsal ve duygusal sorunlarla da ilişkilendirilmiştir (Van der Bergh vd., 2005). Başka bir açıdan ise ebeveynlerinden birinde kaygı bozukluğu olan çocuklar kaygı bozuklukları açısından risk altındadır. Beidel ve Turner'in (1997) bir araştırmasında ebeveynlerinden birinin kaygı bozukluğuna sahip bir gencin diğer gençlere göre yedi kat daha fazla kaygı bozukluğuna sahip olma ihtimali olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda ebeveynlerin kaygısını doğru bir şekilde anlamak ve kaygı düzeyini azaltacak çalışmalar yapmak önemlidir.

1.5.3. Birlikte ebeveynlik ve ebeveyn ruh sağlığı

Feinberg (2003), ekolojik birlikte ebeveynlik modelinde, ebeveynlerin uyumunu ele alırken, ebeveynlerin psikolojik faktörlerine de değinmiştir. Ebeveynlik ilişkisinin, kısmen evlilik ilişkisi ve ebeveyn depresyonu tarafından belirlenen bir yapı olan ebeveyn uyumu yoluyla, ebeveynleri ve çocuğun sağlıklı gelişimini etkileyebileceğini öne sürmektedir. Örneğin, Feinberg ve arkadaşları (2016) tarafından hazırlanan birlikte ebeveynlik odaklı müdahale programının ebeveynlerin ruh sağlığına etkisini araştırdıkları çalışmada programın ebeveynlerin finansal stresini, depresyon ve kaygı düzeylerini azalttığı belirtilmiştir. Ayrıca, araştırma bulgularında, uygulanan programın finansal stres ve depresyonun bebek doğum ağırlığı üzerindeki olumsuz etkisini azalttığı belirtilmiştir (Feinberg vd., 2016).

Feinberg'in çalışmalarının dışında birçok çalışmada da ebeveyn ruh sağlığının, çiftlerin etkili bir şekilde birlikte ebeveynlik yapma biçimlerini etkilediği belirtilmiştir. Hughes ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında her iki eşten de alınan veriler sonucunda eşlerin depresyonunun, her iki eşin birlikte ebeveynlik düzeylerini önemli ölçüde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Williams (2019) tarafından gerçekleştirilen boylamsal çalışmada ise birlikte ebeveynlik ve ebeveyn depresyonunun ilişkisi ele alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarında ebeveynlerin depresyonunun hem anneler hem de babalar için birlikte ebeveynlik düzeylerinin azalmasıyla ilişkili olduğu ve etkilerin zamanla devam ettiği

bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmaya göre, babaların depresyon düzeyi, annelerin birlikte ebeveynlikte iş bolumu alt boyutu hakkındaki algılarıyla ilişkilidir. Ayrıca, babalarda depresyonun birlikte ebeveynlik üzerindeki etkisi annelerden daha fazla olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, ebeveynliğe geçiş döneminde geçiş dönemlerinin doğası gereği stres faktörlerinde artış olması, ebeveynlerin ruh sağlığına olumsuz yansiyabilmektedir. Ebeveynlerin depresyon ve kaygı düzeylerinin yüksek olması, hem ebeveynleri hem de bebeğin sağlıklı gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir. Ayrıca ampirik araştırmaların sonucunda sağlıklı bir birlikte ebeveynliğin yurutulmesi ve her iki ebeveynin de ruh sağlığı arasında iki yönlü bir ilişki bulunduğu belirtilmektedir (Majdandzić vd., 2012) . Dolayısıyla bu araştırmada da bağımlı değişkenler ebeveynlerin depresyon ve kaygı düzeyleri olarak belirlenmiş ve incelenmiştir.

1.6. Birlikte Ebeveynlik Temelli Müdahale Programları

Ebeveynleri eğitim programlarına dâhil etmek, ebeveynlik becerilerini önemli olude artırır ve çocuğun gereksinimlerinin anlaşılması, ebeveyn-ocuk ilişkisini güçlendirme, çocuğun duygusal, sosyal ve fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması gibi birçok alanda sorunların ortadan kaldırılmasını sağlamaktadır (Morawska ve Sanders, 2006). Bu sebeple, ebeveynler için hazırlanan ve uygulanan müdahale programları önemini korumaktadır. Birlikte ebeveynlik olgusu da ebeveynlerle çalışılırken uygun müdahale alanlarından birisi olduğu belirtilmektedir (Mchale ve Lindahl, 2011). Batı alanyazında birlikte ebeveynlik hakkında bilgi verme ve beceri kazandırmayı hedefleyen çeşitli müdahale programları olduğu gözlemlenirken, Türkiye’de henüz bu konuda hazırlanan bir müdahale programı olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla kanıt temelli, ebeveynlerin ve çocuğun ihtiyaçlarını gözeten, birlikte ebeveynlik bilgi ve becerisini arttırmaya yönelik bir müdahale programına ihtiyaç duyulmaktadır.

Alanyazında müdahale programlarının uygulanma zamanının seçilmesi, programın etkililiği açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır (Feinberg ve Kan, 2008). Geçiş dönemlerinin doğası gereği, yaşamdaki karşılaşılan belirsizliklere ve değişikliklere uyum sağlamak zorunda kalma gibi özelliklerin olması, geçiş dönemlerini müdahale programları için en uygun zaman yapmaktadır (Cowan ve Cowan, 2000). Feinberg ve Sakuma’ya (2011) göre ebeveynliğe geçiş dönemi de diğer geçiş dönemlerinde olduğu gibi çiftlerin hayatında

önemli değişikliklere sebep olmasıyla birlikte çeşitli stres kaynağı olabilecek faktörler de barındırmaktadır. Çiftlerin bu değişikliklere uyum sağlarnasını kolaylaştırması ve ebeveynliğe geçiş süreçlerini daha iyi yönetebilmeleri amacıyla yapılan müdahale programları hem ebeveynlerin bireysel iyi oluşlarında, hem ebeveynlik becerilerini sağlıklı bir şekilde kazanabilmelerinde hem de çocuğun sağlıklı gelişiminde olumlu bir etkiye sahiptir (Feinberg ve Kan, 2008; Feinberg ve Sakuma, 2011). Ayrıca, Feinberg (2002) müdahale programlarının ebeveynlik becerilerinin öğreildiği ebeveynliğe geçiş döneminde yapılması, henüz başlayan ilişkide daha kolay değişiklik yapılabileceğini ve birlikte ebeveynlik ilişkisinin daha kolay geliştirilebileceğini belirtir. Uluslararası alanyazın incelendiğinde ebeveynlere olumlu birlikte ebeveynlik becerilerinin kazandırılması hedeflenen müdahale programlarının olduğu görülürken ve bu çalışmalarda birlikte ebeveynlik becerilerinin kazandırılması için en uygun zamanın ebeveynliğe geçiş dönemi olduğu sıkça vurgulanmıştır (Feinberg ve Kan, 2008; Feinberg vd., 2009; Tomfohr-Madsen vd., 2020). Ayrıca, her iki ebeveyni de grup temelli ebeveynlik programlarına aktif olarak dâhil etmek, programdan alınan verimi arttırmada daha etkilidir (McHale ve Negrini, 2018; Xiao ve Loke, 2022).

1.7. Alanyazında Birlikte Ebeveynlik Çalışmaları

1.7.1. Birlikte ebeveynlik konusunda yapılan ulusal çalışmalar

Birlikte ebeveynlik çalışmalarının büyük çoğunluğunun batı alanyazında olduğu görülse de son yıllarda Türkiye’de de çalışmalar yapılmaya başlandığı görölmektedir. Örneğin, Salman-Engin ve arkadaşları (2019) anne ve babaların ortak ebeveynlik davranışlarının ve algılarının romantik bağlanma ile ilişkisini araştırmışlardır. Araştırma, Türkiye’den üç aylık bebeği olan anne-baba ile ev ziyaretleri yapılarak yürütölmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynliğin ortaklaşa yürütölmesi ile bağlanmanın iki boyutu olan bağlanma kaçınması ve bağlanma kaygısı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.

Türkiye’de yapılan diğer bir çalışma ise, Özdemir ve arkadaşlarının (2020) Türkiye’de birlikte ebeveynlik deneyimlerini ele aldıkları nitel çalışmadır. Çalışmada Türkiye’nin çeşitli illerinden kırsal kesimden ve kentlerden anne ve babalarla ayrı ayrı görüşmeler yapılarak birlikte ebeveynlik davranış örüntüleri hakkında bilgi toplanmıştır. Araştırmanın

sonuçlarında Türkiye’de birlikte ebeveynlik deneyimlerinin batı toplumlarında yürütülen çalışmalarla paralellik gösterdiği yanlar bulunmasının yanında Türk kültürüne özgü deneyimlerin de olduğu belirtilmiştir. Örneğin, kentte birlikte ebeveynlik anlaşmasının daha fazla yapılmaktayken, kırsal kesimde çocuk yetiştirme sürecinde annenin kurduğu babanın da onay verdiği ebeveynlik anlaşmasının daha yaygın olduğu görülmüştür.

Birlikte ebeveynlik olgusu hakkında Türkiye’de yürütülen tez çalışmaları da bulunmaktadır. Örneğin, Salman-Engin (2014) tarafından yürütülen çalışmada Türkiye ve ABD’de annelerin babaların ve büyükannelerin üç aylık bebeklerle olan üçlü etkileşimleri ele alınmıştır ve birlikte ebeveynlik süreçleri incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarında Türkiye’de eğitim düzeyi yüksek olan ailelerde eşler arasında daha fazla işbirliğine dayalı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bağlamda eğitim düzeyi yüksek annelerin aileleriyle ABD’li ailelerin benzer özellikler taşıdığı belirtilmiştir. Büyükannelerin dâhil edildiği üçlü etkileşimlerde ise büyükanne ile bebek arasında daha fazla dikkat dağıtma ve flörtleşmeye yönelik bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca birlikte ebeveynliğin romantik ilişki doyumu, ebeveynlik stresi ve doğum sonrası depresyon ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu gösteren bulgulara ulaşılmıştır.

Ünverdi (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ebeveynliğe geçiş dönemindeki kadınların birlikte ebeveynlik hakkındaki doğum öncesi beklentileri ve doğum sonrası deneyimleri ele alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre annelerin eşlerinden çocuk bakımında iş birliği konusundaki doğum öncesi beklentilerinin eşitlikçi bir paylaşımaya yönelik olduğunu, ancak annelerin doğum sonrası dönemde çocuk bakımı görevlerinin çoğunu yaptıklarını bildirdikleri için beklentilerinin ihlal edildiği ifade edilmiştir. Ayrıca, doğum sonrası romantik ilişkiden alınan doyumun yüksek olması, doğum sonrasında çocuk bakımı hakkındaki iş bölümünün yordayıcısı olarak bulunmuştur.

Yağlı (2021), COVID-19 salgınında, çocukların sosyal-duygusal yeterliliğine, birlikte ebeveynlik kalitesinin ve çocukların rutinlerinin etkisini ele almıştır. Araştırma sonucunda birlikte ebeveynlik kalitesi ile çocukların sosyal-duygusal yeterliliği arasında doğrudan bir ilişki bulunmuştur. Çocuk rutinlerinin aracılık etkisi ile birlikte ebeveynlik kalitesi ve çocukların sosyal-duygusal yeterliliği arasında dolaylı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca araştırmada, iş birliği, birlikte ebeveynlik anlaşması gibi olumlu birlikte ebeveynlik davranışları ile çocuğun sosyal duygusal yeterliliği arasında pozitif bir ilişki tespit edilirken,

üçgenleme, birlikte ebeveynlik çatışması gibi olumsuz birlikte ebeveynlik davranışları ile çocuğun sosyal duygusal yeterliliği arasında negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Türk kültüründe evlilik ilişkisinden alınan doyumun birlikte ebeveynlik üzerindeki etkisi inceleyen araştırmada, ikili analiz yaklaşımlarından biri olan Aktör-Partner Karşılıklı Bağımlı Model kullanılmıştır. Ece (2021) tarafından gerçekleştirilen bu araştırmanın sonuçlarında ise hem kadınlar hem de erkekler için evlilik ilişkisinden memnun olma, birlikte ebeveynliğin bileşenlerinden olan iş birliğini olumlu yönde etkilediğine ulaşılrken, yine her iki ebeveyn için evlilik ilişkisinden memnun olma birlikte ebeveynlikte çatışma ve üçgenleme üzerinde olumsuz etkisi olduğu belirlenmiştir.

Son olarak ise Erdemir-Aşıkoğlu (2022) tarafından Türkiye'deki boşanma sonrası birlikte ebeveynlik deneyimleri nitel bir çalışma ile incelenmiştir. Araştırma, resmi olarak boşanmış ve 0-18 yaş arasında çocuğu olan 14 katılımcı ile yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda katılımcıların söylemlerinden Türkiye'deki boşanmış çiftlerdeki ebeveynlik tutumları genellikle anne temelli olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle, Türkiye'de çocuk yetiştirme ve çocuk hakkındaki sorumlulukları annenin aldığı, babanın ise bu kararları onayladığı bir tablo görülmektedir. Ayrıca araştırmada yine katılımcıların söylemlerinden, ebeveynler arasındaki çatışmaların bireylerin ebeveynlik tarzlarının ve davranışlarının farklı olması sebebiyle ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

1.7.2. Birlikte ebeveynlik konusunda yapılan uluslararası ampirik çalışmalar

Birlikte ebeveynlik kavramına yönelik uluslararası literatürde birçok çalışma bulunmaktadır. Son yıllarda yapılan ampirik çalışmalara örnek olarak ebeveyn adaylarının doğum öncesi birlikte ebeveynlik beklentilerini ve umutlarını ele alan nitel bir çalışma yapılmıştır (Ranta vd., 2022). Bu çalışmaya anne adayının gebeliğinin 27. ve 41. haftaları (üçüncü trimester) arasında bulunan 30 çift katılmıştır. Çiftlerin söylemlerine göre birlikte ebeveynlik iş bölümü, aile yönetiminin ortaklaşa yürütülmesi, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynlik anlaşması ve ebeveynlik bilgi ve becerilerini öğrenme ve geliştirme sürecinde olunması kategorilerinde ele alınmıştır. Araştırmanın sonucunda ise çiftler her iki ebeveyn adayının da çocuk yetiştirme konusunda uzman olduğu ortak bir ebeveynlik ilişkisini umut ettiği görülmektedir. Ayrıca ideal bir birlikte ebeveynlik ilişkisinin karşılıklı saygıyı, eşitliği, esnekliği ve diğer ebeveyni dikkate almayı içerdiğini belirtmişlerdir. Birlikte ebeveynliği, ebeveynliği öğrenme sürecinde birlikte hareket etme ve gelişme fırsatı

olarak görüldüğünü ortaya koymuşlardır. Genel olarak ise araştırma sonuçlarında ebeveyn adaylarının birlikte ebeveynlik konusunda iyimser ifadeleri bulunduğu belirtilirken, ebeveynler arası işbirliğine ilişkin endişeleri ve zorlukları da dile getirdiklerine değinilmiştir (Ranta vd., 2022).

Parkes ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan boylamsal çalışmada ise birlikte ebeveynlik ve evlilik ilişkisinin çocukların davranış problemlerine etkisi ele alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarında ebeveynlerin, çocuklarının erken çocukluk dönemlerinde eşlerin birbirlerini destekledikleri bir birlikte ebeveynlik ilişkisine sahip olması ve bireysel ebeveynlik becerilerini geliştirmeleri uzun vadede çocukların davranış problemleri üzerinde olumlu bir etkisi olduğu belirtilmiştir.

McDaniel ve arkadaşlarının (2017) yaptığı çalışmada, anne ve babaların günlük hayatlarında yaptıkları birlikte ebeveynliğin kalitesini nelerin yordadığını ele almışlardır. Araştırma kapsamında toplam 174 aile 14 gün boyunca günlük tutarak yaşam olaylarını ve birlikte ebeveynlik uygulamalarını yazmışlardır. Araştırmanın sonucunda ise ebeveynlerin günlük stresleri, duygu durumları gibi aynı zamanda evlilik ilişkisinin de kalitesinin belirleyicisi olan faktörlerin birlikte ebeveynlik ilişkisinin de yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

Varga ve Gee (2017) tarafından yapılan çalışmada ise birlikte ebeveynlik ilişkisi ve evlilik ilişkisi kalitesinin baba katılımına olan etkisi ele alınmıştır. Araştırmaya Afrikan-Amerikan ve Latin-Amerikan toplam 47 çift katılmıştır. Araştırma sonuçlarında, hem doğumdan sonra ebeveynliğin birlikte yürütülmesinin hem de evlilik ilişkisi kalitesinin çocuk yetiştirme sürecine baba katılımının güçlü yordayıcıları olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle ebeveynlik uygulamalarının yordayıcıları arasında birlikte ebeveynlik güçlü bir yere sahiptir.

1.7.3. Birlikte ebeveynlik konusunda yapılan deneysel çalışmalar

Hazırlanan müdahale programlarının ebeveyn ilişkileri, ebeveynlerin ve çocuk üzerindeki olumlu etkileri gibi alanlarda incelendiği gözlemlenmiştir. Örneğin, Feinberg ve Kan (2008) tarafından hazırlanan Aile Temelleri (Family Foundations) programı ebeveynler için birlikte ebeveynlik ilişkisini geliştirmeye odaklanan, evrensel çift odaklı psiko-eğitim programlarının ilkidir. Program doğum öncesi ve doğum sonrası dönemi de içine alan sekiz

oturumdan oluşmaktadır. Feinberg ve Kan'ın (2008) çalışmasında uygulanan müdahale programının ebeveynlerin ruh sağlığı, çocukların davranış problemleri, ebeveyn çocuk ilişkisi, ebeveynlerin kendi arasındaki ilişkisi üzerindeki etkisini ele almış ve araştırmanın sonuçlarında programın bu değişkenler üzerinde olumlu bir etkisi olduğu belirtilmiştir. Feinberg ve arkadaşları (2009) ise Aile Temelleri programının uygulanmasından bir sene sonrasında takip çalışmasını yapmışlardır. Araştırmanın sonucunda ise uygulanan programın olumlu etkisinin devam ettiğini belirtmişlerdir. Programın yapısı ve içeriği esnek bir şekilde planlanmış ve çeşitli grup ve etnik kökenlere göre uyarlanarak içeriği değiştirilebilmektedir. Programın farklı zamanlarda farklı araştırmacılar tarafından uygulanarak etkililiğinin incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Lewin ve arkadaşları (2015) Aile Temelleri programını siyahi ve ergen ebeveynlere uygulanması için uyarlayarak Güçlü Temeller (Strong Foundations) programını hazırlamıştır. Eğitimin içeriğinin, ergen ebeveynler için daha deneyimsel olacak şekilde hazırlandığı ve daha fazla rol oynama etkinliği gibi uygulamalı etkinliklere yer verildiği belirtilmektedir. Araştırmanın bulgularında, programın ergen ebeveynlerdeki ve çocukları üzerindeki etkisi henüz belirlenememiş olsa da, programın başarılı bir şekilde adapte edilebildiği ve pilot uygulamasının yapılabildiği belirtilmiştir.

Başka bir birlikte ebeveynlik temelli müdahale programı olan Çocuk için Anlamaya Çalışmak (Figuring It Out for the Child-FIOC) ise evli olmayan Afrikalı Amerikalı aday anne babalara yönelik hazırlanmıştır. Programın amacı ebeveynlerin aynı ev içinde yaşayıp yaşamamasına bakılmadan, birlikte ebeveynlik ittifakının kurulmasını sağlamak olarak belirtilmiştir. Doğum öncesi altı, doğum sonrası ise bir güçlendirme oturumu olmak üzere toplamda yedi ve 90 dakikalık oturumlardan oluşmaktadır. Oturumlarda, etkili iletişim, iş birliği, problem çözme gibi çocuğu ve ebeveynleri doğrudan ilgilendiren konular yer almaktadır. Birlikte ebeveynlik ilişkisi romantik ilişkiden farklıdır ve sadece çocukla ilgili konuları içermektedir. Bu nedenle, program içeriği hazırlanırken özellikle, sadece çocukla ilgili konuların seçilmesine dikkat edildiği belirtilmiştir (Mchale vd., 2021). Programın etkililiğinin incelendiği birçok deneysel çalışma yapılmıştır. Örneğin, Mchale ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan bir çalışmada uygulanan programın evli olmayan Afrikalı Amerikalı anne baba adaylarının ilişki uyumunu yordadığı bilinen ve gözlemlenen etkileşim dinamikleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmaya katılan 20 çiftte ön ve son değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmeler, araştırmacılar tarafından çekilen videoların analizleri ile gerçekleştirilmiştir. Videolarda katılımcılar çeşitli çatışma anları

gösterilmiş ve bu çatışma anları ve çatışmanın çözülmesi aşamaları, daha sonra araştırmacılar tarafından analiz edilerek bulgular ortaya konmuştur. Araştırmanın sonuçlarında, programın katılımcılarından 20 çiftten 14'ünün çatışmalarında, karşılaştığı zorluklarda bir azalma olduğu ve ayrıca partnerlerden birinin çatışma anında daha fazla geri çekildiği gözlenirken, diğer üç çiftte değişiklik gözlenmediği, üç çiftte ise etkileşimlerinin arasında bir düşüş meydana geldiği ifade edilmiştir.

Başka bir deneysel çalışmada ise yakın zamanda otizm spektrum bozukluğu (OSB) teşhisi konmuş çocukların ebeveynleri için akranları tarafından sağlanan birlikte ebeveynlik programı olan Otizm Ebeveyn Yönlendiricilerinin (Autism Parent Navigators) pilot uygulaması yapılmış ve ön etkililiği değerlendirilmiştir. Çalışmada, 30 aileden toplam 63 çocuğa bakım veren bireye altı haftalık bir müdahale programı uygulanmıştır. Araştırma yarı deneysel desenedir ve program öncesi, program sonu ve programdan üç ay sonra olmak üzere test uygulamaları yapılmıştır. Araştırmanın bulgularında, programın uygulanmaya elverişli olduğunun belirtilmesinin yanında programın birlikte ebeveynlik ilişkisi kalitesi ve ebeveyn refahı üzerindeki etkisine dair umut verici ön kanıtlara sahip olduğu da ifade edilmiştir (Hock vd., 2022).

Ebeveynliğe geçiş dönemindeki çiftlere uygulanan birlikte ebeveynlik ve anne-baba ilişkisi güçlendirme odaklı müdahale programlarından bir diğeri ise Tomfohr-Madsen ve arkadaşları (2020) tarafından hazırlanmıştır. Araştırmada, uygulanan programın çocuğun ruh sağlığı üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Toplam 180 katılımcı, ilişki güçlendirme müdahale programına, birlikte ebeveynlik müdahale programına ve sadece doğumla ilgili bilgilendirme yapılan kontrol grubuna seçkisiz bir şekilde dağıtılmıştır. Her program altı saatlik oturumlardan oluşmaktadır ve oturumlar her iki grupta da iki doğumdan önce iki doğumdan sonra olarak yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarında ise ilişki güçlendirme ve birlikte ebeveynlik müdahale programının uygulandığı katılımcıların bebeklerinin doğumdan 12 ay sonra daha az dışsallaştırma davranış problemleri ve negatif duygu durumu olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, 24 ay sonunda ise aynı etkinin devam ettiği ve uzun vadede çocukların ruh sağlığına olumlu etkisinin bulunduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Tomfohr-Madsen vd., 2020).

Diğer bir deneysel çalışma ise Perry ve arkadaşları (2022) tarafından yapılmıştır. Çalışma, birlikte ebeveynlik temelli bir müdahale programının uygulandığı, boşanmış ve çocuğun velayetinin annede olduğu 55 anne ile gerçekleştirilmiştir. Uygulanan programın

amacı boşanmış ailelerdeki birlikte ebeveynlik ilişkisinin geliştirilmesi, çocukla ilgili konularda iş birliğinin sağlanması ve ebeveynler arasında yaşanan çatışmaların azaltılması olarak belirtilmiştir. Çalışmada annelerden program öncesi ve sonrasında yapılan bireysel görüşmelerden nitel veriler toplanarak analizler yapılmıştır. Araştırma sonuçlarında anneler zaman içerisinde birlikte ebeveynlik ilişkilerinde bir iyileşme olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer bir önemli bulgu ise bireylerin empati yapabilmesinin, birlikte ebeveynlik deneyimlerinde etkili olduğu sonucudur.

Son olarak, Le ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan deneysel çalışmada Bizim İlişkimiz (OurRelationship) isimli çevrimiçi birlikte ebeveynlik temelli müdahale programının etkililiği incelenmiştir. Araştırma alt sosyo-ekonomik düzeyden 136 çift ile yürütülmüştür. Program COVID-19 salgını sırasında çiftlerin birlikte ebeveynlik ilişkisi geliştirmelerini amaçlamaktadır. Bunun yanında, araştırmacılar, programda çiftlerin ebeveynlik bekliliği, ilişki doyumu, çocuğun cinsiyeti ve yaşına göre farklılıklar, çocuk bakımında iş bölümü gibi birlikte ebeveynlikle ilgili kavramlar hakkında bilgilerin verilmesinde de etkili olduğuna değinmişlerdir. Araştırmanın sonuçlarında programın çiftlerin birlikte ebeveynlik ilişkisi üzerinde olumlu bir etkisi olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca romantik ilişki kalitesi yüksek olan ebeveynlerin, programdan birlikte ebeveynlik ilişkisi hakkında daha fazla kazanım elde ettikleri de bulgularla desteklenmiştir.

Uluslararası alanyazında birlikte ebeveynlik becerilerinin kazandırılmaya çalışıldığı müdahale programlarının geliştirilip etkililiklerinin test edildiği görülmekle birlikte Türkiye’de bu konuda henüz bir müdahale programının geliştirilip deneysel olarak incelenmediği görülmektedir. Ulusal alanyazındaki bu boşluğu doldurmak amacıyla mevcut çalışmada TÜBİTAK (Proje N0: 118K047) tarafından desteklenen ve Prof. Dr. Yalçın Özdemir’in yürütücülüğünü yaptığı “Birlikte Ebeveynlik: Doğası, Çocuklar Üzerindeki Etkileri ve Güçlendirilmesi” başlıklı proje kapsamında geliştirilen Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programı’nın (BEGEP) etkililiği deneysel desenle test edilmiştir.

2. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, bağımsız değişken olan BEGEP, işlem yolu ve verilerin analizi hakkında bilgiler verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Çalışmada, ilk defa anne/baba olacak çiftlerle yürütülen Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programı'nın (BEGEP) çiftlerin birlikte ebeveynlik ilişkilerine, romantik ilişki kalitelerine, depresyon ve kaygı düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla öntest sontest ve izleme testlerinin uygulandığı, deney ve kontrol gruplu 2x3'lük karışık (split-plot) gerçek deneysel desen kullanılmıştır. Gerçek deneysel desenler, katılımcıların, öntest uygulamasından sonra deney ve kontrol gruplarına seçkisiz bir şekilde atandığı desenlerdir (Büyüköztürk, 2001). Mevcut çalışmada da katılımcılar çalışmaya dâhil edildikten sonra öntest uygulanmış, ardından deney ve kontrol gruplarına seçkisiz atanmıştır. Araştırmada kullanılan desen Tablo 2.1'de sunulmuştur.

Tablo 2.1. Araştırma Deseni

Öntest	Gruplar	İşlem	Sontest	İzleme
			BEÖ-DÖV*	BEÖ****
BEÖ-DÖV*	Deney	BEGEP	KSE**	KSE**
KSE**		(5 oturum)	ARİKÖ***	ARİKÖ***
ARİKÖ***			BEÖ-DÖV*	BEÖ****
	Kontrol	-----	KSE**	KSE**
			ARİKÖ***	ARİKÖ***

*BEÖ-DÖV: Birlikte Ebeveynlik Ölçeği-Doğum Öncesi Versiyonu

**KSE: Kısa Semptom Envanteri

***ARİKÖ: Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği

****BEÖ: Birlikte Ebeveynlik Ölçeği

Deneysel araştırmalarda araştırmacı bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında neden sonuç ilişkisini kurmayı hedeflemektedir (Büyüköztürk, 2018). Araştırmanın bağımlı değişkeni ilk defa anne/baba olacak, evli ve bir arada yaşayan çiftlerin birlikte ebeveynlik ilişkileri, çiftlerin romantik ilişki kalitesi, depresyon ve kaygı düzeyleri iken bağımsız değişkeni Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Eğitim Programı'dır. Deneysel alışma kapsamında deney grubundaki çiftlere BEGEP uygulandıktan sonra öntest, sontest ve izleme uygulamalarından elde edilen puan ortalamalarının nasıl değiştiği incelenmiştir. Kontrol grubunda ise herhangi bir eğitim/müdahale söz konusu olmadan öntest, sontest ve izleme testleri uygulanmış, izleme testi alındıktan sonra ise etik ilkeler doğrultusunda kontrol grubu için bir oturumluk birlikte ebeveynlik semineri uygulanmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın alışma grubu belirlenirken ölçüt örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır. Bu örnekleme kapsamında katılımcıların evli ve bir arada yaşıyor olmaları, ilk bebeklerini bekliyor olmaları ve anne adayının gebeliğinin 12. ile 30. haftalar arasında olması ölçütler olarak belirlenmiştir. Aydın İl Sağlık Müdürlüğü'nden gerekli yasal izinlerin alınmasının ardından, Aydın ilindeki Aile Sağlığı Merkezlerine, Kadın Doğum ve ocuk Hastanesi'ne, Aydın il merkezinde bulunan iki özel hastaneye (Özel Medinova Hastanesi, Özel Ege Liva Hastanesi) ve kadın doğum uzmanlarının özel kliniklerine ziyaretler yapılmış, proje hakkında bilgiler verilmiş, afiş ve broşürler bırakılmıştır. Ayrıca, afiş ve broşürler doğum fotoğrafılarına, yerel haber sayfalarına gerekli bilgilendirmeler yapılarak evrimii olarak da gönderilmiştir. Bu süreçte afişte yer alan irtibat numaralarına ulaşım sağlayan katılımcı adaylarının bilgileri takip listesine eklenerek ön kayıtları alınmıştır. Tüm bu duyurular ve görüşmeler akabinde hedeflenen katılımcı sayısına ulaşılmıştır ($N = 40$ ift, 80 katılımcı). Hedeflenen katılımcı sayısına ulaşılmasının ardından bir katılımcı havuzu oluşturulmuştur. Katılımcılara öntest uygulaması yapıldıktan sonra, 40 çiftten 20'si deney 20'si ise kontrol grubuna seçkisiz bir şekilde atanmıştır fakat uygulama sürecine geçildiğinde, çiftlerden dördü, ilk oturuma katılmamış, bir çift ise ilk oturumdan sonra programa devam edemeyeceğini bildirmiştir. Çalışmadan ayrılan katılımcılar, iş yoğunluğu, zaman ayırmada güçlük, gebelik sonlanması ve COVID-19 salgını ile ilgili kaygılarının olması gibi sebepler belirtmişlerdir. Program, deney grubunda 15 çift ve %100 devam oranıyla tamamlanmıştır. Kontrol grubunda test uygulamalarında herhangi bir katılımcı kaybı yaşanmamıştır.

Katılımcılara ilişkin sosyo-demografik veriler Tablo 2.2 'de sunulmuştur.

Tablo 2.2. Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Veriler

	Deney Grubu (N=30)				Kontrol grubu (N=40)			
	F	%	Ort	ss	f	%	Ort	ss
Yaş			30.97	3.95			30.33	4.82
Kadın			29.33	3.24			28.90	4.14
Erkek			32.60	4.01			31.75	5.11
Çalışma durumu								
Kadın								
Çalışıyor	10	66.7			12	60		
Çalışmıyor	3	20			5	25		
Ev hanımı	2	13.3			3	15		
Erkek								
Çalışıyor	15	100			20	100		
Çalışmıyor	0	0			0	0		
Öğrenim durumu								
Kadın								
İlkokul	0	0			0	0		
Ortaokul	0	0			0	0		
Lise	1	6.7			2	10		
Yüksekokul	3	20			1	5		
Lisans	8	53.3			14	70		
Lisansüstü	3	20			3	15		
Erkek								
İlkokul	0	0			1	5		
Ortaokul	1	6.7			1	5		
Lise	0	0			0	0		
Yüksekokul	2	13.3			4	20		
Lisans	7	46.7			13	65		
Lisansüstü	5	33.3			1	5		
Aylık aile geliri								
2000TL ve altı	0	0			0	0		
2001TL ve 3000TL	0	0			0	0		
3001TL ve 4000TL	4	13.3			2	5		
4001TL ve 5000TL	4	13.3			8	20		
5001TL ve 10000TL	18	60			16	40		
10000TL ve üzeri	4	13.3			14	35		
Evlilik süresi			2.60	1.47			2.55	1.30
Evlenme şekli								
Görücü usulü	0	0			2	5		
Çıkararak/önceden tanışarak	30	100			36	90		
Diğer	0	0			2	5		
İlk evlilik mi?								
Kadın								
Evet	15	100			20	100		
Hayır	0	0			0	0		
Erkek								
Evet	14	93.3			19	95		
Hayır	1	6.7			1	5		
Önceki evlilikten çocuk var mı?								
Kadın								
Evet	15	100			0	0		
Hayır	0	0			20	100		
Erkek								
Evet	14	93.3			1	5		
Hayır	1	6.7			19	95		
Gebelik planlı mı?								
Evet	28	93.3			36	90		
Hayır	2	6.7			4	10		
Gebelik haftası			25.80	6.12			22.05	8.77
Anormal komplikasyon								
Evet	6	20			4	10		
Hayır	24	80			36	90		
Psikolojik Tedavi Aldınız mı?								
Kadın								
Evet	0	0			0	0		
Hayır	15	100			20	100		

Erkek	Evet	1	6.7	1	5
	Hayır	14	93.3	19	95
Ana babalık Eğitimi Aldınız mı?					
	Evet	0	0	4	10
	Hayır	30	100	36	90
Evde yaşayan başka biri var mı?					
	Evet	0	0	0	0
	Hayır	30	100	40	100
Ev işleri					
	Ben yaparım	1	6.7	1	5
	Eşim yardım eder	6	40	14	70
Kadın	Eşit yaparız	7	46.7	4	20
	Ben yardım ederim	1	6.7	1	5
	Eşim yapar	0	0	0	0
	Ben yaparım	0	0	0	0
	Eşim yardım eder	0	0	1	5
Erkek	Eşit yaparız	9	60	2	10
	Ben yardım ederim	5	33.3	17	85
	Eşim yapar	1	6.7	0	0

Tablo 2.2’de görüldüğü üzere, deney grubundaki kadınların yaş ortalaması 29.33 ($ss = 3.24$), erkeklerin yaş ortalaması ise 32.60’tır ($ss = 4.01$). Kontrol grubundaki kadınların yaş ortalaması, 28.90 ($ss = 4.14$), erkeklerin ise 31.75 ($ss = 5.11$)’dir. Çalışma durumlarına bakıldığında, deney grubundaki kadınların %66.7’si, kontrol grubundaki kadınların %60’ı bir işte çalıştığını belirtirken, erkeklerin tamamı bir işte çalıştığını ifade etmiştir. Öğrenim durumlarına bakıldığında, her iki grupta da çoğunluğun lisans mezunu olduğu görülmektedir. Aylık aile gelir durumlarına bakıldığında, deney grubundaki katılımcıların %60’ının aylık 5001 TL ile 10000 TL arasında gelirleri olduğu görülürken, kontrol grubundaki katılımcıların %40’ının aylık 5001 TL ile 10000 TL arasında olduğu, %35’inin ise 10000 TL ve üzerinde olduğu görülmektedir. Evlilik süresine bakıldığında, deney grubundaki çiftlerin ortalama evlilik süreleri 2.60 yılken ($ss = 1.47$), kontrol grubundaki çiftlerin ise ortalama evlilik süreleri ise 2.55 yıldır ($ss = 1.30$). Evlenme şekillerine bakıldığında, her iki grupta da çoğunluk çıkararak/önceden tanışarak evlendiklerini belirtmiştir. Deney grubunda yer alan katılımcıların %93.3’ü gebeliğin planlı olduğunu belirtirken, kontrol grubundaki katılımcıların %90’ı gebeliğin planlı olduğunu belirtmiştir. Deney grubundaki anne adaylarının gebelikleri sürecinde %20’si anormal komplikasyon yaşadığını belirtirken, kontrol grubundaki anne adaylarının ise gebelikleri sürecinde %10’u anormal komplikasyon yaşamıştır. Katılımcıların son 6 ay içerisinde psikolojik/psikiyatrik tedavi alma durumlarına bakıldığında deney ve kontrol gruplarındaki kadınların hiçbirinin

psikolojik/psikiyatrik tedavi almadığı, erkeklerin ise sırasıyla %6.7'sinin ve %5'inin psikolojik/psikiyatrik tedavi aldığı görülmektedir. Deney ve kontrol grubunda yer alan çiftlerin tamamı evlerinde yaşayan başka birinin olmadığını belirtmişlerdir. Deney grubunda yer alan katılımcıların çoğunluğu ev işlerini eşleriyle eşit/ortak şekilde yaptıklarını belirtirken, deney grubunda yer alan erkeklerin %60'ı ev işlerini eşleriyle eşit/ortak şekilde yaptıklarını, kadınların çoğunluğu ise daha çok kendilerinin yaptığını eşlerinin de onlara yardım ettiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak, araştırmanın çalışma grubunu, deney grubunda 15, kontrol grubunda 20 çift olmak üzere toplam 35 çift oluşturmuştur. Gruplar öntest uygulamasının ardından rastgele olarak gruplara ayrılmıştır. Her iki grupta da benzer sosyo-ekonomik özelliklere sahip katılımcılar bulunmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyde olduğu görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Demografik Bilgi Formu (DBF)

Demografik bilgi formu (Bkz. EK 2.1) çalışma grubunun demografik özelliklerini tanımlama amacıyla kullanılmıştır. DBF yaş, cinsiyet, çalışma durumu, öğrenim durumu, aylık aile geliri, evlilik süresi, evlenme şekli, evliliğin ilk evlilik olup olmadığı, ilk değilse daha önceki evlilikten çocuk olup olmadığı, gebeliğin planlı olup olmadığı, gebelik haftası, gebelik sürecinde yaşanan anormal komplikasyon olup olmadığı, son altı ay içerisinde psikolojik tedavi alıp almama durumu, daha önce ana babalık eğitimi alıp almama durumu, evde yaşayan başka bireylerin olup olmadığı ve ev işlerindeki iş bölümüne ilişkin soruları içermektedir.

2.3.2. Birlikte Ebeveynlik Ölçeği (BEÖ)

Birlikte Ebeveynlik Ölçeği (Bkz. EK 2.2), Özdemir ve arkadaşları (2021) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 0-18 yaş arası çocukları bulunan evli ve bir arada yaşayan çiftlerin birlikte ebeveynlik uyumlarını ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçekte birlikte ebeveynlik deneyimleri ile ilgili toplamda 46 madde bulunmaktadır ve 4'lü Likert tipindedir (1= *Bize hiç uygun değil*; 4= *Bize tamamen uygun*). Geçerlilik analizlerinde ölçeğin altı alt boyuttan oluştuğu rapor edilmiştir: Birlikte ebeveynlik anlaşması, Birlikte ebeveynlik çatışması, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynliğin küçümsenmesi, birlikte

ebeveynlik iş bölümü, aile ilişkilerinin ortak yönetimi alt boyutlardır. Güvenirlik analizlerinde ise Cronbach alfa katsayılarının .87 ile .95 arasında olduğu belirtilmiştir (Özdemir vd., 2021). Bu ölçek, çocuğu olan çiftlerin birlikte ebeveynlik uyumlarına ilişkin veriler sunduğu için katılımcıların doğum sonrası döneminde izleme testinde kullanılmıştır.

2.3.3. Birlikte Ebeveynlik Ölçeği-Doğum Öncesi Versiyonu (BEÖ-DÖV)

Bu çalışmada, anne baba adaylarının birlikte ebeveynlik algılarını ölçmek için Birlikte Ebeveynlik Ölçeği'nin (Özdemir vd., 2021a) doğum öncesi versiyonu kullanılmıştır. BEÖ-DÖV (Bkz. EK 2.3), Özdemir vd., (2021b) tarafından geliştirilmiştir. Birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, birlikte ebeveynlik desteği, birlikte ebeveynliğin küçümsenmesi, birlikte ebeveynlik iş bölümü ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi olmak üzere toplam 6 boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, 4'lü Likert tipinde (1 = *Bize hiç uygun değil*; 4 = *Bize tamamen uygun*) olup 24 maddeden oluşmaktadır. BEÖ-DÖV için hem alt boyut puanları hem de toplam puan hesaplanabilmektedir. BEÖ-DÖV'ün yapı geçerliğine ve ölçüt-bağıntılı geçerliğe sahip olduğunu ve güvenirlik katsayısının alt boyutlar için .64 ile .91 arasında değiştiği; toplam puan için .90 olduğu raporlanmıştır.

2.3.4. Kısa Semptom Envanteri (KSE)

Kısa Semptom Envanteri (Bkz. EK 2.4), Derogatis (1982) tarafından geliştirilmiştir. Şahin ve Durak (1994) tarafından ise Türkçe'ye uyarlanması gerçekleştirilmiştir. Anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve öfke/saldırganlık olmak üzere beş boyuttan oluşan toplam 53 maddesi bulunmaktadır. Maddeler 5'li Likert (*Hiç yok*; *Biraz var*; *Orta derecede var*; *Epey var*; *Çok fazla var*) tipindedir. Mevcut araştırmada, KSE bağımlı değişkenlerden kaygı ve depresyon düzeylerinin ölçülmesi amacıyla kaygı ve depresyon alt boyutları kullanılmıştır. Envanterin güvenirlik analizlerinde Cronbach alfa kat sayısı depresyon alt boyutu için .82 anksiyete alt boyutu için ise yine .82 olduğu belirtilmiştir (Şahin ve Durak, 1994).

2.3.5. Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği (ARİKÖ)

Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği (Bkz. EK 2.5), Fletcher, Simpson ve Thomas (2000) tarafından romantik ilişki içinde bulunan bireylerin romantik ilişki kalitelerine yönelik algılarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir ve Türkçe 'ye Sağkal ve

Özdemir (2017) tarafından uyarlanmıştır. Ölçekte 7'li Likert tipi (1 = *Hiç*; 7 = *Çok*) toplam 6 madde bulunmaktadır ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçek maddelerine verilen yanıtlar üzerinden elde edilen toplam puanlar 6 ile 42 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .86 olarak rapor edilmiştir (Sağkal ve Özdemir, 2017). Bu ölçek, araştırmada bağımlı değişken olan katılımcıların romantik ilişki kalitelerini ölçmek için kullanılmıştır.

2.3. Bağımsız Değişken

BEGEP evli ve bir arada yaşayan ilk bebeklerini bekleyen ebeveyn adaylarına birlikte ebeveynlik becerilerini kazandırmayı hedefleyen erken müdahale programı olarak tasarlanmıştır. Tasarlanma aşamasında, kuramsal açıklamalar, ampirik çalışmalarda elde edilen bulgular, Türk kültürünün özellikleri ve çiftlerin gereksinimleri dikkate alınmıştır. Ebeveynliğe geçiş döneminin özellikleri bölümünde de ifade edildiği gibi, ebeveyn adaylarının, gelişmeye ve öğrenmeye en açık oldukları, beceri kazandırmanın, daha kolay olduğu bir dönemde olması nedeniyle bu özellikteki çalışma grubu seçilmiştir.

BEGEP, beceri temelli bir psikoeğitim programıdır. Uygulamalar, didaktik öğretim, alıştırma, davranışsal prova, rol oynama vb. teknikleri içermektedir. Programın genel hedefi, ebeveynliğe geçiş sürecinin zorluklarını en aza indirerek, birlikte ebeveynlik desteğini arttırmaktır. Bu doğrultuda, genel ebeveynlik deneyimi hakkında didaktik bilgiler verilmesi, çiftlerin iletişim becerilerini ele alarak, süreç boyunca karşılaşılan çatışmalara yapıcı bir yöntemle çözülmesine teşvik edilmesi, eşlerin, birbirleri hakkında beklentilerinin açığa çıkartılması gibi alt hedefler belirlemiştir.

BEGEP'in oturumları, oturumların hedefleri ve süresi Tablo 2.3'te sunulmuştur.

Tablo 2.3. BEGEP Modülleri ve Hedefleri

Oturumlar	Oturum hedefleri	Süresi
1. Modül Ebeveynliğe Geçiş	Grup liderinin ve üyelerinin tanışmaları Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programı (BEGEP) hakkında bilgi verme ve programın amacını açıklama Çiftlerin bilgilendirilmiş onamlarının alınması Grup kurallarının belirlenmesi Çiftlerin programa ilişkin beklentilerinin alınması Çiftlerin anne babalığa ilişkin düşünce ve duygularını paylaşmaları Anne baba tutumlarının çocuk gelişimi üzerindeki etkilerinin paylaşılması Her bir ebeveynin anne baba tutum ve davranışlarının nereden geldiğini anlamaları (Mizaç, kök aile, kültür, gözlem, eğitim, medya vb.)	120 dakika
2. Modül Çocuk Yetiştirmede Takım Olabilme	Çocuk yetiştirme sürecinde birlikte ebeveynlik kavramının anlaşılması Birlikte ebeveynliğin boyutlarının tanımlanması Birlikte ebeveynlik anlaşması, desteği, iş bölümü, aile ilişkilerinin ortak yönetimi gibi olumlu birlikte ebeveynlik davranışlarının çocuğun gelişimi, evlilik ilişkisi ve bireysel ebeveynlik davranışları üzerindeki olumlu etkilerinin anlaşılması Birlikte ebeveynlik çatışması, diğer ebeveynin ebeveynliğini küçümseme, üçgenleme gibi olumsuz birlikte ebeveynlik davranışlarının çocuğun gelişimi, evlilik ilişkisi ve bireysel ebeveynlik davranışları üzerindeki olumsuz etkilerinin anlaşılması Çocuğun farklı gelişim aşamalarında birlikte ebeveynlik süreçleri	120 dakika
3. Modül Birlikte Ebeveynlik Becerilerini Evlilik İlişkisi Üzerinden İnşa Etme-Etkili İletişim	İyi bir birlikte ebeveynlik için çiftlerin kendilerini (duygu ve düşüncelerini) ifade etme becerilerini geliştirmeleri İyi bir birlikte ebeveynlik için çiftlerin etkili iletişim (etkin dinleme, beden dili kullanımı, duygu ve düşünceleri ben diliyle ifade etme, empati kurabilme, empatik tepki verebilme vb.) becerileri kazanmaları	180 dakika
4. Modül Birlikte Ebeveynlik Becerilerini Evlilik İlişkisi Üzerinden İnşa Etme-Çatışma Çözme	İyi bir birlikte ebeveynlik için çiftlerin yapıcı çatışma çözme becerileri kazanmaları Çatışmaları yapıcı bir şekilde çözebilmek için duygu düzenleme becerileri kazanmaları Çiftlerin kendilerini ifade etme, etkili iletişim kurma, yapıcı çatışma çözme becerilerini kullanarak birlikte ebeveynlik sürecinde çocuk yetiştirmeye dair görüşlerini/beklentilerini/davranışlarını eşleriyle müzakere etme, anlaşmazlıkları yapıcı bir biçimde çözme, birbirlerinin ebeveynliklerini destekleme, iş bölümü yapabilme, aile ilişkilerini ortak yönetebilme becerilerinin geliştirilmesi	180 dakika
5. Modül Birlikte Ebeveynliğe Olumlu Geçiş	Üçüncü ve dördüncü oturumlarda kazandırılan birlikte ebeveynlik becerilerinin pekiştirilmesi Ebeveynlerin kendileri ve çocukları için duygularının/beklentilerinin/umutlarının ortaya çıkarılması Bebeğin eve gelişine ve ebeveynlik rollerine hazırlanılması Bebeklik döneminde ebeveynliğin ortaklaşa yürütülmesinde eş desteğinin önemi Birlikte ebeveynliğe olumlu geçişi kolaylaştırıcı öneriler Sonlandırma	180 dakika

Tablo 2.3'te görüldüğü üzere 1. Modül "Ebeveynliğe Geçiş", 2. Modül "Çocuk Yetiştirmede Takım Olabilme", 3. Modül "Birlikte Ebeveynlik Becerilerini Evlilik İlişkisi

Üzerinden İnşa Etme-Etkili İletişim”, 4. Modül “Birlikte Ebeveynlik Becerilerini Evlilik İlişkisi Üzerinden İnşa Etme-Çatışma Çözme”, 5. Modül ise “Birlikte Ebeveynliğe Olumlu Geçiş” başlıklarından oluşmaktadır. Birinci modül, psikoeğitimin yapılandırma modülü olmakla birlikte çiftlerin içinde buldukları dönemi gelişimsel açıdan tanımaları, ebeveyn tutum ve davranışlarının nereden geldiğini fark etmeleri de amaçlanmıştır. İkinci modülde birlikte ebeveynliği kuramsal açıdan ele alınmasını ve yapıtaşlarının öğretilmesini içermektedir. Üçüncü modülde çiftlerin iyi bir birlikte ebeveynlik ilişkisini yürütebilmesi için etkili iletişim becerileri kazanmaları hedeflenmiştir. Dördüncü modülde ise çatışmaların yapıcı bir şekilde çözülebilmesi için gerekli becerilerin kazandırılması amaçlanmıştır. Son modül olan beşinci modülde, üçüncü ve dördüncü oturumlardaki kazanılan becerilerin pekiştirilmesi ve aday ebeveynlerin ebeveynlik rollerine hazırlanması hedeflenmiştir. Aynı zamanda eğitimin sonlandırılması da bu modülde gerçekleştirilmiştir. Bu programın odağı temelde birlikte ebeveynlik ilişkilerini geliştirmeye yönelik olmasına rağmen sınırlı düzeyde ebeveyn-çocuk bağı, bebek uykusu ve beslenmesi gibi konuları da içermektedir.

Deneysel işlem öncesinde oturumların her birinin detaylıca açıklandığı BEGEP Uygulayıcı Kılavuzu hazırlanmıştır. Katılımcılar için ise etkinlik, uygulamalar ve oturum konuları hakkında bilgilendirmelerin olduğu BEGEP Katılımcı Kılavuzu hazırlanmıştır. Ardından, dört çiftten oluşan bir grupla pilot uygulama gerçekleştirilerek, elde edilen veriler doğrultusunda program revize edilmiş ve son haline getirilmiştir.

Deneysel çalışmalarda, bağımlı değişkendeki değişikliğin ne kadarının bağımsız değişkenin etkisinden kaynaklandığının belirlenmesi çalışmanın iç geçerliliği ile ilgilidir (Büyüköztürk, 2001). İç geçerliliği tehdit eden bazı faktörler bulunmaktadır. Mevcut çalışmada da bu faktörlerin ortadan kaldırılması ve iç geçerliliğin sağlanması için bazı tedbirler alınmıştır:

- Bağımsız değişkenin etkisinin gözlenebilmesi için kontrol grubu kullanılmıştır.
- Denek havuzundaki katılımcılar, deney ve kontrol gruplarına, öntest uygulamasının ardından, denek çiftleri oluşturularak, seçkisiz atanmıştır. Bu da katılımcıların benzer demografik özellikler göstermesinde etkili olmuştur.
- Uygulanan programın, aslına sadık kalıp kalmadığının belirlenmesi için proje ekibinin gözlemi, oturumlar esnasında tuttuğu kontrol listesi ve alan notları gibi

yöntemler kullanılmıştır. Bunun sonucunda uygulanan programın, hazırlanan ve planlanan programa sağdık kaldığı belirlenmiştir.

- Deneysel işlemin etkisinin zamana göre belirlenmesi amacıyla, katılımcıların doğumlarından altı ay sonra, izleme testi uygulaması yapılmıştır.
- Deneysel işlemin uygulandığı süreç boyunca katılımcılara deneysel işlem süreçlerinden ve bilimsel araştırma süreçlerinden bahsedilmemiştir. Bu doğrultuda katılımcıların beklentilerinin etkisinin en aza düşürülmesi hedeflenmiştir.

Dış geçerlilik ise, çalışma sonucunda elde edilen bulguların evrene genellenebilirliği ile ilgilidir (Büyüköztürk, 2001). Dış geçerliliği tehdit eden bazı faktörler bulunmaktadır. Mevcut çalışmada da bu faktörlerin ortadan kaldırılması ve dış geçerliliğin sağlanması için bazı tedbirler alınmıştır:

- Değişkenlerin ölçülebilmesi için seçilen ölçme araçlarının güvenilir olmasına dikkat edilmiştir.
- Çalışma gerçek deneysel desende gerçekleştirilmiştir.
- Deneklerin deneysel işlem süreçlerinden habersiz olması sağlanmıştır.

2.4. İşlem Yolu

Bu araştırma, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan alınan etik kurul iznine (Bkz. EK 2.6) (26.12.2017 tarih ve 31906847/050.04.04-08/09 nolu karar) dayalı olarak, TÜBİTAK (Proje N0: 118K047) tarafından desteklenen ve Prof. Dr. Yalçın Özdemir'in yürütücülüğünü yaptığı "Birlikte Ebeveynlik: Doğası, Çocuklar Üzerindeki Etkileri ve Güçlendirilmesi" başlıklı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. BEGEP'in geliştirilme sürecinin ardından, çiftlere ulaşmak için Aydın ilinde bulunan, Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi'ne, Aile Sağlığı Merkezlerine, Özel Kadın Doğum Polikliniklerine ziyaretler yapılarak, bu kurumlara programın duyuru afişleri asılmış, broşürler bırakılmıştır. Kurumlarda bulunan doktorlar ve ebelerle iş birliği yapılmıştır. Zaman zaman polikliniklerin bekleme salonlarına gidilerek ebeveyn adaylarına program hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır. Ayrıca, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi web sayfasına duyuru afişi eklenmiş ve üniversite personellerine

kurum e-postalarından eğitimin tanıtımını içeren bir e-posta atılmıştır. Bütün bunlara ek olarak, doğum fotoğrafları, yerel haber sayfaları ve hamile pilatesi olan spor salonlarıyla görüşmeler yapılarak sosyal medya sayfalarında paylaşımları için duyuru afişleri gönderilmiştir. Bu süreç boyunca katılımcıların ön kayıtları alınarak, bir katılımcı havuzu oluşturulmuştur. Hedeflenen sayıya ulaşıldıktan sonra, gizlilik ve gönüllülük ilkeleri doğrultusunda öntest ölçümü katılımcı havuzundaki bütün katılımcılara uygulanmıştır. Uygulama, kalem-kağıt testiyle, yüz yüze ve 25-30 dakika uzunluğunda gerçekleştirilmiştir. Grupların oluşturulma sürecinde, öntest puanlarına göre çiftler eşleştirilerek denek çiftler oluşturulmuştur. Ardından bu çiftlerden biri deney diğeri kontrol olmak üzere rastgele atanmıştır. Bu süreç sonrası, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi konferans salonunda BEGEP uygulanmaya başlamıştır. Deneysel işlem başladığında, ilk oturuma, dört çift katılmamıştır. Bir çift de birinci oturumun sonunda programdan ayrılmak istediğini belirtmiştir. Ayrılan katılımcılar iş yoğunluğu, COVID-19 ile ilgili kaygıların olması, gebeliğin sonlanması gibi sebeplerle programa katılmadıklarını bildirmişlerdir. Kontrol grubu bu süreçte beklemeye alınarak, herhangi bir eğitim, müdahale yapılmamıştır.

Program, beş hafta boyunca, perşembe günleri saat 19.00'da gerçekleştirilmiştir. Oturumlar, programın kılavuzunda olduğu gibi 120-180 dakika arasında sürmüştür. Birinci oturumun başında, katılımcılar bilgilendirilmiş onam formunu okuyup imzalayarak, süreç içindeki hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirilmiştir. Oturumlar sonucunda katılımcılara katılım belgesi, süreç içinde katkısı bulunan doktorlara ve ebelere teşekkür belgeleri verilmiştir. Ardından, deney ve kontrol gruplarına ayrı ayrı yine yüz yüze, kalem-kâğıt testi olacak şekilde sontest uygulamaları yapılmıştır. Kontrol grubunda sontest ölçümünde herhangi bir katılımcı kaybı yaşanmamıştır. İzleme ölçümleri ise programın uygulanmasından altı ay sonra gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol gruplarının izleme ölçümleri yine, yüz yüze ve kalem-kağıt testi olarak uygulanmıştır. Ardından, katılımcılardan toplanan veriler IBM SPSS-25.0 paket programına aktarılarak, analizlerin yapılma aşamasına geçilmiştir. Son olarak, analizler yapıp raporlanmıştır.

2.5. Veri Çözümleme Teknikleri

Bu çalışmada öntest- sontest ve izleme testli, deney ve kontrol gruplu gerçek deneysel desen kullanılmıştır. Test uygulamaları sonucunda her iki gruptan da elde edilen verilerin analizi için Tekrarlı Ölçümler için İki Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Pallant'a (2020) göre Tekrarlı Ölçümler için İki Faktörlü ANOVA, aynı bireylerin farklı

zamanlarda ve koşullarda ölçüldüğü çalışmalarda, grup içi ve gruplar arası değişimin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Bu bağlamda da, çalışmanın bağımlı değişkenleri olan birlikte ebeveynlik ilişkisi, çiftlerin romantik ilişki kaliteleri ve katılımcıların depresyon ve kaygı düzeyleri için ayrı ayrı Tekrarlı Ölçümler için İki Faktörlü ANOVA uygulanmıştır. Bütün istatistiksel analizlerde IBM SPSS-25.0 paket programından yararlanılmıştır.

3. BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, mevcut araştırmanın hedefleri doğrultusunda öntest, sontest ve izleme ölçümlerinden elde edilen veriler ve bu verilerin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. BEGEP'in Deney ve Kontrol Gruplarındaki Katılımcıların Birlikte Ebeveynlik İlişkisi Üzerindeki Etkisi

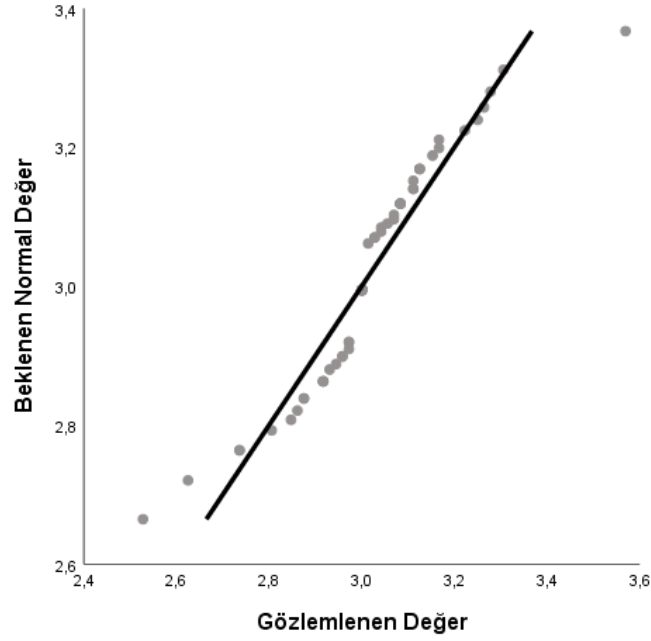
Araştırmada, BEGEP'in katılımcıların birlikte ebeveynlik ilişkileri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla, deney ve kontrol gruplarındaki çiftlerin zamana göre değişiminin ölçülmesi hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda da parametrik bir test olan Tekrarlı Ölçümler için İki Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Parametrik testlerin uygulanabilmesi için bazı varsayımların karşılanmış olması gerekmektedir (Pallant, 2020). Tekrarlı ölçümler için ANOVA'nın karşılanması gereken üç temel varsayım bulunmaktadır (Field, 2009). Bu varsayımlar şu şekildedir:

1. Gözlemlerin bağımsız olması gerekir.
2. Bağımlı değişken her grup için normal dağılım göstermelidir.
3. Grupların, kombinasyonları arasındaki farkların varyanslarının eşit olması gerekir (Küresellik).

İlk olarak gözlemlerin bağımsızlığı örneklemin belirlenmesi ve veri toplama süreciyle ilgilidir. Silver ve arkadaşlarına (1997) göre gözlemlerin bağımsızlığının sağlanması, çalışmaya katılan katılımcıların gönüllü olması, katılımcıların gruplara seçkisiz bir şekilde atanması, verilerin toplanma süreçlerinde her katılımcıya eşit koşulların sağlanması gibi faktörler gözlemlerin bağımsızlığını sağlamada etkilidir. Bu koşulların mevcut çalışmada da sağlanmış olması nedeniyle, gözlemlerin bağımsız olduğu varsayılmaktadır.

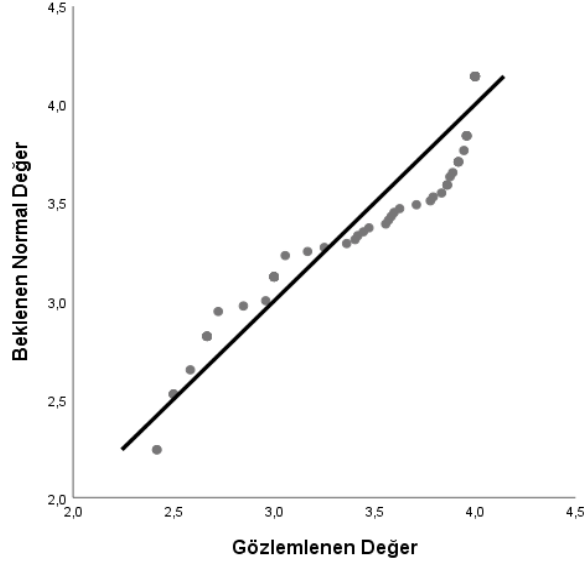
Bağımlı değişkenlerden birlikte ebeveynlik ilişkisi için elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin belirlenmesi için çarpıklık (Skewness) değeri ve Q-Q Grafiği ile kontrol edilmiştir. Alanyazında çarpıklık değerleri -1.5 ile +1.5 arasında olması halinde normal dağılımın sağlandığı kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Öntestten elde edilen verilerin çarpıklık değerinin .085 ile .287, sontestten elde edilen

verilerin çarpıklık değerinin -0.426 ile 0.287 , izleme testinden elde edilen verilerin çarpıklık değerinin ise -0.156 ile 0.287 arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda normalliğin sağlandığı söylenebilmektedir. Normallik varsayımını grafiksel yöntemler yardımıyla incelemek amacıyla öntest puanlarına ilişkin dağılımı gösteren Q-Q Grafiği Şekil 3.1’de sunulmuştur.

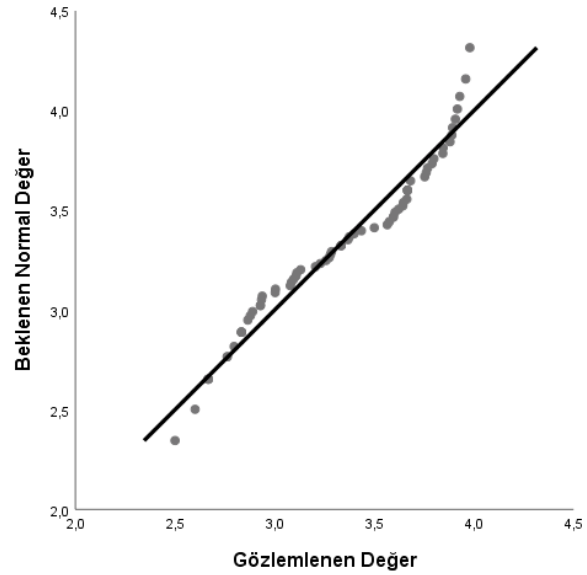
Şekil 3.1. Öntest Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği

Şekil 3.1’de görüldüğü gibi araştırmanın katılımcılarından elde edilen öntest uygulamasında elde edilen verilerin normal dağılıma uygun olduğu söylenebilmektedir. Sontest uygulamasında elde edilen verilere ilişkin Q-Q grafiği Şekil 3.2’de sunulmuştur.

Şekil 3.2. Sontest Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği

Şekil 3.2’de görüldüğü gibi sontest uygulamasında elde edilen verilerin normal dağılıma uygun olduğu söylenebilmektedir. İzleme testinden elde edilen verilere ilişkin Q-Q grafiği Şekil 3.3’te gösterilmiştir.

Şekil 3.3. İzleme Testi Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği

Şekil 3.3’te görüldüğü gibi araştırmanın katılımcılarından elde edilen verilerin izleme testinde de normal dağılıma uygun olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca Tekrarlı Ölçümler için

ANOVA analizinin normal dağılımdan aşırı sapmadığı sürece, normal dağılıma dirençli olduğu ifade edilmektedir (Stevens, 1996).

Son olarak Tekrarlı ölçümler için varyans analizinin uygulanabilmesi için küresellik varsayımına bakılmış ve küresellik varsayımının sağlanıp sağlanmadığı Mauchly Küresellik Testi ile incelenmiştir. Küresellik varsayımının sağlanmadığı durumlarda da tek değişkenli yaklaşım tercih edilerek, Greenhouse-Geisser düzeltmesi kullanılarak varyans analizi sonuçları alınmıştır. Mauchly Küresellik Testi sonuçları Tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Deney ve Kontrol Grubunun Öntest, Sontest ve İzleme Testi Ölçümlerinden Elde Edilen Puanlarının Mauchly Küresellik Testi Sonuçları

Ölçek	Gruplarıçİ Etki	Mauchly W	X^2	Sd	p	Epsilon		
						Greenhouse-Geisser Düzeltmesi	Huynh-Feldt Düzeltmesi	Alt Sınır
BEÖ	Zaman	.905	6.677	2	.035	.913	.951	.500

Tablo 3.1’de verilen Mauchly Küresellik Testi Sonuçlarında görüldüğü gibi Birlikte Ebeveynlik Ölçeğinin (BEÖ) öntest, sontest ve izleme uygulamaları sonucunda elde edilen tekrarlı ölçüm değerlerinin küresellik varsayımının sağlanmadığı görülmektedir ($W = .905$ $p < .05$). Küresellik varsayımının sağlanmaması durumunda epsilon değeri .75 ‘ten küçükse Greenhouse- Geisser düzeltmesi yapılırken epsilon değeri .75’ten büyükse Huynh- Feldt düzeltmesi yapılmaktadır (Field, 2009). Buna göre bu ölçekten alınan ölçümlere ilişkin grup içi etki incelenirken Huynh- Feldt düzeltmesi dikkate alınarak elde edilen F-değerleri rapor edilmiştir.

Tekrarlı Ölçümler için ANOVA testinin uygulanabilmesi için varsayımlarının kontrol edilmesinin ardından analiz aşamasına geçilmiştir. Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların Birlikte Ebeveynlik Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalamalarına ve standart sapmalarına ilişkin değerler Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2. Deney ve Kontrol Grubundaki Katılımcıların Birlikte Ebeveynlik Puanlarının Betimsel İstatistik Tablosu

Gruplar	Öntest			Sontest			İzleme Testi		
	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>
Deney	30	3.01	.17	30	3.94	.07	30	3.72	.17
Kontrol	40	3.01	.13	40	3.03	.41	40	3.03	.27

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi deney grubunda yer alan katılımcıların Birlikte Ebeveynlik Ölçeği öntest ölçümünde puanların ortalaması $\bar{x} = 3.01$ iken, sontest ölçümünde $\bar{x} = 3.94$ ’e yükselmiştir. İzleme testinde ise $\bar{x} = 3.72$ ’ye düşmüştür. Kontrol grubuna bakıldığında öntest ölçümünde puanların ortalaması $\bar{x} = 3.01$, sontestten aldıkları puanların ortalaması $\bar{x} = 3.03$ ve izleme ölçümlerinde puanların ortalaması 3.03’tür. Elde edilen ortalama puanlar arasındaki farklılığı test etmek amacıyla, deney ve kontrol gruplarına uygulanan öntest, sontest ve izleme testinden alınan puan ortalamalarına ilişkin tekrarlanan ölçümler için ANOVA sonuçları Tablo 3.3’te sunulmuştur.

Tablo 3.3. Deney ve Kontrol Grubu Katılımcılarının Birlikte Ebeveynlik Ölçeği Puanlarının Tekrarlanan Ölçümler için ANOVA Sonuçları

Kaynak	Kareler Toplamı	<i>Sd</i>	Kareler Ortalama <i>s</i> ₁	<i>F</i>	<i>p</i>	Kısmi Eta Kare
Gruplar içi						
Ölçüm (öntest-sontest-izleme)	8.352	1.902	4.391	83.279	.000	.550
Grup*Ölçüm	7.870	1.902	4.137	78.464	.000	.536
Hata	6.820	129.346	.053			

Tablo 3.3’te görüldüğü gibi Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programı’na katılan deney grubu ile katılmayan kontrol grubu arasında Huynh- Feldt düzeltmesi ile yapıldıktan sonra elde edilen değerlere göre gruplar içinde yapılan ölçüm zamanına göre anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($F= 78.464$, $p=.000$). Bu bulgu, uygulanan deneysel işlemin katılımcıların birlikte ebeveynlik puanları üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olduğunu göstermektedir. Eta - kare (η^2) değerine bakıldığında ise farklı gruplarda olmanın puanlardaki değişkenliğin %54’ünü açıkladığı görülmektedir. Ayrıca etki büyüklükleri $\eta^2=.01$ ’de “küçük”, $\eta^2=.06$ ’da “orta” ve $\eta^2=.14$ olduğunda ise “büyük” olarak gruplanmıştır

(Büyüköztürk, 2010). Bu durumda, birlikte ebeveynlik değişkeni açısından elde edilen Eta-kare değeri, uygulanan deneysel işlemin katılımcıların birlikte ebeveynliği üzerinde büyük düzeyde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Öntest, sontest ve izleme testinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki bu farkın kaynağını belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni testi uygulanmıştır. Testten elde edilen sonuçlar Tablo 3.4'te sunulmuştur.

Tablo 3.4. Deney Grubundaki Katılımcıların Birlikte Ebeveynlik Öntest, Sontest ve İzleme Testi Puan Ortalamalarına İlişkin Bonferroni Test Sonuçları

(I) Zaman- (J) Zaman	Ortalama Farkları (I-J)	S. E	p	Farklar için %95 Güven Aralığı	
				Üst Sınır	Alt Sınır
Sontest-Öntest	.929*	.030	.000	.852	1.006
İzleme-Öntest	.714*	.042	.000	.607	.820
Sontest-İzleme	.216*	.032	.000	.134	.297

* $p < .05$

Tablo 3.4'te görüldüğü gibi deney grubundaki katılımcıların öntest ve sontest ölçümlerinden elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p < .05$). Öntest ve izleme ölçümlerinden elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki farka bakıldığında ise yine istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p < .05$). Son olarak ise sontest ve izleme ölçümlerine bakıldığında da benzer şekilde puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$). Kontrol grubundaki katılımcılar için öntest, sontest ve izleme testinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki bu farkın kaynağını belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni testi uygulanmıştır. Testten elde edilen sonuçlar Tablo 3.5'te sunulmuştur.

Tablo 3.5. Kontrol Grubundaki Katılımcıların Birlikte Ebeveynlik Öntest, Sontest ve İzleme Testi Puan Ortalamalarına İlişkin Bonferroni Testi Sonuçları

(I) Zaman- (J) Zaman	Ortalama Farkları (I-J)	S. E	p	Farklar için %95 Güven Aralığı	
				Üst Sınır	Alt Sınır
Sontest-Öntest	.012	.068	1.000	-.158	.182
İzleme-Öntest	.014	.045	1.000	-.099	.128
İzleme-Sontest	.002	.066	1.000	-.163	.168

Tablo 3.5'te görüldüğü gibi kontrol grubundaki katılımcıların öntest ve sontest ölçümlerinden elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$). Öntest ve izleme ölçümlerinden elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki farka bakıldığında ise yine istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$). Son olarak ise sontest ve izleme ölçümlerine bakıldığında da benzer şekilde puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Deney ve kontrol gruplarındaki, ölçümlerden elde edilen puan ortalamalarındaki farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni testi uygulanmıştır. Testten elde edilen sonuçlar Tablo 3.6'da sunulmuştur.

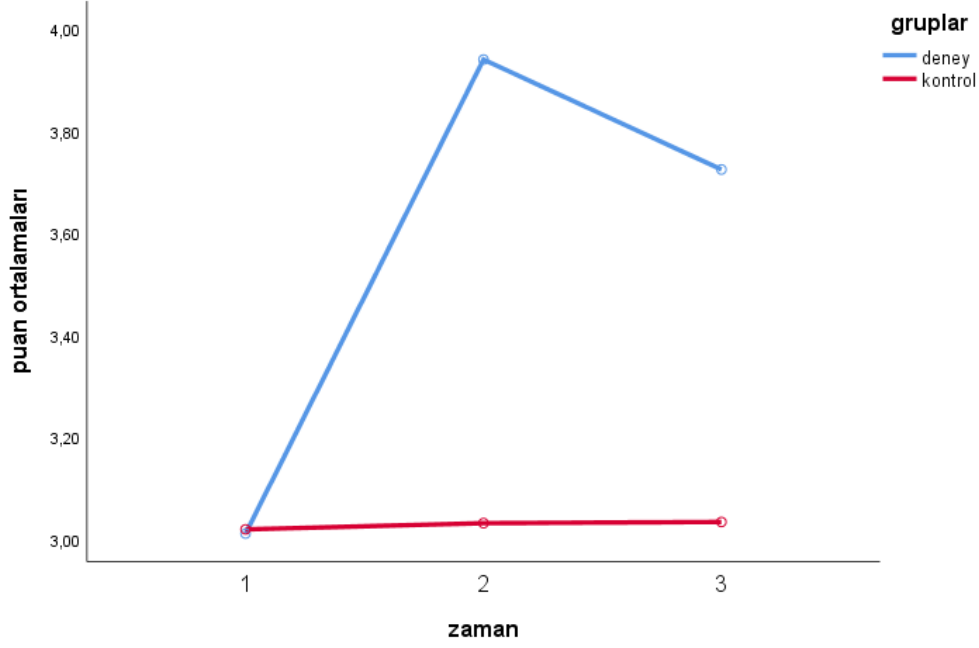
Tablo 3.6. Deney ve Kontrol Gruplarının Birlikte Ebeveynlik Öntest, Sontest ve İzleme Testi Puan Ortalamalarına İlişkin Bonferroni Testi Sonuçları

(I) Gruplar-(J)Gruplar	Ortalama Farkları (I-J)	S. E	p	Farklar için %95 Güven Aralığı	
				Üst Sınır	Alt Sınır
Deney-Kontrol	-.530*	.038	.000	.454	.607

* $p < .05$

Tablo 3.6'da görüldüğü gibi deney ve kontrol gruplarının öntest, sontest ve izleme ölçümlerinden elde ettikleri puan ortalamaları arasındaki farkın da istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p < .05$).

Deney ve kontrol grubunun Birlikte Ebeveynlik Ölçeği öntest ve sontest ve izleme ölçümleri puan ortalamalarındaki değişimi gösteren çizgi grafiği Şekil 3.4'te sunulmuştur.

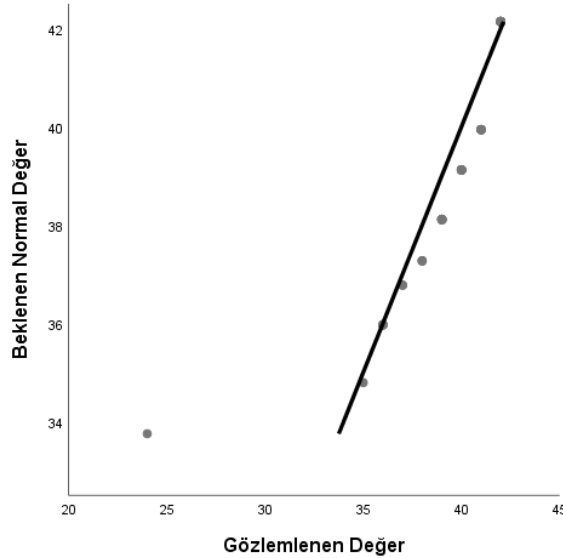
Şekil 3.4. Deney ve Kontrol Grubu Birlikte Ebeveynlik Ölçeği Öntest, Sontest ve İzleme Ölçümleri Puan Ortalamalarındaki Değişimi Gösteren Çizgi Grafiği

Şekil 3.4'te görüldüğü gibi öntest uygulamasında deney grubu ile kontrol grubu BÖE'den benzer puanlar almışken, deney grubundaki katılımcıların deneysel işlemin tamamlanmasının sonrasında puan ortalamalarında artış gözlemlenmiştir. Kontrol grubunda ise puan ortalamalarının aynı kaldığı görülmektedir. Deneysel uygulamadan altı ay sonra uygulanan izleme ölçümlerine bakıldığında deney grubunun puan ortalamalarında keskin olmayan bir düşüş gözlenirken, kontrol grubu yine aynı kalmıştır.

3.2. BEGEP'in Deney ve Kontrol Gruplarındaki Katılımcıların Romantik İlişki Kalitesi Üzerindeki Etkisi

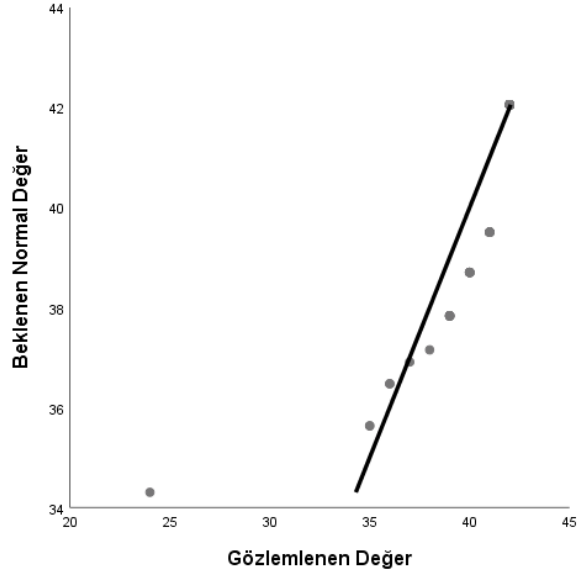
Çalışmanın bağımlı değişkenlerinden olan deney ve kontrol grubundaki katılımcıların romantik ilişki kalitesinin BEGEP'ten önce, hemen sonra ve altı ay sonraki değişimi ölçmek amacıyla parametrik bir test olan Tekrarlı Ölçümler için İki Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Bu analizin yapılması için bir önceki değişkende bakıldığı gibi, gözlemlerin bağımsızlığı, normal dağılım göstermesi ve küresellik gibi en temel varsayımları ele alınmıştır. Bu değişkende de deneklerin seçimi ve gruplara seçkisiz bir biçimde atanmış olması gözlemlerin bağımsızlığı varsayımını karşılamada etkilidir.

İkinci varsayım olan normal dağılıma uygun olması ise Q-Q Grafiği ile kontrol edilmiştir. Tekrarlı Ölçümler için ANOVA analizinin normal dağılımdan aşırı sapmadığı sürece, normal dağılıma dirençli olduğu ifade edilmektedir (Stevens, 1996). Bu bağlamda öntest ölçümüne ilişkin Q-Q Grafiği Şekil 3.5'te sunulmuştur.

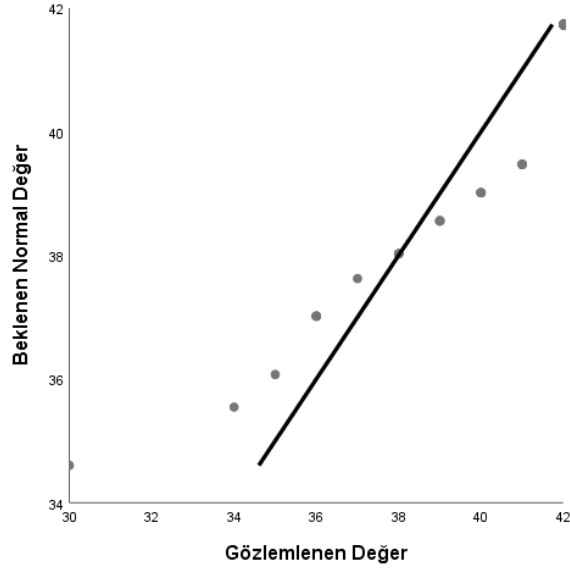
Şekil 3.5. Öntest Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği

Şekil 3.5'te görüldüğü gibi araştırmanın katılımcılarından elde edilen öntest uygulamasında elde edilen verilerin normal dağılımdan aşırı derecede sapmadığı söylenebilmektedir. Sontest uygulamasında elde edilen verilere ilişkin Q-Q grafiği Şekil 3.6'da sunulmuştur.

Şekil 3.6. Sontest Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği

Şekil 3.6'da görüldüğü gibi araştırmanın katılımcılarından elde edilen sontest uygulamasında elde edilen verilerin normal dağılıma uygun olduğu söylenebilmektedir. İzleme uygulamasında elde edilen verilere ilişkin Q-Q grafiği Şekil 3.7'de sunulmuştur.

Şekil 3.7. İzleme Testi Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği

Şekil 3.7'de görüldüğü gibi araştırmanın katılımcılarından elde edilen verilerin izleme testinde de normal dağılıma uygun olduğu söylenebilmektedir.

Son olarak, Tekrarlı ölçümler için İki Faktörlü Varyans Analizinin uygulanabilmesi için küresellik varsayımına bakılmış ve küresellik varsayımının sağlanıp sağlanmadığı Mauchly Küresellik Testi ile incelenmiştir. Küresellik varsayımının sağlanmadığı durumlarda da tek değişkenli yaklaşım tercih edilerek, Greenhouse-Geisser düzeltmesi kullanılarak varyans analizi sonuçları alınmıştır. Mauchly Küresellik Testi sonuçları Tablo 3.7’de sunulmuştur.

Tablo 3.7. Deney ve Kontrol Grubunun Öntest, Sontest ve İzleme Testi Ölçümlerinden Elde Edilen Puanlarının Mauchly Küresellik Testi Sonuçları

Ölçek	Grupları İçi Etki	Mauchly W	X^2	Sd	p	Epsilon		
						Greenhouse-Geisser Düzeltmesi	Huynh-Feldt Düzeltmesi	Alt Sınır
ARİKO	Zaman	.488	48.081	2	.000	.661	.679	.500

Tablo 3.7’de verilen Mauchly Küresellik Testi Sonuçlarında görüldüğü gibi Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeğinden (ARİKÖ) farklı zamanlarda (öntest, sontest ve izleme) alınan tekrarlı ölçüm değerlerinin küresellik varsayımının sağlanmadığı görülmektedir ($W = .488$ $p < .05$). Küresellik varsayımının sağlanmaması durumunda epsilon değeri .75 ‘ten küçükse Greenhouse- Geisser düzeltmesi yapılmaktadır (Field, 2009). Buna göre bu ölçekten alınan ölçümlere ilişkin grup içi etki incelenirken Greenhouse- Geisser düzeltmesi dikkate alınarak elde edilen F-değerleri rapor edilmiştir.

Tekrarlı Ölçümler için ANOVA testinin uygulanabilmesi için varsayımlarının kontrol edilmesinin ardından analiz aşamasına geçilmiştir. Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların Algılanan Romantik İlişki Kalitesi ölçeğinden alınan verilere ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3.8’de verilmiştir.

Tablo 3.8. Deney ve Kontrol Grubundaki Katılımcıların Romantik İlişki Kalitesine İlişkin Betimsel İstatistik Tablosu

Gruplar	Öntest			Sontest			İzleme Testi		
	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>Ss</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>
Deney	30	40.43	1.81	30	41.60	.86	30	41.00	1.72
Kontrol	40	40.17	3.31	40	40.03	3.35	40	40.18	2.93

Tablo 3.8’de görüldüğü gibi deney ve kontrol gruplarında yer alan katılımcıların öntest uygulamasında ARİKO ölçeğinden aldıkları puan ortalaması sırasıyla 40.43 ve 40.17’dir. Deney grubunun sontest uygulamasında puan ortalaması 41.60’a yükselirken, kontrol grubunda $\bar{x} = 40.03$ ’tür. İzleme ölçümlerinde ise deney grubunun puan ortalaması 41.00’iken kontrol grubunun puan ortalaması 40.18’dir. Elde edilen ortalama puanlar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla, deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön-son-izleme testlerinden alınan puan ortalamalarına ilişkin tekrarlanan ölçümler için ANOVA sonuçları Tablo 3.9’da sunulmuştur.

Tablo 3.9. Deney ve Kontrol Grubu Katılımcılarının ARİKO Puanlarının Tekrarlanan Ölçümler İçin ANOVA Sonuçları

Kaynak	Kareler Toplamı	<i>Sd</i>	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Gruplar içi					
Ölçüm (öntest-sontest-izleme)	8.898	1.323	6.728	.968	.352
Grup*Ölçüm	14.956	1.323	11.307	1.627	.207
Hata	624.978	89.942	6.949		

Tablo 3.9’da küresellik varsayımının karşılanmaması sebebiye Greenhouse- Geisser düzeltmesi rapor edilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere katılımcılardan öntest, sontest ve izleme ölçümlerinde elde edilen puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F= 1.627$ $p>.05$). Elde edilen bu sonuca göre katılımcıların romantik ilişki kalitelerinin deneysel işlem öncesi, sonrası ve altı ay sonrasında farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

3.3. BEGEP'in Deney ve Kontrol Gruplarındaki Katılımcıların Depresyon Düzeyi Üzerindeki Etkisi

Çalışmanın diğer bir bağımlı değişkeni olan katılımcıların depresyon düzeyinin BEGEP'ten öncesi, hemen sonrası ve uygulamanın altı ay sonrasında nasıl etkilendiğinin belirlenmesi için, bu analizde de parametrik bir test olan Tekrarlı Ölçümler için İki Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tekrarlı Ölçümler için ANOVA'nın uygulanabilmesi için katılımcıların depresyon düzeylerine ilişkin, Kısa Semptom Envanteri'nin depresyon alt boyutundan elde edilen veriler için gözlemlerin bağımsız bir şekilde yapılması gerektiği koşulu sağlanmaktadır. Diğer bir varsayım olan verilerin normal dağılım göstermesi varsayımı ise çarpıklık (Skewness) değeri ile kontrol edilmiştir. Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre çarpıklık değerleri -1.5 ile +1.5 arasında olması halinde normal dağılımın sağlanmaktadır. Öntestten elde edilen verilerin çarpıklık değerinin 1.214 ile .287, sontestten elde edilen verilerin çarpıklık değerinin .870 ile .287, izleme testinden elde edilen verilerin çarpıklık değerinin ise 1.314 ile .287 arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda normalliğin sağlandığı söylenebilmektedir.

Tekrarlı ölçümler için İki Faktörlü Varyans Analizinin uygulanabilmesi için son olarak küresellik varsayımına bakılmış ve küresellik varsayımının sağlanıp sağlanmadığı Mauchly Küresellik Testi ile incelenmiştir. Mauchly Küresellik Testi sonuçları Tablo 3.10'da sunulmuştur.

Tablo 3.10. Deney ve Kontrol Grubunun Öntest, Sontest ve İzleme Testi Ölçümlerinden Elde Edilen Puanlarının Mauchly Küresellik Testi Sonuçları

Ölçek	Gruplarıçİ Etki	Mauchly W	X^2	Sd	p	Epsilon		
						Greenhouse-Geisser Düzeltmesi	Huynh-Feldt Düzeltmesi	Alt Sınır
KSE-D	Zaman	.725	21.507	2	.000	.785	.812	.500

Tablo 3.10'da verilen Mauchly Küresellik Testi Sonuçlarında görüldüğü gibi Kısa Semptom Envanteri'nin Depresyon alt boyutundan farklı zamanlarda (öntest, sontest ve izleme) alınan tekrarlı ölçüm değerlerinin küresellik varsayımının sağlanmadığı

görülmektedir ($W = .725$ $p < .05$). Küresellik varsayımının sağlanmaması durumunda epsilon değeri .75 'ten küçükse Greenhouse- Geisser düzeltmesi yapılırken epsilon değeri .75'ten büyükse Huynh- Feldt düzeltmesi yapılmaktadır (Field, 2009). Buna göre bu ölçekten alınan ölçümlere ilişkin grup içi etki incelenirken Huynh- Feldt düzeltmesi dikkate alınarak elde edilen F-değerleri rapor edilmiştir.

Tekrarlı Ölçümler için ANOVA testinin uygulanabilmesi için varsayımlarının kontrol edilmesinin ardından analiz aşamasına geçilmiştir. Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların Kısa Semptom Envanterinin Depresyon alt boyutundan alınan verilere ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3.11'de verilmiştir.

Tablo 3.11. Deney ve Kontrol Grubundaki Katılımcıların Depresyon Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistik Tablosu

Gruplar	Öntest			Sontest			İzleme Testi		
	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>
Deney	30	5.57	4.22	30	4.93	3.65	30	5.33	6.24
Kontrol	40	5.23	4.43	40	5.60	3.86	40	6.33	5.83

Tablo 3.11'de görüldüğü gibi deney ve kontrol gruplarında yer alan katılımcıların öntest uygulamasında KSE'nin depresyon alt boyutundan aldıkları puan ortalaması sırasıyla 5.57 ve 5.23'tür. Deney grubunun sontest uygulamasında puan ortalaması 4.93'e düşerken, kontrol grubunda $\bar{x} = 5.60$ 'tır. İzleme ölçümlerinde ise deney grubunun puan ortalaması 5.33'iken kontrol grubunun puan ortalaması 6.33'tür. Elde edilen ortalama puanlar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla, deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön-son-izleme testlerinden alınan puan ortalamalarına ilişkin tekrarlanan ölçümler için ANOVA sonuçları Tablo 3.12'de sunulmuştur.

Tablo 3.12. Deney ve Kontrol Grubu Katılımcılarının KSE (Depresyon) Puanlarının Tekrarlanan Ölçümler için ANOVA Sonuçları

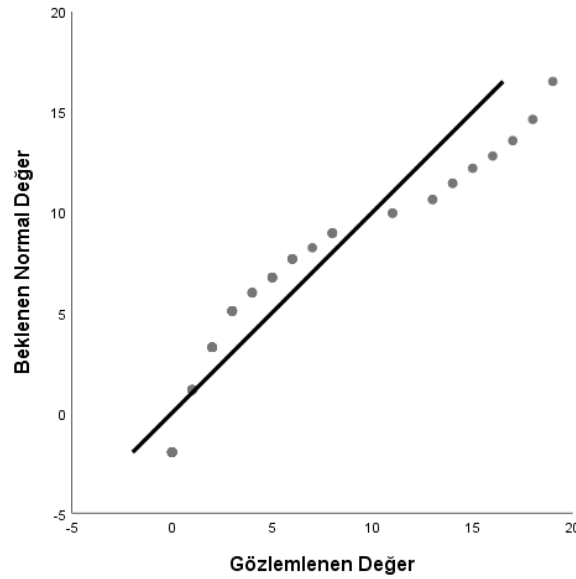
Kaynak	Kareler Toplamı	<i>Sd</i>	Kareler Ortalaması 1	<i>F</i>	<i>p</i>	Kısmi Eta Kare
Gruplar içi Ölçüm (öntest-sontest-izleme)	12.725	1.623	7.839	.414	.619	.006
Grup*Ölçüm	16.210	1.623	9.986	.528	.554	.008
Hata	2088.294	110.387	18.918			

Tablo 3.12’de Huynh- Feldt düzeltmesi dikkate alınarak elde edilen F-değerleri rapor edilmiştir. Tablodan görüldüğü gibi katılımcıların öntest, sontest ve izleme ölçümlerinde depresyon puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F = .528$ $p > .05$). Elde edilen bu sonuca göre katılımcıların depresyon düzeylerinin deneysel işlem öncesi, sonrası ve altı ay sonrasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği söylenebilmektedir.

3.4. BEGEP'in Deney ve Kontrol Gruplarındaki Katılımcıların Kaygı Düzeyi Üzerindeki Etkisi

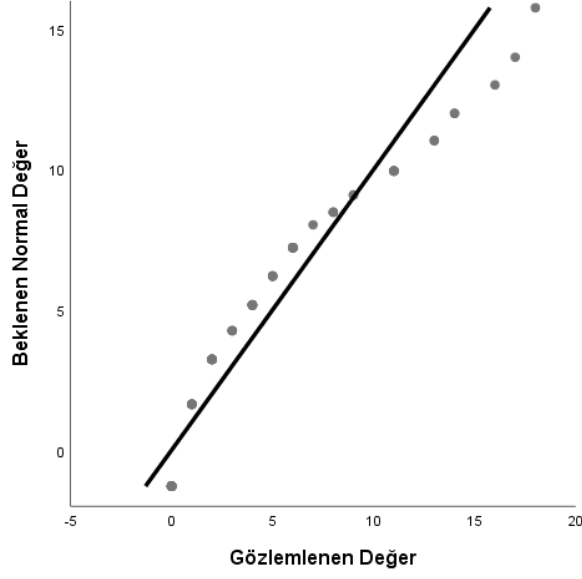
Çalışmanın bağımlı değişkenlerinden olan deney ve kontrol grubundaki katılımcıların kaygı düzeylerinin BEGEP'ten önce, hemen sonra ve altı ay sonraki değişimi ölçmek amacıyla parametrik bir test olan Tekrarlı Ölçümler için İki Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Bu analizin yapılması için diğer değişkenlerde bakıldığı gibi, gözlemlerin bağımsızlığı, normal dağılım göstermesi ve küresellik gibi temel varsayımları ele alınmıştır. Bu değişkende de deneklerin seçimi ve gruplara seçkisiz bir biçimde atanmış olması gözlemlerin bağımsızlığı varsayımını karşılamada etkilidir.

İkinci varsayım olan normal dağılıma uygun olması ise Q-Q Grafiği ile kontrol edilmiştir. Tekrarlı Ölçümler için ANOVA analizinin normal dağılımdan aşırı sapmadığı sürece, normal dağılıma dirençli olduğu ifade edilmektedir (Stevens, 1996). Bu bağlamda öntest ölçümüne ilişkin Q-Q Grafiği Şekil 3.8'de sunulmuştur.

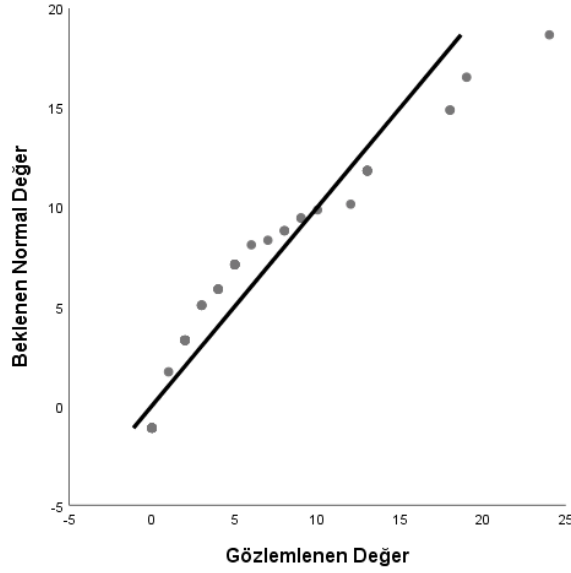
Şekil 3.8. Öntest Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği

Şekil 3.8'de görüldüğü gibi araştırmanın katılımcılarından elde edilen öntest uygulamasında elde edilen verilerin normal dağılıma uygun olduğu söylenebilmektedir. Sontest uygulamasında elde edilen verilere ilişkin Q-Q grafiği Şekil 3.9'da sunulmuştur.

Şekil 3.9. Sontest Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği

Şekil 3.9’da görüldüğü gibi araştırmanın katılımcılarından elde edilen sontest uygulamasında elde edilen verilerin normal dağılıma uygun olduğu söylenebilmektedir. İzleme testi uygulamasında elde edilen verilere ilişkin Q-Q grafiği Şekil 3.10’da sunulmuştur.

Şekil 3.10. İzleme Testi Verilerine İlişkin Q-Q Grafiği

Şekil 3.10’da görüldüğü gibi araştırmanın katılımcılarından elde edilen izleme testi uygulamasında elde edilen verilerin normal dağılıma uygun olduğu söylenebilmektedir.

Tekrarlı ölçümler için İki Faktörlü Varyans Analizinin uygulanabilmesi için küresellik varsayımına bakılmış ve küresellik varsayımının sağlanıp sağlanmadığı Mauchly Küresellik Testi ile incelenmiştir. Küresellik varsayımının sağlanmadığı durumlarda da tek değişkenli yaklaşım tercih edilerek, Greenhouse-Geisser düzeltmesi kullanılarak varyans analizi sonuçları alınmıştır. Mauchly Küresellik Testi sonuçları Tablo 3.13’te sunulmuştur.

Tablo 3.13. Deney ve Kontrol Grubunun Öntest, Sontest ve İzleme Testi Ölçümlerinden Elde Edilen Puanlarının Mauchly Küresellik Testi Sonuçları

Ölçek	Grupları içi Etki	Mauchly W	X^2	Sd	p	Epsilon		
						Greenhouse-Geisser Düzeltmesi	Huynh-Feldt Düzeltmesi	Alt Sınır
KSE-K	Zaman	.908	6.441	2	.040	.916	.954	.500

Tablo 3.13’te verilen Mauchly Küresellik Testi Sonuçlarında görüldüğü gibi Kısa Semptom Envanterinin kaygı alt boyutundan farklı zamanlarda (öntest, sontest ve izleme) alınan tekrarlı ölçüm değerlerinin küresellik varsayımının sağlanmadığı görülmektedir ($W = .908$ $p < .05$). Küresellik varsayımının sağlanmaması durumunda epsilon değeri .75 ‘ten küçükse Greenhouse- Geisser düzeltmesi yapılırken epsilon değeri .75’ten büyükse Huynh-Feldt düzeltmesi yapılmaktadır (Field, 2009). Buna göre bu ölçekten alınan ölçümlere ilişkin grup içi etki incelenirken Huynh- Feldt düzeltmesi dikkate alınarak elde edilen F- değerleri rapor edilmiştir.

Tekrarlı Ölçümler için ANOVA testinin uygulanabilmesi için varsayımlarının kontrol edilmesinin ardından analiz aşamasına geçilmiştir. Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların Kısa Semptom Envanterinin Kaygı alt boyutundan alınan verilere ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3.14’te verilmiştir.

Tablo 3.14. Deney ve Kontrol Grubundaki Katılımcıların Kaygı Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistik Tablosu

Gruplar	Öntest			Sontest			İzleme Testi		
	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>
Deney	30	4.73	5.47	30	4.37	4.48	30	4.50	5.86
Kontrol	40	4.56	4.72	40	4.90	4.86	40	5.83	5.50

Tablo 3.14'te görüldüğü gibi deney ve kontrol gruplarında yer alan katılımcıların öntest uygulamasında KSE'nin Kaygı alt boyutundan aldıkları puan ortalaması sırasıyla 4.73 ve 4.56'dır. Deney grubunun sontest uygulamasında puan ortalaması 4.37'e düşerken, kontrol grubunda $\bar{x} = 4.90$ 'dır. İzleme ölçümlerinde ise deney grubunun puan ortalaması 4.50'iken kontrol grubunun puan ortalaması 5.83'tür. Elde edilen ortalama puanlar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla, deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön-son-izleme testlerinden alınan puan ortalamalarına ilişkin tekrarlanan ölçümler için ANOVA sonuçları Tablo 3.15'te sunulmuştur.

Tablo 3.15. Deney ve Kontrol Grubu Katılımcılarının KSE (Kaygı) Puanlarının Tekrarlanan Ölçümler için ANOVA Sonuçları

Kaynak	Kareler Toplamı	<i>Sd</i>	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>	Kısmi Eta Kare
Gruplar içi						
Ölçüm (ön-son-izleme)	12.602	1.908	6.605	.380	.675	.006
Grup*Ölçüm	19.517	1.908	10.229	.589	.549	.009
Hata	2254.550	129.741	17.377			

Tablo 3.15'te görüldüğü gibi katılımcılardan elde edilen verilerde kaygı puan ortalamalarının farkı öntest, sontest ve izleme testi ölçümlerinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F=.589$ $p>.05$). Elde edilen bu sonuca göre katılımcıların kaygı düzeylerinin deneysel işlem öncesi, sonrası ve altı ay sonrasında farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, bağımlı değişkenlerden katılımcıların birlikte ebeveynlik düzeyleri, BEGEP'ten önce, hemen sonra ve altı ay sonra yapılan öntest, sontest ve izleme ölçümlerindeki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmışken

bağımlı değişkenlerden romantik ilişki kalitesi, depresyon ve kaygı düzeylerinin ön, son ve izleme ölçümlerindeki puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4. BÖLÜM

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde Türk kültürüne uygun olarak geliştirilen erken müdahale programı olan Birlikte Ebeveynliğe Geçiş Programı'nın (BEGEP) ebeveynliğe geçiş dönemindeki çiftlerin birlikte ebeveynlik düzeyleri, romantik ilişki kalitesi, depresyon ve kaygı düzeyleri üzerindeki etkisine ilişkin elde edilen bulgular tartışılmıştır. Ardından gelecekte yürütülecek çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

4.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın bağımlı değişkenlerinden olan, çiftlerin birlikte ebeveynlik düzeylerine ilişkin kurulan denencesi “BEGEP’e katılan deney grubundaki katılımcıların birlikte ebeveynlik düzeyi öntest ortalama puanlarına göre sontest ve izleme testi ortalama puanları, kontrol grubuna göre, anlamlı düzeyde farklıdır ve anlamlı düzeyde bir artış vardır.” olarak ifade edilmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak, araştırmanın bulgularında görüldüğü üzere deney grubunun öntest uygulaması ile deneysel işlem sonrası uygulanan sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilirken deneysel işlem uygulanmayan kontrol grubunun öntest ve sontest uygulamalarından aldıkları puan ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu denence için elde edilen bulgular, BEGEP’in katılımcıların birlikte ebeveynlik ilişkileri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Alanyazında bulunan birlikte ebeveynlik müdahale programlarının incelendiği çalışmalara bakıldığında, uygulanan müdahale programının ebeveynlerin/ebeveyn adaylarının birlikte ebeveynlik ilişkilerine etkisi olduğu görülmektedir (Fagan, 2008; Feinberg ve Kan, 2008; Feinberg vd., 2016; Philipp vd., 2020; Takeishi vd., 2019). Bu bağlamda mevcut çalışma alanyazındaki çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Örneğin, Eira Nunes ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan ve birlikte ebeveynlik programlarının etkililiğinin incelendiği meta analiz çalışmasında 21 çalışmanın sonuçları analiz edilmiş ve birlikte ebeveynlik programlarının birlikte ebeveynlik düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Son olarak, araştırma bulguları deney grubunun sontesti ile izleme testi arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Bu farklılığın nedenleri; izleme testinin doğumdan altı ay sonra yapılmış olması, ebeveynlerin kullandıkları birlikte ebeveynlik becerilerinin henüz farkında olmaması, bebeğin doğumuyla birlikte sadece bebeğin temel bakımının sağlanmasına odaklanılmış olmasından kaynaklanabilir. Ayrıca bebeğin dünyaya geldiği ilk

zamanlarda bebeğin, anneye daha çok ihtiyacının olması, ebeveynlerin birlikte ebeveynliğin alt boyutlarından biri olan iş bölümünün sağlanabilmesi konusunda çiftler arasında sorunlara yol açmış olabilir. Araştırmaya katılan çiftlerin çoğunluğu hem kadının hem de erkeğin bir işte çalıştığı yaşam düzeninden, annenin evde bebekle ilgilendiği, babanın işe gidip geldiği yaşam düzenine geçmiştir. Katılımcıların doğum sonrası dönemde iş, aile ve yaşam dengesi açısından yeni bir düzene alışma sürecinde olması, ev işleri ve çocuğun bakımı konusunda da yeni bir iş bölümü düzeni gerektirmektedir. Bu bağlamda yeni bir sürece alışma döneminde ebeveynlerin, sontest uygulamasından, izleme uygulamasına kadar geçen sürede birlikte ebeveynlik becerilerindeki düşüş öngörülebilir. Ancak bulgularda da görülebileceği gibi, BEGEP'ten altı ay sonrasında da katılımcıların birlikte ebeveynlik düzeyleri öntest uygulamasındaki düzeylerinden anlamlı derecede farklıdır. Bu bulgulara dayalı olarak, BEGEP'in katılımcıların birlikte ebeveynlik düzeylerini arttırmada etkili olduğu bu araştırmanın sınırlılıkları çerçevesinde söylenebilir.

Araştırmanın diğer bir bağımlı değişkeni olan katılımcıların romantik ilişki kalitesine yönelik kurulan denencesi “BEGEP'e katılan deney grubundaki katılımcıların romantik ilişki kalitesi öntest ortalama puanlarına göre sontest ve izleme testi ortalama puanları, kontrol grubuna göre, anlamlı düzeyde farklıdır.” olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın bulgularında hem deney hem de kontrol grubunda yer alan katılımcıların romantik ilişki kalitelerinin deneysel işlem öncesi, sonrası ve altı ay sonrasında farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazına bakıldığında ampirik çalışmalarda romantik ilişki kalitesi ile birlikte ebeveynlik ilişkisi arasında iki yönlü bir ilişkinin olduğu ifade edilmiştir (Le vd., 2016). Deneysel çalışmalarda ise birlikte ebeveynlik müdahale programlarının romantik ilişki kalitesinin üzerinde etkisi olduğu tespit edilen (örn; Eira Nunes vd., 2021) müdahale programları olduğu gibi birlikte ebeveynlik becerilerini kazandırmaya yönelik programların romantik ilişki kalitesine etkisinin gözlemlenemediği çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin Takeishi ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında uygulanan birlikte ebeveynlik müdahale programının çiftlerin birlikte ebeveynlik ilişkisine etkisi olduğu tespit edilirken çiftlerin romantik ilişki kalitesi ve ruh sağlığına etkisi bulunmamıştır. Sonuç olarak mevcut çalışmada deney grubunun Algılanan Romantik İlişki Kalitesi ölçeğinden aldığı puan ortalamalarında öntest ve sontest arasında anlamlı bir farklılık olmamasının BEGEP'e bağlı olup olmadığı bilinmemektedir. Bunun sebeplerinden biri BEGEP'de çiftlerin ilişki becerilerinden daha çok birlikte ebeveynlik becerilerine odaklanması olabilir. Program içeriğinde çiftlerin nasıl birlikte ebeveynlik yürütebileceklerine odaklanılarak, çiftlere

birlikte ebeveynlik becerileri kazandırmaya yönelik açıklamalar ve uygulamalar yapılmıştır. Romantik ilişkiler doğrudan oturumun içeriğinde işlenmemiştir. Bunun bir sonucu olarak ise BEGEP'in çiftlerin romantik ilişki kalitelerine etkisi gözlemlenememiş olabilir. Diğer bir sebep deneysel işlemin romantik ilişki kalitesi üzerindeki etkisi her iki ebeveynin de çocuğun bakım sürecine ortaklaşa katılmasıyla ortaya çıkabilir. Her iki ebeveynin de çocuk bakımına katılması ve birlikte ebeveynlik becerilerini kullanma uzun vadede çiftlerin romantik ilişki kalitesine olumlu bir etkisi olduğunu gösteren bulgular bunu desteklemektedir (Le vd., 2016).

Araştırmanın diğer bir bağımlı değişkeni olan katılımcıların depresyon düzeyine ilişkin kurulan denencesi "BEGEP'e katılan deney grubundaki katılımcıların depresyon düzeyi öntest ortalama puanlarına göre sontest ve izleme testi ortalama puanları, kontrol grubuna göre, anlamlı düzeyde farklıdır." olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın bulgularına göre deney ve kontrol grubunda yer alan katılımcıların depresyon düzeyinin deneysel işlem öncesi, sonrası ve altı ay sonrasında farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveyn depresyonu ve birlikte ebeveynliğin ele alındığı ampirik çalışmalarda ebeveynin depresyonu ve etkili bir birlikte ebeveynlik ilişkisi arasında iki yönlü bir ilişki tespit edilse de (örn: Sterrett vd., 2010; Feinberg, 2003) alanyazında birlikte ebeveynlik müdahale programlarında yine mevcut araştırmanın da bulgularıyla tutarlı olarak ebeveyn depresyonunun öntest ve sontest uygulamalarında anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılan çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Philipp ve arkadaşlarının (2020) bir çalışmada ebeveyn adaylarına hitap eden bir birlikte ebeveynlik müdahale programının etkililiği incelenmiştir. Doğum öncesi dönem olan müdahale programı öncesi öntest uygulaması ve doğum sonrası döneme denk gelen zaman diliminde ise sontest uygulaması gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonuçlarında ebeveynlerin depresyon seviyesinin deney ve kontrol grubunun her iki zaman diliminde de farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın diğer bir bağımlı değişkeni olan katılımcıların kaygı düzeyine ilişkin kurulan denencesi "BEGEP'e katılan deney grubundaki katılımcıların kaygı düzeyi öntest ortalama puanlarına göre sontest ve izleme testi ortalama puanları, kontrol grubuna göre, anlamlı düzeyde farklıdır." olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın bulgularına göre deney ve kontrol grubunda yer alan katılımcıların kaygı düzeyinin deneysel işlem öncesi, sonrası ve altı ay sonrasında farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında ebeveynlerin kaygı düzeylerini ve birlikte ebeveynliğe ayrıca ele alan çalışmaların sayısı sınırlıdır. Çalışmalarda romantik ilişki kalitesi ve depresyonda olduğu gibi çift yönlü bir ilişkinin

olduğu belirtilmektedir (Majdandžić vd., 2012). Mevcut araştırma ile tutarlı olarak, Feinberg ve Kan'ın (2008) Aile Temelleri müdahale programının (Family Foundation) etkililiğini test ettiği çalışmada da uygulanan programın ebeveynlerin depresyon ve kaygı seviyelerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Her iki cinsiyetteki ebeveynin doğum öncesindeki kaygı düzeyinin doğum sonrası dönemde düşmüş olması programın etkililiği ile değil de gebeliğin getirdiği normal kaygı düzeyi olarak açıklanmıştır. Mevcut çalışmada da bağımlı değişkenlerden ebeveynlerin ruh sağlığı kapsamında depresyon ve kaygı düzeylerinde öntest ve sontestten alınan puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık çıkmaması hakkında birkaç olası neden belirlenmiştir. İlk olarak, birçok kültürde olduğu gibi Türk kültüründe de çocuk sahibi olmak, toplumsal bir statü sahibi olma, gerçek bir aile olma, neslin devamını sağlama gibi nedenlerden dolayı önemli görülmektedir (Günay ve Bener, 2013). Bireylerin de ebeveynliğe attikleri anlam, kişiden kişiye göre değişmesiyle birlikte büyük ölçüde toplumsal normlardan etkilenmektedir (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2015). Dolayısıyla bireyler için ebeveyn olmanın değeri, önemini sürdürmektedir. Bu bağlamda ebeveyn olmanın getirdiği bazı stres faktörleri, bu süreçte bireyleri olumsuz etkileyebilmektedir ancak aynı zamanda ebeveyn olmanın toplumun hala büyük bir kısmında gerekli, önemli ve değerli olarak görülmesi, ebeveynliğe geçiş sürecinde bireylerin bu stres faktörleriyle baş edebilmelerinde kaynak oluşturuyor olabilir. Diğer bir neden ise uygulanan deneysel işlemin içeriğinde daha çok ebeveynlik becerilerine odaklanılmış olması, katılımcıların mental durumu hakkında bir çıktıya rastlanılmamasında etkili olmuş olabilir. Ancak alanyazındaki ampirik çalışmalar ışığında, ebeveynliğe geçiş döneminde, etkili bir birlikte ebeveynlik ilişkisinin yürütülebilmesi, çiftlerin romantik ilişki kalitesine ve mental sağlığına dolaylı bir olumlu etki yaratmaktadır (Feinberg, 2003).

Sonuç olarak, mevcut çalışma kapsamında BEGEP'in çiftlerin birlikte ebeveynlik ilişkisine etkisi deneysel desen kullanılarak test edilmiştir. BEGEP'in ilk bebeklerini bekleyen, evli ve bir arada yaşayan çiftlerin etkili bir birlikte ebeveynlik ilişkisi yürütmesine olumlu bir etkisi olduğu gözlemlenirken romantik ilişki kalitelerine, depresyon ve kaygı düzeylerine etkisi gözlemlenmemiştir. BEGEP'in birlikte ebeveynlik bilgi ve becerilerini kazandırmaya yönelik kanıt temelli ve Türk kültürüne uygun bir müdahale programı olması BEGEP'i güçlü kılan özelliklerdendir. Bu nedenle, BEGEP'in saha uygulamalarında yaygınlaştırılmasının, ebeveynliğe geçiş sürecindeki çiftler için faydalı olması beklenmektedir.

4.2. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Araştırmada mevcut koşullar doğrultusunda ölçüm, örneklem ve araştırma modeli açısından bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar gelecek çalışmalara da ışık olması açısından aşağıda ifade edilmiştir. Ardından bu sınırlılıkların nasıl giderilebileceği hakkında araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

İlk olarak, araştırma sadece Aydın il merkezinde yürütülmüştür. Ayrıca, çalışmanın başında heterojen bir çalışma grubu hedeflense de katılımcılar sosyo-ekonomik düzey olarak daha çok orta ve üst düzeyde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla BEGEP'in düşük sosyo-ekonomik düzeyde ve dezavantajlı gruplarda etkisi bilinmemektedir. Gelecek çalışmalarda bu dikkate alınarak düşük sosyo-ekonomik düzeyden katılımcılara da BEGEP uygulanarak etkisi sınırlanabilir.

Diğer bir sınırlılık ise örneklem büyüklüğünün az olmasıdır. Psiko-eğitim programlarının uygulanması için yeterli ve uygun bir katılımcı sayısı olmasına rağmen etkililiğinin sınırlı olduğu çalışmaların daha büyük bir örnekleme sahip olması programın dış geçerliliği açısından daha fazla bilgi verecektir. Başka bir ifadeyle çalışmanın genellenebilirliği açısından daha büyük bir örneklem ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Gelecek çalışmaların daha büyük bir örneklem ile yürütülmesi önerilmektedir.

İzleme testi doğumdan altı ay sonrasında uygulanmıştır. Anne babalar henüz bebekle uyum sürecinde olduğu için odak noktalarında bebeğin bakımı ve ihtiyaçlarının karşılanması olabilir. Dolayısıyla, BEGEP'in daha uzun vadede katılımcıların, romantik ilişki kalitelerine, kaygı ve depresyon düzeylerine etki edip etmeyeceğinin tespit edilmesi açısından ebeveynliğe geçiş döneminin sonları olarak görülen doğumdan sonraki üçüncü yılda bir izleme testi uygulanarak boylamsal bir çalışma yapılabilir.

Aydın il merkezinde BEGEP'e katılacak gönüllü katılımcıları bulmanın güç olması göz önünde bulundurularak araştırmaya bir plasebo grubu dâhil edilmemiştir. Bu da müdahale etkisinin test edilmesinin önüne geçmiştir. Araştırma desenine plasebo grubunun da dâhil edilecek olması, BEGEP'in etkililiği hakkında daha güçlü kanıtlar sunacaktır. Bu bağlamda gelecek çalışmalarda, deney, kontrol ve plasebo gruplu, öntest sontest ve izleme testli gerçek deneysel desen kullanılması önerilmektedir.

Son olarak, çalışmanın sonuçlarına dayanarak uygulayıcılara yönelik aşağıdaki öneriler verilebilir:

- Mevcut çalışmada BEGEP'in çiftlerin birlikte ebeveynlik ilişkisi üzerinde etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Birlikte ebeveynliğin yaygınlaştırılması için, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki Aile Eğitimi ve Danışmanlık Hizmetleri biriminde çalışan uzmanlara BEGEP'in uygulamasını yapması önerilmektedir. Ayrıca, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Aile ve Boşanma Süreci Danışmanlığı hizmeti kapsamında boşanma sürecindeki çiftler için BEGEP uyarlanarak uygulanabilir.
- Ebeveynliğin ortaklaşa yürütüldüğü bir aile, çocuğun bütün gelişim dönemleri için önemlidir ve çocuğun sağlıklı gelişimini destekler (Mchale ve Lindahl, 2011). Bu bağlamda, BEGEP çocukların gelişim dönemlerine göre uyarlanarak, uygulanabilir.
- Sağlık Bakanlığı tarafından düzenlenen ve hastanelerin kadın doğum bölümlerinde bulunan gebe okullarının eğitim programlarına BEGEP uyarlanarak dahil edilebilir. Bu sayede, ebeveyn adayları, gebelik ve lohusalık dönemi ile ilgili bilgilendirilmesinin yanında ebeveynlik hakkında bilgi ve beceriler de kazanabilir.
- Belediyelerin bünyesinde yer alan Sosyal Hizmetler biriminin aile eğitimi programlarına BEGEP dahil edilerek uygulanabilir.
- Her iki ebeveynin de çocuk yetiştirme süreçlerine aktif katılmasının, çocuğun akademik gelişimine olumlu bir etkisi olduğu hakkında araştırma bulguları bulunmaktadır (Dopkins vd, 2003). Okullarda, psikolojik danışmanların velilere yönelik hazırladığı seminerlerin ve konferansların içeriğine birlikte ebeveynlik konusu dahil edilebilir.
- Aile danışmanlığı sürecinde, çocuğu olan ailelerle çalışılırken ebeveynlerin birlikte ebeveynlik ilişkisi ele alınabilir. Birlikte ebeveynliğin alt boyutları, bireylerin etkili iletişim becerilerini kullanmalarını ve karşılaştıkları çatışmaları yapıcı bir şekilde çözmelerini içermektedir (Mitcham-Smith ve Henry, 2007). Bu bağlamda, aile danışmanlığı sürecinde birlikte ebeveynlik ilişkisinin geliştirilmesi, sağlıklı bir aile yapısı oluşturmada etkili olabilir .

KAYNAKLAR

- AÇEV (2017). Türkiye’de Babalığı Anlamak Serisi I: Türkiye’de İlgili Babalık ve Belirleyicileri Ana Raporu. İstanbul.
- Altenburger, L. E. (2022). Similarities and differences between coparenting and parental gatekeeping: implications for father involvement research. *Journal of Family Studies*, 1-25.
- Bai, X., Chen, M., He, R., ve Xu, T. (2022). Toward an integrative framework of intergenerational coparenting within family systems: A scoping review. *Journal of Family Theory & Review*. 1–40.
- Bandelow, B., Michaelis, S., ve Wedekind, D. (2017). Treatment of anxiety disorders. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 19(2), 93–107.
- Baumrind, D. (1991). Effective parenting during the early adolescent transition. *Family transitions*, 2(1), 111-163.
- Baxter, J., Haynes, M., ve Hewitt, B. (2010). Pathways into marriage: Cohabitation and the domestic division of labor. *Journal of Family Issues*, 31(11), 1507-1529.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child development*, 55 83-96.
- Belzung, C., ve Griebel, G. (2001). Measuring normal and pathological anxiety-like behaviour in mice: a review. *Behavioural brain research*, 125(1-2), 141-149.
- Beidel, D. C., ve Turner, S. M. (1997). At risk for anxiety: I. Psychopathology in the offspring of anxious parents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 36(7), 918-924.
- Bowlby, E. J. M. (2008). *Attachment: Volume one of the attachment and loss trilogy*. Random House.
- Brody, G. H., ve Flor, D. L. (1996). Coparenting, family interactions, and competence among African American youths. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 1996(74), 77-91.

- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard university press.
- Bronfenbrenner, U. (1995). Developmental ecology through space and time: A future perspective. In P. Moen, G. H. Elder, Jr., ve K. Lüscher (Eds.), *Examining lives in context: Perspectives on the ecology of human development* (pp. 619–647). American Psychological Association.
- Brown, S. L., ve Booth, A. (1996). Cohabitation versus marriage: A comparison of relationship quality. *Journal of Marriage and the Family*, 58(3), 668–678
- Brown, G. L., Schoppe-Sullivan, S. J., Mangelsdorf, S. C., ve Neff, C. (2010). Observed and reported supportive coparenting as predictors of infant–mother and infant–father attachment security. *Early child development and care*, 180(1-2), 121-137.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Atıf İndeksi.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2001). *DENEYSEL DESENLER Öntest-Sontest Kontrol Grubu Desen ve Veri Analizi*. 1. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Campbell, L., Simpson, J. A., Boldry, J., ve Kashy, D. A. (2005). Perceptions of conflict and support in romantic relationships: the role of attachment anxiety. *Journal of personality and social psychology*, 88(3), 510-531.
- Choi, J. K., Parra, G., ve Jiang, Q. (2019). The longitudinal and bidirectional relationships between cooperative coparenting and child behavioral problems in low-income, unmarried families. *Journal of Family Psychology*, 33(2), 203-214.
- Cowan, C., ve Cowan, P. (2000). *When partners become parents: The big life change for couples*. Mahwah, NJ: Lawrence Earlbaum.
- Cowan, P. A., ve Cowan, C. P. (2003). Normative family transitions, normal family processes, and healthy child development. In F. Walsh (Ed.), *Normal family processes: Growing diversity and complexity* (pp. 424–459). The Guilford Press.

- Cowan, P. A., ve Cowan, C. P. (2014). Controversies in couple relationship education (CRE): Overlooked evidence and implications for research and policy. *Psychology, Public Policy, and Law*, 20(4), 361-383.
- Cox, M. J., ve Paley, B. (2003). Understanding families as systems. *Current directions in psychological science*, 12(5), 193-196.
- Cox, M. J., ve Paley, B. (1997). Families as systems. *Annual review of psychology*, 48(1), 243-267.
- Cummings, E. M., Davies, P. T., ve Simpson, K. S. (1994). Marital conflict, gender, and children's appraisals and coping efficacy as mediators of child adjustment. *Journal of Family psychology*, 8(2), 141-149.
- Çelik, A. S., ve Atasever, İ. (2020). Gebelerde Algılanan Stres Düzeylerinin Ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23(2), 267-276.
- Davies, P. T. ve Cummings, E. M. (1994). Marital conflict and child adjustment: An emotional security hypothesis. *Psychological Bulletin*, 116(3), 387-411.
- Deave, T., Johnson, D., ve Ingram, J. (2008). Transition to parenthood: the needs of parents in pregnancy and early parenthood. *BMC pregnancy and childbirth*, 8(1), 1-11.
- Demir, M. (2008). Sweetheart, you really make me happy: Romantic relationship quality and personality as predictors of happiness among emerging adults. *Journal of Happiness Studies*, 9(2), 257-277.
- Derogatis, L. R. (1982). *Brief Symptom Inventory (BSI)*. APA PsycTests.
- Deutsch, F. M., Servis, L. J., ve Payne, J. D. (2001). Paternal participation in childcare and its effects on children's self-esteem and attitudes toward gendered roles. *Journal of Family Issues*, 22(8), 1000-1024.
- Dew, J., ve Wilcox, W. B. (2011). If momma ain't happy: Explaining declines in marital satisfaction among new mothers. *Journal of marriage and family*, 73(1), 1-12.

- Don, B. P., Biehle, S. N., ve Mickelson, K. D. (2013). Feeling like part of a team: Perceived parenting agreement among first-time parents. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(8), 1121-1137.
- Don, B. P., Chong, A., Biehle, S. N., Gordon, A., ve Mickelson, K. D. (2014). Anxiety across the transition to parenthood: Change trajectories among low-risk parents. *Anxiety, Stress, & Coping*, 27(6), 633-649.
- Don, B. P., Chong, A., Biehle, S. N., Gordon, A., ve Mickelson, K. D. (2014). Anxiety across the transition to parenthood: Change trajectories among low-risk parents. *Anxiety, Stress, & Coping*, 27(6), 633-649.
- Dopkins Stright, A., ve Neitzel, C. (2003). Beyond parenting: Coparenting and children's classroom adjustment. *International Journal of Behavioral Development*, 27(1), 31-40.
- Durtschi, J. A., Soloski, K. L., ve Kimmes, J. (2017). The dyadic effects of supportive coparenting and parental stress on relationship quality across the transition to parenthood. *Journal of Marital and Family Therapy*, 43(2), 308-321.
- Ece, C., *The effects of marital satisfaction on coparenting in Turkish families: A dyadic perspective*. Yüksek Lisans Tezi. Özyeğin Üniversitesi, 2021.
- Eira Nunes, C., de Roten, Y., El Ghaziri, N., Favez, N., ve Darwiche, J. (2021). Co-parenting programs: A systematic review and meta-analysis. *Family Relations*, 70(3), 759-776.
- Eisend, M. (2019). Gender roles. *Journal of Advertising*, 48(1), 72-80.
- Engin, S. S., Sümer, N., Çetiner, E. S., ve Sakman, E. (2019). Anne ve Babaların Ortak Ebeveynlik Davranış ve Algılarının Romantik Bağlanma İle İlişkisi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 59(1), 717-741.
- England, P. (2010). The gender revolution: Uneven and stalled. *Gender & society*, 24(2), 149-166.
- Erdemir-Aşıkoğlu., *Boşanma sonrası birlikte ebeveynlik deneyimleri: Nitel bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, 2022.

- Erel, O., ve Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: a meta-analytic review. *Psychological bulletin*, 118(1), 108-132.
- Eryilmaz, A., ve Atak, H. (2011). Investigation of Starting Romantic Intimacy in Emerging Adulthood in Terms of Self-Esteem, Gender and Gender Roles. *Educational sciences: theory and practice*, 11(2), 595-600.
- Fagan, J. (2008). Randomized study of a prebirth coparenting intervention with adolescent and young fathers. *Family Relations*, 57(3), 309-323.
- Fagan, J., ve Palkovitz, R. (2011). Coparenting and relationship quality effects on father engagement: Variations by residence, romance. *Journal of Marriage and Family*, 73(3), 637-653.
- Fauber, R., Forehand, R., Thomas, A. M., ve Wierson, M. (1990). A mediational model of the impact of marital conflict on adolescent adjustment in intact and divorced families: The role of disrupted parenting. *Child development*, 61(4), 1112-1123.
- Feinberg, M. E. (2003). The internal structure and ecological context of coparenting: A framework for research and intervention. *Parenting: science and practice*, 3(2), 95-131.
- Feinberg, M. E. (2002). Coparenting and the transition to parenthood: A framework for prevention. *Clinical child and family psychology review*, 5(3), 173-195.
- Feinberg, M. E., Jones, D. E., Roettger, M. E., Hostetler, M. L., Sakuma, K. L., Paul, I. M., ve Ehrental, D. B. (2016). Preventive effects on birth outcomes: Buffering impact of maternal stress, depression, and anxiety. *Maternal and Child Health Journal*, 20(1), 56-65.
- Feinberg, M. E., ve Kan, M. L. (2008). Establishing family foundations: intervention effects on coparenting, parent/infant well-being, and parent-child relations. *Journal of Family Psychology*, 22(2), 253.
- Feinberg, M. E., Kan, M. L., ve Goslin, M. C. (2009). Enhancing coparenting, parenting, and child self-regulation: Effects of family foundations 1 year after birth. *Prevention Science*, 10(3), 276-285.

- Feinberg, M. E., Kan, M. L., ve Hetherington, E. M. (2007). The longitudinal influence of coparenting conflict on parental negativity and adolescent maladjustment. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 687-702.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage publications.
- Fincham, F. D. (1998). Child development and marital relations. *Child Development*, 69(2), 543-574.
- Fletcher, G. J., Simpson, J. A., ve Thomas, G. (2000). The measurement of perceived relationship quality components: A confirmatory factor analytic approach. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(3), 340-354.
- Fox, B. (2019). 4. Becoming Mothers, Making Fathers: Negotiations in the Economy of Care. In *When Couples Become Parents* (pp. 117-153). University of Toronto Press.
- Gable, S., Crnic, K., ve Belsky, J. (1994). Coparenting within the family system: Influences on children's development. *Family relations*, 43(4), 380-386.
- Garfield, A. C., ve Lincoln, N. B. (2012). Factors affecting anxiety in multiple sclerosis. *Disability and rehabilitation*, 34(24), 2047-2052.
- Goldberg, W. A., ve Michaels, G. Y. (1988). Conclusion: The transition to parenthood: Synthesis and future directions. In G. Y. Michaels ve W. A. Goldberg (Eds.), *The transition to parenthood: Current theory and research* (pp. 342–360). Cambridge University Press.
- Grant, K. A., McMahon, C., ve Austin, M. P. (2008). Maternal anxiety during the transition to parenthood: a prospective study. *Journal of affective disorders*, 108(1-2), 101-111.
- Gómez-López, M., Viejo, C., ve Ortega-Ruiz, R. (2019). Well-being and romantic relationships: A systematic review in adolescence and emerging adulthood. *International journal of environmental research and public health*, 16(13), 2415.
- Gottlieb, B. H., ve Pancer, S. M. (1988). Social networks and the transition to parenthood. In G. Y. Michaels ve W. A. Goldberg (Eds.), *The transition to parenthood: Current theory and research* (pp. 235–269). Cambridge University Press.

- Günay, G., ve Bener, Ö. (2013). Gençlerin evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-16.
- Gürmen, M. S. (2019). Çocukla gelen ve hiç bitmeyen ilişki: Ortak ebeveynlik. *Türk Psikoloji Yazıları*, 22(44), 15-31.
- Huddy, L., Feldman, S., Taber, C., ve Lahav, G. (2005). Threat, anxiety, and support of antiterrorism policies. *American journal of political science*, 49(3), 593-608.
- Hughes, F. M., Gordon, K. C., ve Gaertner, L. (2004). Predicting spouses' perceptions of their parenting alliance. *Journal of Marriage and Family*, 66(2), 506-514.
- Hock, R. M., ve Mooradian, J. K. (2013). Defining coparenting for social work practice: A critical interpretive synthesis. *Journal of Family Social Work*, 16(4), 314-331.
- Hock, R. M., Rovane, A. K., Feinberg, M. E., Jones, D. E., ve Holbert, A. A. (2022). A Pilot Study of a Co-parenting Intervention for Parents of Children with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Child and Family Studies*, 31(8), 2091-2107.
- Hohmann-Marriott, B. (2011). Coparenting and father involvement in married and unmarried coresident couples. *Journal of Marriage and Family*, 73(1), 296-309.
- Jean, Q., ve Elizabeth, N. (2022). Parent child directed speech in dyadic and triadic interaction: Associations with co-parenting dynamics and child language outcomes. *Early Childhood Research Quarterly*, 58, 125-135.
- Kagıtcıbası, C., ve Ataca, B. (2015). Value of children, family change, and implications for the care of the elderly. *Cross-Cultural Research*, 49(4), 374-392.
- Kalkan, E., ve Aydoğan, D. (2019). Evlilik ilişkisi kalitesini benlik açısından değerlendirme: benliğin farklılaşması ve ilişkisel özgünlük. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 38(1), 174-189.
- Kamptner, N. L. (1988). Identity development in late adolescence: Causal modeling of social and familial influences. *Journal of Youth and Adolescence*, 17(6), 493-514.
- Kluwer, E. S. (2010). From partnership to parenthood: A review of marital change across the transition to parenthood. *Journal of Family Theory & Review*, 2(2), 105-125.

- Kolozsvari, O. (2015). "Physically We Are Apart, Mentally We Are Not." Creating a Shared Space and a Sense of Belonging in Long-Distance Relationships. *Qualitative Sociology Review*, 11(4), 102-115.
- Kolukırcık, Ü., Şimşek, H., ve Ergör, A. (2019). Doğum sonrası dönemdeki annelerde depresif belirtilerle ilişkili etmenler: Toplum tabanlı kesitsel bir çalışma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 33(1), 1-8.
- Kuersten-Hogan, R. (2017). Bridging the gap across the transition to coparenthood: Triadic interactions and coparenting representations from pregnancy through 12 months postpartum. *Frontiers in Psychology*, 8, 475.
- Le, Y., McDaniel, B. T., Leavitt, C. E., ve Feinberg, M. E. (2016). Longitudinal associations between relationship quality and coparenting across the transition to parenthood: A dyadic perspective. *Journal of Family Psychology*, 30(8), 918.
- Le, Y., Hatch, S. G., Goodman, Z. T., ve Doss, B. D. (2022). Does coparenting improve during the OurRelationship program? Explorations within a low-income sample during the COVID-19 pandemic. *Journal of Family Psychology*. 36(6), 1030–1035.
- Leal, P. C., Goes, T. C., da Silva, L. C. F., ve Teixeira-Silva, F. (2017). Trait vs. state anxiety in different threatening situations. *Trends in psychiatry and psychotherapy*, 39, 147-157.
- Lee, J.-k., ve Schoppe-Sullivan, S. J. (2022). Paternal identity, maternal gate opening, and fathers' longitudinal positive engagement. *Journal of Family Psychology*. Advance online publication.
- Leonhardt, N. D., Rosen, N. O., Dawson, S. J., Kim, J. J., Johnson, M. D., ve Impett, E. A. (2022). Relationship satisfaction and commitment in the transition to parenthood: A couple-centered approach. *Journal of Marriage and Family*, 84(1), 80-100.
- Lewin, A., Hodgkinson, S., Waters, D. M., Prempeh, H. A., Beers, L. S., ve Feinberg, M. E. (2015). Strengthening positive coparenting in teen parents: A cultural adaptation of an evidence-based intervention. *The journal of primary prevention*, 36(3), 139-154.

- Majdandžić, M., de Vente, W., Feinberg, M. E., Aktar, E., ve Bögels, S. M. (2012). Bidirectional associations between coparenting relations and family member anxiety: A review and conceptual model. *Clinical child and family psychology review*, 15(1), 28-42.
- Maccoby, E. E. ve Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. E. M. Hetherington (Ed.), *Handbook of child psychology: Vol 4. socialization, personality, and social development* (s. 1-10) içinde. NewYork, NY: Wiley.
- Matthey, S., Barnett, B., Ungerer, J., ve Waters, B. (2000). Paternal and maternal depressed mood during the transition to parenthood. *Journal of affective disorders*, 60(2), 75-85.
- Margolin, G., Gordis, E. B., ve John, R. S. (2001). Coparenting: a link between marital conflict and parenting in two-parent families. *Journal of family Psychology*, 15(1), 3-21.
- McDaniel, B. T., Teti, D. M., ve Feinberg, M. E. (2017). Assessing coparenting relationships in daily life: The daily coparenting scale (D-Cop). *Journal of Child and family Studies*, 26(9), 2396-2411.
- McHale, J. P. (1995). Coparenting and triadic interactions during infancy: The roles of marital distress and child gender. *Developmental psychology*, 31(6), 985-996.
- McHale, J. P. (1997). Overt and covert coparenting processes in the family. *Family process*, 36(2), 183-201.
- McHale, J. P. (2007). Charting the bumpy road of coparenthood: Understanding the challenges of family life. Washington, DC: Zero to Three.
- McHale, J. P., Kuersten-Hogan, R., ve Rao, N. (2004). Growing points for coparenting theory and research. *Journal of adult development*, 11(3), 221-234.
- McHale, J. P., ve Lindahl, K. M. (2011). *Coparenting: A conceptual and clinical examination of family systems*. American Psychological Association.

- McHale, J. P., Lauretti, A., Talbot, J., ve Pouquette, C. (2002). *Retrospect and prospect in the psychological study of coparenting and family group process*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- McHale, J. P., ve Negrini, L. S. (2018). How the assumption of a coparenting frame will transform social work practice with men and fathers. *Social Work Research*, 42(1), 9-21.
- McHale, J. P., Salman-Engin, S., ve Coovert, M. D. (2015). Improvements in unmarried African American parents' rapport, communication, and problem-solving following a prenatal coparenting intervention. *Family Process*, 54(4), 619-629.
- McHale, J. P., Stover, C., ve McKay, K. (2021). A Prenatal Intervention to Support Coparenting in Unmarried African American Family Systems. In *Prenatal Family Dynamics* (pp. 295-320). Springer, Cham.
- Meleis, A. I. (2010). *Transitions theory: Middle range and situation specific theories in nursing research and practice*. Springer publishing company.
- Minuchin, S. (1974). *Families & family therapy*. Harvard U. Press.
- Mitcham-Smith, M., ve Henry, W. J. (2007). High-conflict divorce solutions: Parenting coordination as an innovative co-parenting intervention. *The Family Journal*, 15(4), 368-373.
- Morawska, A., ve Sanders, M. R. (2006). Self-administered behavioral family intervention for parents of toddlers: Part I. Efficacy. *Journal of consulting and clinical psychology*, 74(1), 10-19.
- Nomaguchi, K. M. (2012). Parenthood and psychological well-being: Clarifying the role of child age and parent-child relationship quality. *Social science research*, 41(2), 489-498.
- Özdemir, Y., ve Sağkal, A. S. Ebeveynlik dansı: Birlikte ebeveynliğe ilişkin kuramsal ve ampirik bir derleme. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 428-444.

- Özdemir, Y., Sağkal, A. S., Salman-Engin, S., Şakiroğlu, M., ve Çevik, A. Ç. (2021a). Birlikte Ebeveynlik Ölçeği: Ölçek Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 24(47), 40-58.
- Özdemir, Y., Sağkal, A.S., Yılmaz-Hiğde, A., ve Seyhan A.G., (2021b) *Birlikte Ebeveynlik: Doğası, Çocuklar Üzerindeki Etkileri ve Güçlendirilmesi Sonuç Raporu*. (Proje NO: 118K047). Yayınlanmamış Proje Raporu.
- Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. Routledge.
- Parfitt, Y., ve Ayers, S. (2014). Transition to parenthood and mental health in first-time parents. *Infant Mental Health Journal*, 35(3), 263-273.
- Parkes, A., Green, M., ve Mitchell, K. (2019). Coparenting and parenting pathways from the couple relationship to children's behavior problems. *Journal of Family Psychology*, 33(2), 215-225.
- Patel, R., ve Parmentier, M. J. C. (2005). The persistence of traditional gender roles in the information technology sector: A study of female engineers in India. *Information Technologies & International Development*, 2(3), 29-46.
- Peker, G. C., Okutucu, A. C., Tekiner, A. S., ve Dağlı, Z. (2016). Babalarda doğum sonu depresyonu ve etkili olan faktörlerin değerlendirilmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 8(2), 141-146.
- Perales, F., Jarallah, Y., ve Baxter, J. (2018). Men's and women's gender-role attitudes across the transition to parenthood: Accounting for child's gender. *Social Forces*, 97(1), 251-276.
- Perry, A. R., Rollins, A. C., ve Perez, A. (2022). A Mile in my Shoes: An Exploration of Custodial Mothers' Perspectives on Empathy and its Role in Co-parenting and Paternal Involvement. *Journal of Child and Family Studies*, 31(6), 1607-1620.
- Philipp, A. C., Lee, J. K., Stamm, T. A., Wininger, M., Datler, W., ve Kapusta, N. D. (2020). Coparenting Intervention for Expectant Parents Affects Relationship Quality: A Pilot Study. *The Tohoku journal of experimental medicine*, 252(1), 33-43.

- Ranta, M., Böök, M. L., Paloniemi, S., ve Rönkä, A. (2022). "Equally, but in our own way": First-time parents' prenatal expectations of coparenting. *Journal of Family Studies*, 1-21.
- Rauer, A. J., Pettit, G. S., Lansford, J. E., Bates, J. E., ve Dodge, K. A. (2013). Romantic relationship patterns in young adulthood and their developmental antecedents. *Developmental psychology*, 49(11), 2159.
- Ren, L., Cheung, R. Y., Boise, C., Li, X., ve Fan, J. (2020). Fathers' perceived co-parenting and children's academic readiness among Chinese preschoolers: Longitudinal pathways through parenting and behavioral regulation. *Early Childhood Research Quarterly*, 53, 77-85.
- Ren, L., ve Xu, W. (2019). Coparenting and Chinese preschoolers' social-emotional development: Child routines as a mediator. *Children and Youth Services Review*, 107, 104549.
- Riggs, D. W., Worth, A., ve Bartholomaeus, C. (2018). The transition to parenthood for Australian heterosexual couples: expectations, experiences and the partner relationship. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 18(1), 1-9.
- Sağkal, A. S., ve Özdemir, Y. (2018). Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği'nin (ARİKÖ) Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (46), 22-40.
- Salman-Engin, Selin. *Coparenting Processes in the US and Turkey: Triadic Interactions among Mothers, Fathers, and Grandmothers with 3-Month-Old Infants*. Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2014.
- Salman-Engin, S., Sümer, N., Çetiner, E. S., ve Sakman, E. (2019). Anne ve Babaların Ortak Ebeveynlik Davranış Ve Algılarının Romantik Bağlanma İle İlişkisi. *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 59(1), 717-741.
- Saygan, B. B., ve Uludağlı, N. P. (2021). Yaşam boyu toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(2), 354-382.

- Schoppe-Sullivan, S. J., Settle, T., Lee, J. K., ve Kamp Dush, C. M. (2016). Supportive coparenting relationships as a haven of psychological safety at the transition to parenthood. *Research in human development*, 13(1), 32-48.
- Silver, E. A., Costa, D., ve Zangwill, W. (1998). Order statistics of independent identically distributed variables when the sum is known. *Statistics and Computing*, 8(3), 253-265.
- Slep, A. M. S., ve O'leary, S. G. (2005). Parent and partner violence in families with young children: rates, patterns, and connections. *Journal of consulting and clinical psychology*, 73(3), 435.
- Smith, C., ve Pugh, G. (1996). *Learning To Be a Parent: A Survey of Group-Based Parenting Programmes. Family and Parenthood: Policy and Practice*. Family Policy Studies Centre, 231 Baker Street, London, NW1 6XE, England, United Kingdom (9.50 British pounds, plus postage and packing).
- Sönmez, A., *Baba Destek Programına katılım sağlayan babaların baba katılım rollerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi. 2021.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological review*, 93(2), 119.
- Sterrett, E., Jones, D. J., Forehand, R., ve Garai, E. (2010). Predictors of coparenting relationship quality in African American single mother families: An ecological model. *Journal of Black Psychology*, 36(3), 277-302.
- Stevens, J. (1996). *Applied multivariate statistics for the social science (3rd ed.)*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Sahin, N. H., ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory-BSI): Türk Gençleri İçin Uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*. 9(31), 44-56.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics, 6th edn Boston. Ma: Pearson*.
- Takeishi, Y., Nakamura, Y., Kawajiri, M., Atogami, F., ve Yoshizawa, T. (2019). Developing a prenatal couple education program focusing on coparenting for Japanese couples: A quasi-experimental study. *The Tohoku journal of experimental medicine*, 249(1), 9-17.

- Tarsuslu, B., Durat, G., ve Altinkaynak, S. (2020). Postpartum depression in fathers and associated risk factors: a systematic review. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 177, 3191-3198.
- Teubert, D., ve Pinguart, M. (2010). The association between coparenting and child adjustment: A meta-analysis. *Parenting: Science and Practice*, 10(4), 286-307.
- Tissot, H., Favez, N., Ghisletta, P., Frascarolo, F., ve Despland, J. N. (2017). A longitudinal study of parental depressive symptoms and coparenting in the first 18 months. *Family process*, 56(2), 445-458.
- Tomfohr-Madsen, L. M., Giesbrecht, G. F., Madsen, J. W., MacKinnon, A., Le, Y., ve Doss, B. (2020). Improved child mental health following brief relationship enhancement and co-parenting interventions during the transition to parenthood. *International journal of environmental research and public health*, 17(3), 766.
- Trillingsgaard, T., Baucom, K. J., ve Heyman, R. E. (2014). Predictors of change in relationship satisfaction during the transition to parenthood. *Family Relations*, 63(5), 667-679.
- Twenge, J. M., Campbell, W. K., ve Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: a meta-analytic review. *Journal of marriage and family*, 65(3), 574-583.
- Uludağlı, N. P. (2017). Baba katılımında etkili faktörler ve baba katılımının baba, anne ve çocuk açısından yararları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(39), 70-92.
- Ünverdi, B., *First-time mothers' prenatal expectations about coparenting and their postnatal experiences*. Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi. 2020.
- Van Egeren, L. A. (2003). Prebirth predictors of coparenting experiences in early infancy. *Infant Mental Health Journal: Official Publication of The World Association for Infant Mental Health*, 24(3), 278-295.
- Van Egeren, L. A., ve Hawkins, D. P. (2004). Coming to terms with coparenting: Implications of definition and measurement. *Journal of Adult Development*, 11(3), 165-178.
- Van den Bergh, B. R., Mulder, E. J., Mennes, M., ve Glover, V. (2005). Antenatal maternal anxiety and stress and the neurobehavioural development of the fetus and child: links

and possible mechanisms. A review. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 29(2), 237-258.

Varga, C. M., ve Gee, C. B. (2017). Co-parenting, relationship quality, and father involvement in African American and Latino adolescents. *Merrill-Palmer Quarterly*, 63(2), 210-236.

Vural-Batık, M., ve Kalkan, M. (2018). *Ebeveyn adayları için evlilik okulu: Psikolojik danışman el kitabı*. Anı Yayınları.

Warmuth, K. A., Cummings, E. M., ve Davies, P. T. (2020). Constructive and destructive interparental conflict, problematic parenting practices, and children's symptoms of psychopathology. *Journal of Family Psychology*, 34(3), 301.

Williams, H. M. (2019). For US or The Children? Exploring the Association Between Coparenting Trajectories and Parental Commitment. In *Transitions into Parenthood: Examining the Complexities of Childrearing*. Emerald Publishing Limited.

Wilson, S., ve Durbin, C. E. (2010). Effects of paternal depression on fathers' parenting behaviors: A meta-analytic review. *Clinical psychology review*, 30(2), 167-180.

Xiao, X., ve Loke, A. Y. (2022). Intergenerational co-parenting in the postpartum period: A concept analysis. *Midwifery*, 107, 103275.

Yağlı, Ş. N., *The roles of coparenting and child routines on children's social-emotional competence*. Yüksek Lisans Tezi. Özyeğin Üniversitesi, 2021.

Young, C., Roberts, R., ve Ward, L. (2020). Enhancing resilience in the transition to parenthood: a thematic analysis of parents' perspectives. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 39(4), 358-370.

Yiting., Jieqiong. ve Bin-Bin. (2022). The effects of marital quality on coparenting: A cross-level mediation analysis based on the common fate model. *Acta Psychologica Sinica*, 54(10), 1216-1233.

Zemp, M., Johnson, M. D., ve Bodenmann, G. (2018). Within-family processes: Interparental and coparenting conflict and child adjustment. *Journal of family psychology*, 32(3), 299.

Zemp, M., Milek, A., Cummings, E. M., ve Bodenmann, G. (2017). Longitudinal interrelations between dyadic coping and coparenting conflict in couples. *Journal of Child and Family Studies*, 26(8), 2276-2290.

Zhang, Y., ve Razza, R. (2022). Father involvement, couple relationship quality, and maternal Postpartum Depression: the role of ethnicity among low-income families. *Maternal and Child Health Journal*, 26, 1424–1433

EKLER

EK 2.1. Demografik Bilgi Formu

Kod (Evlilik Tarihiniz)*	(Gün/Ay/Yıl) ...../...../.....
Yaşınız	.....
Cinsiyetiniz	Kadın ( ) Erkek ( )
Eğitim Düzeyiniz	☐ İlkokul mezunu ☐ Ortaokul mezunu ☐ Lise mezunu ☐ Yüksekokul mezunu ☐ Lisans mezunu ☐ Lisansüstü eğitim mezunu Diğer.....
Çalışıp çalışmama durumunuz	☐ Ev hanımıyım ☐ Emekliyim ☐ Çalışıyorum Çalışmıyorum
Mesleğiniz	.....
Aylık ortalama <u>aile geliriniz</u>:	☐ 2000TL ve altı ☐ 2001TL – 3000TL arası ☐ 3001TL – 4000TL arası ☐ 4001TL – 5000TL arası ☐ 5001TL – 10000TL arası 10001TL ve üstü
Evliliğiniz ne kadar süredir devam ediyor?	..... ay
Evlenme şekliniz	☐ Görücü usulü ☐ Çıkarak/Önceden görüşerek Diğer:.....
İlk evliliğiniz mi?	☐ Evet Hayır
Eğer ilk evliliğiniz değilse Önceki evliliğinizden çocuğunuz var mı?	☐ Evet Hayır
Sizin/eşinizin gebelik haftası	..... haftası
Gebeliğiniz / Eşinizin gebeliği planlı mıydı?	☐ Evet Hayır
Bugüne kadar herhangi bir gebelik/ana babalık eğitimine katıldınız mı/Devam ediyor musunuz?	☐ Evet (Eğitim adı ve eğitimin alındığı kurum:.....) Hayır
Eşiniz/siz normal gebelik sürecinde yaşananların dışında zorlayıcı komplikasyonlar yaşıyor ve doktor	☐ Evet Hayır

desteği alıyor musunuz?	
Son 6 ay içerisinde hiç psikolojik/psikiyatrik tedavi aldınız mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Evinizde siz ve eşiniz dışında yaşayan başkaları var mı?	☐ Hayır ☐ Evet (lütfen belirtiniz):.....
Ev işlerini	☐ Ben tek başıma yaparım ☐ Ben daha çok yaparım ama eşim de bana yardımcı olur ☐ Eşimle birlikte eşit yaparız ☐ Eşim daha çok yapar ama ben de yardımcı olurum ☐ Sadece eşim yapar, ben yapamam / yapmam Diğer (belirtiniz) .....

EK 2.2. Birlikte Ebeveynlik Ölçeği (BEÖ)

DEĞERLİ EBEVEYN, aşağıda, eşinizle birlikte çocuk yetiştirme süreçlerinize dair ifadeler yer almaktadır. Sizlerden beklenen bu ifadeleri okumanız ve eşinizle çocuk yetiştirme biçimlerinizi **en iyi karşılayan seçeneği** işaretlemenizdir.

---

1. Çocuğumuzu yetiştirme sürecinde eşimle benzer hedeflere sahibiz.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

2. Çocuğumuzu yetiştirme sürecinde eşimle fikirlerimiz örtüşür.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

3. Çocuğumuzla ilgili bir karar alınması gerektiğinde eşimle ortak hareket ederiz.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

4. Çocuğumuzun eğitimi, sağlığı gibi konularda eşimle birlikte karar veririz.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

5. Çocuğumuzun yemesi, içmesi, uyku düzeni gibi konularda eşimle benzer fikirlere sahibiz.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

6. Eşimle ben çocuğumuz için neyin iyi neyin kötü olduğu konusunda hemfikiriz.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

7. Çocuğumuzla ilgili konularda eşimle birbirimize bağırırız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

8. Çocuğumuza nasıl annelik babalık yapacağımız konusunda eşimle çatırız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

9. Çocuğumuzu nasıl yetiştireceğimiz konusunda eşimle zıtlaşırız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

10. Çocuğumuzla ilgili iş bölümü konusunda eşimle çatırız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

11. Çocuğumuza karşı tutumlarımız konusunda eşimle anlaşmazlıklar yaşarız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

12. Birbirimizin anneliğine/babalığına müdahale ettiğimiz için eşimle ilişkimizde çatışma yaşarız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

13. Anne babalık konusunda eşimle fikirlerimiz örtüşmediği için anlaşmazlık yaşarız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

14. Eşim benim iyi bir anne olduğumu söyler.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

15. Eşim benim anneliğimi beğenir.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

16. Eşim benim annelik becerilerimi takdir eder.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

17. Eşim benim iyi bir anne olduğumu bana hissettirir.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

18. Eşim annelik konusunda harcadığım çabayı takdir eder.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

19. Eşim anne/babalık sürecinde ona destek olduğumu söyler.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

20. Eşim çocuğumuzla ilgili aldığım kararlara saygı duyar.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

21. Eşim anneliğim ile ilgili güzel sözler söyler.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

22. Eşim başkalarının yanında benim iyi bir anne olduğumu söyler.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

23. Eşim benim anneliğimi küçümser.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

24. Eşim benim anneliğime saygı duymaz.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

25. Eşim beni anne olarak yeterli bulmaz.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

26. Eşim anneliğim ile ilgili söylenir.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

27. Çocuğumuzla bir aradayken eşim benim anneliğime müdahale eder.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

28. Eşim annelik davranışlarımı eleştirir.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

29. Çocuğumuzla ilgili sorunlar çıktığında (örneğin, hastalık, kaza, yaralanma, başarısızlık) eşim beni suçlar.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

30. Eşim benim anneliğim ile ilgili küçük düşürücü sözler söyler.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

31. Eşim benim anne olarak otoritemi küçümser.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

32. Ailemizde, çocuğumuzla ilgili sorumlulukları daha çok ben yerine getiririm.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

33. Çocuğumuzla ilgili sorumlulukları eşimle paylaşıyoruz.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

34. Çocuğumuzla ilgili işleri (örneğin, tuvaleti, banyosu, ödevleri) ikimiz de yerine getiririz.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

35. Çocuğumuzla ilgili işlerden daha çok ben sorumluyumdur.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

36. Ailemizde, çocuğumuzla ilgili görevlerin paylaşımından memnunum.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

37. Ailemizde, çocuğumuzla ilgili sorumlulukların paylaşımı adildir.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

38. Çocuğumuzla ilgili işler konusunda eşimle birbirimize destek oluruz.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

39. Çocuğumuzu yetiştirme sürecinde eşim ve ben birbirimizin işini kolaylaştırırız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

40. Eşimle, çocuğumuzla ilgili bir tartışma yaşadığımızda, çocuğu da bu tartışmanın parçası yaparız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

41. Eşimle, çocuğumuzla ilgili tartışmalar yaşasak bile bu durumu çocuğa yansıtılmaya çalışırız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

42. Aile içi sorunlarımızda çocuğumuzu birbirimize karşı kullanmayız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

---

43. Çocuğumuzun yanında eşimle birbirimiz hakkında olumsuz şeyler konuşmamaya

---

çalışırız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

44. Ailemizde, anne baba olarak tartışma yaşasak bile çocuğumuzu arada bırakmayız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

45. Çocuğumuzun önünde birbirimizle ters düşmemeye çalışırız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun

46. Çocuğumuzla ilgili tartışmalarımızı, çocuk yanımızdayken yapmayız.

- Bize hiç uygun değil Bize biraz uygun Bize çoğunlukla uygun Bize tamamen uygun
-

EK 2.3. Birlikte Ebeveynlik Doğum Öncesi Versiyonu (BEÖ-DÖV)

DEĞERLİ EBEVEYN ADAYI, Aşağıda, doğum sonrasında eşinizle birlikte olası çocuk yetiştirme süreçlerinize dair ifadeler yer almaktadır. Lütfen bu ifadeleri dikkatlice okuyunuz ve şu anki görüşlerinize göre eşinizle çocuk yetiştirme biçimlerinizi **en iyi şekilde karşılayacağını düşündüğünüz seçeneği** işaretleyiniz.

Cocuğumuz doğduktan sonra,

1. Çocuğumuzu nasıl yetiştireceğimiz konusunda, eşimle ortak hedeflere sahip olabileceğimizi düşünüyorum.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

2. Çocuğumuzu yetiştirirken eşimle fikirlerimiz birbirine benzer olacaktır.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

3. Çocuğumuzla ilgili bir karar alınması gerektiğinde eşimle ortak hareket edebileceğimizi düşünüyorum.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

4. Eşimle çocuğumuz için neyin iyi neyin kötü olacağı konusunda hem fikir olabileceğimizi düşünüyorum.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

5. Çocuğumuza karşı tutumlarımız konusunda eşimle anlaşmazlıklar yaşayabileceğimizi düşünüyorum.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

6. Anne babalık konusunda eşimle fikirlerimiz örtüşmeyebileceği için anlaşmazlık yaşayabileceğimizi düşünüyorum.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

7. Çocuğumuzu nasıl yetiştireceğimiz konusunda eşimle zıtlaşabileceğimizi düşünüyorum.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

8. Birbirimizin anneliğine/babalığına müdahale edebileceğimiz için eşimle ilişkimizde çatışma yaşayabileceğimizi düşünüyorum.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

9. Eşim, benim iyi bir anne/baba olacağımı bana hissettirecektir.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

10. Eşim, benim annelik/babalık becerilerimi takdir edecektir.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

11. Eşim, bana annelik/babalık sürecinde ona destek olduğumu söyleyecektir.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

12. Eşim annelik/babalık konusunda harcadığım çabayı takdir edecektir.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

13. Eşimin, benim anneliğimi/babalığıma küçümseyeceğini düşünüyorum.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

14. Eşimin, beni anne/baba olarak yeterli bulmayacağını düşünüyorum.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

15. Eşimin, benim annelik/babalık davranışlarımı eleştireceğini düşünüyorum.

Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum

16. Çocuğumuzla bir aradayken eşimin benim anneliğime/babalığıma müdahale edeceğini düşünüyorum.

- Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum
-
- 17. Çocuğumuzla ilgili işler konusunda, eşimle birbirimize destek olacağımızı düşünüyorum.**
- Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum
-
- 18. Çocuğumuzu yetiştirme sürecinde, eşimle birbirimizin işini kolaylaştıracağımızı düşünüyorum.**
- Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum
-
- 19. Ailemizde, çocuğumuzla ilgili sorumlulukların paylaşımı adil olacaktır.**
- Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum
-
- 20. Ailemizde, çocuğumuzla ilgili görevlerin paylaşımından memnun kalacağımı düşünüyorum.**
- Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum
-
- 21. Çocuğumuzun yanında, eşimle birbirimiz hakkında olumsuz şeyler konuşmamaya çalışacağımızı düşünüyorum.**
- Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum
-
- 22. Çocuğumuzla ilgili tartışmalarımızı, çocuk yanımızdayken yapmayacağımızı düşünüyorum.**
- Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum
-
- 23. Çocuğumuzun önünde birbirimizle ters düşmemeye çalışacağımızı düşünüyorum.**
- Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum
-
- 24. Eşimle, çocuğumuzla ilgili tartışmalar yaşasak bile bu durumu çocuğa yansıtmamaya çalışacağımızı düşünüyorum.**
- Katılmıyorum Biraz katılmıyorum Biraz katılıyorum Katılıyorum
-

EK 2.4. Kısa Semptom Envanteri (KSE)

Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve **SİZDE BUGÜN DAHİL, SON DÖRT HAFTADIR NE KADAR VAR OLDUĞUNU DÜŞÜNEREK SİZİN İÇİN EN UYGUN SECENEĞİ** işaretleyiniz.

1. Yaşamınıza son verme düşünceleri.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

2. Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetmek.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

3. Yalnızlık hissetmek.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

4. Hüzünlü, kederli hissetmek.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

5. Hiçbir şeye ilgi duymamak.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

6. Ağlamaklı hissetmek.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

7. Kolayca incinebilme, kırılmak.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

8. Uykuya dalmada güçlük.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

9. Karar vermede güçlükler.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

10. Gelecekle ilgili umutsuzluk duyguları.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

11. Bedeninizin bazı bölgelerinde zayıflık, güçsüzlük hissi.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

12. Ölme ve ölüm üzerine düşünceler.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

13. Hiçbir nedeni olmayan ani korkular.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

14. Kontrol edemediğiniz duygu patlamaları.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

15. Otobüs, tren, metro gibi umumi vasıtalarla seyahatlerden korkmak.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

16. Sizi korkuttuğu için bazı eşya, yer ya da etkinliklerden uzak kalmaya çalışmak.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

17. Kafanızın “bomboş” kalması.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

18. Konsantrasyonda (dikkati bir şey üzerinde toplama) güçlük/zorlanmak.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

19. Kendini gergin ve tedirgin hissetmek.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

20. Diğerlerinin yanındayken yanlış bir şeyler yapmamaya çalışmak.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

21. Kalabalıklarda rahatsızlık duymak.

Hiç yok Biraz var Orta derecede var Epey var Çok fazla var

---

22. Dehşet ve panik nöbetleri.

- Hiç yok   Biraz var   Orta derecede var   Epey var   Çok fazla var

---

23. Sık sık tartışmaya girmek.

- Hiç yok   Biraz var   Orta derecede var   Epey var   Çok fazla var

---

24. Yalnız bırakıldığında/kalındığında sinirli hissetmek.

- Hiç yok   Biraz var   Orta derecede var   Epey var   Çok fazla var

---

25. Yerinde duramayacak kadar kendini tedirgin hissetmek.

- Hiç yok   Biraz var   Orta derecede var   Epey var   Çok fazla var
-

EK 2.5. Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği (ARİKÖ)

Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı belirtirken, lütfen **ESİNİZ** ve **EVLİLİĞİNİZ** hakkında dikkatlice düşününüz. Her bir ifadeye sadece tek bir sayıyı (1=HİÇ ile 7=ÇOK arasında) işaretleyiniz. **İşaretlediğiniz rakamın sayı değerinin artması o ifadenin sizin için uygunluğunun arttığını göstermektedir.**,

1. Evlilik ilişkinizden ne kadar mutluluk duyuyorsunuz?

HİÇ 1 2 3 4 5 6 7 **ÇOK**

2. Evlilik ilişkinize kendinizi ne kadar adadınız?

HİÇ 1 2 3 4 5 6 7 **ÇOK**

3. Evlilik ilişkinizde birbirinize karşı ne kadar yakınlık hissediyorsunuz?

HİÇ 1 2 3 4 5 6 7 **ÇOK**

4. Evlilik ilişkinizde eşinize ne kadar güveniyorsunuz?

HİÇ 1 2 3 4 5 6 7 **ÇOK**

5. Evlilik ilişkinizde birbirinize ne kadar düşkünsünüz?

HİÇ 1 2 3 4 5 6 7 **ÇOK**

6. Eşinizi ne kadar seviyorsunuz?

HİÇ 1 2 3 4 5 6 7 **ÇOK**